DOMBÓVÁR VÁROS

INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA (ITS)

Elfogadási dokumentáció

Dombóvár Város Önkormányzat Képviselő-testületének
...../2026 (.....) önkormányzati határozata
az Integrált Városfejlesztési Stratégiáról szóló
359/2017 (VIII. 30.) számú önkormányzati határozat módosításáról

Projekt azonosító: TOP_Plusz-1.3.1-21-TL1-2022-00005

Megrendelő:

Dombó-Land Térségfejlesztő Kft.
(Dombóvár Város Önkormányzata)
7200 Dombóvár, Szabadság u. 18.

Tervező:

5T ÉPÍTÉSZETI ÉS VÁROSFEJLESZTÉSI KFT.
7635 PÉCS, DONÁTUSI ÚT 61. TEL.: 30-271-5010.
EMAIL: IRODA@5TERVKFT.HU

2026. SZEPTEMBER

ALÁÍRÓLAP

TELEPÜLÉSTERVEZÉS:	**5T Építészeti és Városfejlesztési Kft.** **Kovács Péter** okl. településmérnök (TT 02-0656) (felelős tervező) **Schlitt Renáta** okl. tájépítészmérnök, okl. településmérnök
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:	**MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.** **Vadász Krisztina** településmérnök, terület- és településfejlesztési szakértő **továbbá:** Papp Zsófia Cseke Bence
TÁJRENDEZÉS, ZÖLDINFRASTRUKTÚRA-HÁLÓZAT:	**Bognárné Tóth Réka** okl. tájépítészmérnök (TK 02-0608) **Schlitt Renáta**
KÖRNYEZETVÉDELEM:	**ÖKO-TRADE Kft.** **Deák Nikolett** okl. geográfus **Papp Gábor** környezetmérnök SZKV 1.1;1.2;1.3- 02-1250 **Bartos Sándor** okl. gépészmérnök KB-T, SZKV, SZÉM3 – 02-0067
KÖZLEKEDÉS:	**Borbás László** közlekedés építőmérnök Tkö-02-0629, Tkö-02-51288
KÖZMŰVEK: Víz-, csapadékvíz-, szennyvízellátás Energiaellátás, Hírközlés	**ÖKO-TRADE Kft.** **Méhes Zsolt** okl. építőmérnök (VZ-TEL; TER; 02-0343, 02-50675) **Baranyai Péter** okl. villamosmérnök TE, TH-19-0762
RÉGÉSZET:	**Dr. Szabó Máté PhD** régészeti szakértő (eng.sz.: 21-503)
TÉRINFORMATIKA:	**Schlitt Renáta**

TELEPÜLÉSI FŐÉPÍTÉSZ

FŐÉPÍTÉSZ:	**Maár Zoltán**

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS 1
2. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI 4
2.1. DOMBÓVÁR VÁROS JÖVŐKÉPE ÉS ÁTFOGÓ CÉLJAI 4
2.1.1. Dombóvár települési jövőképe 4
2.1.2. Dombóvár jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetére vonatkozóan 6
2.1.3. Dombóvár jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan 7
2.1.4. Hosszútávú átfogó célok 8
2.2. A STRATÉGIAI FEJLESZTÉSI CÉLOK MEGHATÁROZÁSA 8
2.2.1. Középtávú (7-10 évre szóló) stratégiai célok 8
2.2.2. Horizontális célok 10
2.2.3. Tematikus célok 12
2.2.3.1. Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac (S1) stratégiai cél tematikus céljai 12
2.2.3.2. Társadalmi megújulás (S2) stratégiai cél tematikus céljai 14
2.2.3.3. Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése (S3) stratégiai cél tematikus céljai 16
2.2.4. Területi célok 17
2.2.4.1. Belváros 18
2.2.4.2. Szuhay-domb 18
2.2.4.3. További belterületi településrészek (Kertváros, Újdombóvár) 19
2.2.4.4. Gazdasági-logisztikai fejlesztési zóna 19
2.2.4.5. Gunaras 20
2.2.4.6. Szőlőhegy 20
2.2.4.7. Külterületi lakóterületek (Mászlony, Szarvasd, Szilfás) 20
2.3. A TEMATIKUS ÉS TERÜLETI CÉLOK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK BEMUTATÁSA 21
3. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK 23
3.1. A STRATÉGIAI CÉLOK ÉS PROJEKTEK ÖSSZEFÜGGÉSEI 23
3.1.1. Kulcsprojektek 25
3.1.2. Hálózatos beavatkozások 26
3.1.3. Akcióterületi beavatkozások 31
3.1.3.1. Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával 31
3.1.3.2. Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása 34
3.1.4. Egyéb projektek 43
3.2. A FEJLESZTÉSEK ÜTEMEZÉSE 45
3.3. A BEAVATKOZÁSOK, FEJLESZTÉSEK VÁZLATOS PÉNZÜGYI TERVE 49
3.4. A VÁROS VONZÁSKÖRZETÉRE KIHATÁSSAL LÉVŐ FEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK (BEAVATKOZÁS-JAVASLATOK) 52
4. ANTISZEGREGÁCIÓS PROGRAM 53
4.1. BEVEZETÉS 53
4.2. MÓDSZERTANI MEGKÖZELÍTÉS 53
4.3. DOMBÓVÁR SZEGREGÁTUMAINAK ÉS SZEGREGÁCIÓ ÁLTAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEINEK RÖVID BEMUTATÁSA 56
4.4. EGYÉB BEAVATKOZÁSI SZÜKSÉGLETEK MEGHATÁROZÁSA 63
4.5. A SZEGREGÁCIÓS TENDENCIÁK KEZELÉSE – ANTISZEGREGÁCIÓS CÉLKITŰZÉSEK 65
4.5.1. Az antiszegregációs program célkitűzései 65
4.5.2. A szegregáció mérséklése, megszüntetése érdekében megfogalmazott intézkedés-javaslatok 67
4.5.3. A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések 71
5. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI 72
5.1. KÜLSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK 72
5.2. BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK 84

6. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI 86
7. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE 89
7.1. A CÉLOK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ FEJLESZTÉSI ÉS NEM BERUHÁZÁSI JELLEGŰ ÖNKORMÁNYZATI TEVÉKENYSÉGEK 89
7.1.1. Környezeti fenntarthatóság és reziliencia 89
7.1.2. Esélyegyenlőség és méltányosság 91
7.1.3. Digitális átállás, smart city 92
7.2. AZ ITS MEGVALÓSÍTÁS SZERVEZETI KERETEINEK MEGHATÁROZÁSA 92
7.3. TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI, EGYÜTTMŰKÖDÉSI JAVASLATOK 94
7.4. MONITORING RENDSZER KIALAKÍTÁSA 95
7.4.1. A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása 95
7.4.2. A stratégia indikátorainak meghatározása 98
8. MELLÉKLETEK 102
V1 – AKCIÓTERÜLETEK ÉS BEAVATKOZÁSOK 103

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A reziliens várost alkotó dimenziók 10
2. ábra A monitoring folyamatának összefoglalása 96

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A Tolna vármegyei FVS városok 7 éves TOP Plusz forráskerete 6
2. táblázat: A tematikus és területi célok közötti összefüggések 21
3. táblázat: Dombóvár városfejlesztés - stratégiai célmátrix 22
4. táblázat: A tematikus célok és a beavatkozás típusok kapcsolatrendszere 24
5. táblázat: Dombóvár városfejlesztési akcióterületeinek lehatárolása és indoklása 33
6. táblázat: A1 Belvárosi akcióterület tervezett beavatkozásai 35
7. táblázat: A2 Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület tervezett beavatkozásai 36
8. táblázat: A3 Gunaras - üdülőövezet akcióterület tervezett beavatkozásai 38
9. táblázat: A4 Szuhay domb - Szigeterdő akcióterület tervezett beavatkozásai 39
10. táblázat: A5 Szőlőhegy akcióterület tervezett beavatkozásai 41
11. táblázat: A6 Tüske akcióterület tervezett beavatkozásai 42
12. táblázat: A fejlesztések ütemezése (GANTT diagram) 45
13. táblázat: Kulcsprojektek vázlatos pénzügyi terve 49
14. táblázat: Hálózatos beavatkozások vázlatos pénzügyi terve 49
15. táblázat: Akcióterületek vázlatos pénzügyi terve 50
16. táblázat: Egyéb beavatkozások vázlatos pénzügyi terve 52
17. táblázat: A beavatkozások, fejlesztések összesített forrásigénye 52
18. táblázat: Dombóvár szegregátumok adatai 62
19. táblázat: Az Antiszegregációs Program célkitűzései 67
20. táblázat: Antiszegregációs célok és javasolt intézkedések, beavatkozások 68
21. táblázat A tervezett fejlesztések illeszkedése az EU szakpolitikai célkitűzéseihez 73
22. táblázat OFTK átfogó céljainak kapcsolata az ITS tematikus célkitűzéseivel 75
23. táblázat Célok illeszkedése az OFTK céljaihoz 76

24. táblázat A Tolna Megyei Területfejlesztési Program és a dombóvári ITS céljainak kapcsolata 78
25. táblázat A tematikus célok egymásra gyakorolt hatása....85
26. táblázat A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai 86
27. táblázat Dombóvár Integrált Településfejlesztési Stratégiájának indikátorrendszere 98

TÉRKÉPJEGYZÉK

1. térkép: Tolna vármegye TOP Plusz forrásfelhasználási módjának bemutatása 5
2. térkép: Dombóvár városfejlesztési akcióterületeinek térképi ábrázolása....32
3. térkép: Dombóvár szegregátumai a 2011-es népszámlálási adatok és a 2017-es ITS-ben korrigált adatok alapján 56
4. térkép: Dombóvár szegregátumai a 2022-es népszámlálási adatok alapján....57
5. térkép: Szigetsor szegregátum és Vasút szegregációval veszélyeztetett területe (2011)..58
6. térkép: Tüske városrész szegregációval veszélyeztetett területe (2011)....59
7. térkép: Szigetsor szegregátum (2022)....60
8. térkép: Tüske szegregátum (2022)....61
9. térkép: A6: Tüske akcióterület (szociális célú városrehabilitáció célterülete) 70
10. térkép: Dombóvár ITS akcióterületek és beavatkozások....103

1. BEVEZETÉS

Dombóvár Város 2010-ben fogadta el első Integrált Városfejlesztési Stratégiáját. Ennek aktualizálásával készült 2016-ban az Integrált Településfejlesztési Stratégia (továbbiakban: ITS), mely 2017-ben módosításra került, de alapvetően a 2014-2020-as időszakra készült. Az azóta eltelt időszakban történt változások, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (rövidítve: TOP Plusz) 2021-2027 közötti programozási időszakban kibővített alkalmazási körű fenntartható városfejlesztési eszköze, valamint a közeljövőben tervezett vagy már a megvalósítás folyamatában lévő egyéb önkormányzati beruházások ismeretében az ITS már több ponton nem releváns, módosításra, kiegészítésre szorul. A város középtávú fejlődési pályájának meghatározásához szükségessé vált az ITS ilyen jellegű komplex felülvizsgálata és módosítása, a célrendszer és a beavatkozások frissítése, az akcióterületek korrekciója, az akcióterületeken megvalósuló fejlesztések újragondolása. Mindezen módosítások eredményeként nem változik a településszerkezetet meghatározó műszakiinfrastruktúra-főhálózat, nem történik új beépítésre szánt terület kijelölése és nem történik zöld, vízgazdálkodási, erdő- és természetközeli terület megszüntetése (azaz a 419/2021. (VII. 15.) Kormányrendelet 68.§ (1) bekezdés bb) pont követelményei teljesülnek).

A módosítás eredményeként a 2017-ben elfogadott legutóbbi terv alábbi elemei változnak az alábbi tartalommal:

- a korábbi terv a finanszírozási forráslehetőségek tekintetében alapvetően az EU 2014-2020 tervezési időszakára, annak forrásaira épített, a módosított terv pedig már a 2021-2027 tervezési időszak finanszírozási lehetőségeit veszi figyelembe, némi kitekintéssel a 2028-2034 tervezési időszak pénzügyi lehetőségeire
- a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) módszertanához igazodva a hosszútávú átfogó célok mellett középtávú (7-10 évre szóló) stratégiai célok is azonosításra kerültek és a célrendszer felépítésébe beépítésre kerültek az FVS dimenziók (prosperáló-, zöldülő-, digitális-, megtartó- és kiszolgáló város)
- hangsúlyosabb szerepet kaptak a horizontális célok
- maga a célrendszer tartalmilag és lényegileg nem változott, csupán felépítése és szerkezete, hangsúlyai lettek korrigálva, hogy az ITS jogszabályi elvárásai mellett az FVS módszertani előírásainak, továbbá a város újabb igényeinek is megfeleljen a módosított terv (pl. a gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó tematikus célok darabszámra nőttek, de csupán a korábbi összetett célok lettek szétbontva, hogy így nagyobb hangsúlyt kapjanak)
- a 2022-es népszámlálási adatokhoz és a ma elérhető statisztikai adatsorokhoz is szükséges volt igazítani a módosított tervet, így pl. „városrészek” helyett „intézkedést és beavatkozást igénylő fejlesztési célterületek” lehatárolása történt meg a módosított tervben, figyelembe véve az első (2010-es) lehatárolás óta eltelt területi-fejlettségi változásokat és az adott területeken már megvalósult beruházásokat, fejlesztéseket
- a megvalósítást szolgáló beavatkozások értelemszerűen átfogó módon felülvizsgálatra kerültek: kikerültek a korábbi tervben szereplő, de már megvalósult fejlesztések, újra lett értékelve a fejlesztési szükségletek prioritása, az akcióterületek lehatárolása, ezáltal egyes projektek besorolása is (akcióterületi-, kulcs-, hálózatos- vagy egyéb projekt)
- a beavatkozások meghatározásánál figyelembe vételre került azok lehetséges finanszírozhatósága
- értelemszerűen módosult a beavatkozások ütemezése (2026-2035 időszakra) és pénzügyi terve fejezet a módosított tervben

- az antiszegregációs programba bekerültek a 2022 évi népszámlálási adatok alapján lehatárolt szegregátumok is, melyek részben átfedésben vannak a 2011-es szegregátumokkal, így egy komplex, átfogó feltárás és elemzés készült e fejezetben a módosított tervben, hiszen a folyamatban lévő fejlesztéseknél még a 2011-es, míg a jövőben tervezett beavatkozásoknál már a 2022-es adatokra kellett alapozni a beavatkozásokat és egyiket sem lehetett elhagyni (ezek TOP Plusz pályázati elvárások voltak)
- a külső és belső összefüggések fejezetben a jelenleg hatályos országos-, megyei-, egyéb ágazati dokumentumokkal történő összehasonlítás, illeszkedésvizsgálat valósult meg
- továbbá megvalósult a kockázatok újraértékelése
- a megvalósítás szervezeti keretei és a monitoring fejezetek felülvizsgálata az új EU-s és FVS módszertani elvárásoknak megfelelően készült, frissült
- a módosított ITS végére bekerült egy tervlap, mely az akcióterületeket és a térképen is ábrázolható beavatkozásokat mutatja be összességében, átfogóan

A már említett fenntartható városok program a TOP Plusz intézkedése, az ERFA rendelet 11. cikk alapján működtetett egyéb területi eszköz. Az intézkedés a vármegyei integrált területi programok (Dombóvár esetében Tolna vármegye ITP-je) keretében, azokhoz kapcsolódva valósul meg. Az érintett városok kiválasztása a vármegyei önkormányzatok bevonásával történt. A programozási ciklusban a fenntartható városfejlesztés módszertana Tolna vármegyében - a Tolna Vármegyei Önkormányzat döntése alapján - Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár és Paks városok esetében alkalmazható.

A fenntartható városok program forrásfelhasználása a helyi városfejlesztési stratégia alapján történik. A vármegye által kijelölt városok a TOP Pluszhoz illeszkedő tartalommal elkészített Fenntartható Városfejlesztési Stratégiával (FVS) pályázhattak a TOP Plusz 1-6. prioritásain fenntartható városfejlesztésre elérhető forráskeretre. A fenntartható városfejlesztési stratégiát a TOP Plusz illeszkedési tartalommal kiegészített FVS jelenti.

Dombóvár az első FVS-ét és a TOP Plusz Városfejlesztési Programtervét (TVP) 2022-ben fogadta el (azóta több ízben módosította), ezáltal jogosulttá vált a stratégiában tervezett és a TOP Pluszhoz illeszkedő fejlesztései, beruházásai és projektjei megvalósítására a stratégiában elfogadott forráskeretének (közel 7,476 milliárd Ft) összegéig.

Jelen ITS felülvizsgálatban az FVS – mint a legfrissebb városi stratégiai dokumentum – tartalma minden tekintetben irányadó volt és figyelembe vételre került.

Dombóvár Város Önkormányzat az 5/2024. (I. 31.) sz. képviselő-testületi határozatával döntött arról, hogy az 525/2022. (XII. 16.) Kormányrendelet 5. § (1)-(2) bekezdésben foglaltak figyelembe vételével elhatározza a város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (ITS) módosítását, felülvizsgálatát, az ITS kibővítését a 2021-2027-es fejlesztési ciklusra vonatkozó fejlesztési elképzeléseken túl középtávra (7-10 évre) a 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet alapján, a 419/2021. (VII. 15.) Kormányrendeletben szabályozott eljárásrend szerint. Ennek keretében – miután a meglévő Megalapozó dokumentum 7 évnél régebbi - egy új és teljes (minden vizsgálati tényezőre kiterjedő) megalapozó vizsgálat is készült az ITS felülvizsgálat részeként.

Ennek megfelelően a stratégiai tervezési munka Dombóvár Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának felülvizsgálata, módosítása volt a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet módszertani előírásai, de a 419/2021 (VII.15.) Korm. rendelet eljárási szabályai alapján, azaz Dombóvár város középtávon tervezett fejlesztési elképzeléseinek ITS-be illesztése egy új és minden vizsgálati tényezőre kiterjedő Megalapozó vizsgálatban meghatározott helyzetkép és problémafeltárás figyelembe vételével.

A jelen felülvizsgált ITS a rendelkezésre álló és bevonható források ismeretében meghatározza a településfejlesztési koncepcióban meghatározott célok megvalósítását egyidejűleg szolgáló beavatkozásokat, programokat, továbbá a megvalósítás eszközeit és nyomon követését.

A 314/2012. (XI. 8.) kormányrendelet 3. § (5) figyelembevételével a stratégia – a fentieken túlmenően - a településfejlesztési koncepcióval összhangban került kidolgozásra.

Míg az utóbbi Dombóvár döntéseinek irányát adja meg, az első (az ITS) az elkövetkező 7-10 év városfejlesztési tevékenységeinek eredményességét alapozza meg, ezen belül:

- hozzájárul ahhoz, hogy a település a lehető legnagyobb mértékben használja ki adottságait és fejlődési potenciálját a 2021-2027 EU-s fejlesztési időszakon túlmenően középtávon, a városi jövőkép elérése érdekében,
- reális célokat fogalmaz meg, így a stratégiában meghatározott projektek jelentős része megvalósul 7-10 éven belül,
- lehetővé teszi, hogy a városban folyó fejlesztési tevékenységek – függetlenül azok finanszírozóitól, illetve tulajdonosaitól – egymással térben és időben összehangoltan valósuljanak meg, erősítve ezzel a beavatkozások hatását,
- a közszféra fejlesztései mellett ösztönzi a magánszféra befektetéseit is,
- a város korlátos forrásaira tekintettel törekszik más források bevonására, ezen belül kihasználja az EU 2021-2027 közötti időszakának támogatási lehetőségeit és tervez az ezt követő 7 éves ciklus várható fejlesztési forrásaival,
- a város különböző szereplői közti kommunikációs eszközzé válik, ezáltal nemcsak egy várospolitikai döntés, hanem folyamatában a város társadalmi és gazdasági szereplőinek közös akarata.

2. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

2.1. DOMBÓVÁR VÁROS JÖVŐKÉPE ÉS ÁTFOGÓ CÉLJAI

Az integrált településfejlesztési stratégia – a településfejlesztési koncepcióval és az Európa 2021-2027 stratégiával összhangban, továbbá a 2028-2034-ig várhatóan felhasználható Uniós forrásokra alapozva – Dombóvár város következő 7-10 éves időszakára vonatkozó fejlesztési céljait és beavatkozásait határozza meg.

2.1.1. DOMBÓVÁR TELEPÜLÉSI JÖVŐKÉPE

Egy település jövőképe kijelöli annak közép- és hosszútávú fejlesztési célkitűzéseit, az elérni kívánt jövőbeli települési állapotot. A jövőkép alapját a helyzetelemzés, a közép- és hosszútávú bekövetkező trendek és állapotok elemzése adja. Mindennek megfelelően Dombóvár fejlesztési jövőképe az alábbak szerint rögzíthető:

A város stabilitása fennmarad, lakosságát megtartja, a város prosperitásának folyamatos fejlődése érzékelhető, az általános versenypozíciói javulnak. A helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, tehát az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és egyének együttesen tervezik és valósítják meg a városfejlesztési elképzeléseket, oly módon, hogy fejlesztések a környezetet megkímélve, fokozatos, kívánatos gazdasági növekedéssel egyidejűleg, a város erőforrásait és tartalékait nem kimerítve, versenyképességét fenntartva, sőt fokozva valósulnak meg, hosszútávon is működőképes struktúrát létrehozva.

A város és városkörnyék az integrált szemléletére alapozottan alkalmassá válik az EU fejlesztési elképzeléseinek és finanszírozási lehetőségeinek befogadására. A partnerségi együttműködés eredményeképpen a város fejlesztési irányai egybeesnek a gazdasági szereplőkével, így a magánforrások fejlesztései is segítik a célok elérését. A városi identitás erősödik, az életszínvonal emelkedik, a megélhetés stabil, a munkanélküliség csökken.

Röviden – „mottószerűen” – összefoglalva:

Dombóvár az értékeire építő, innovatív, versenyképes, stabil térségközpont.

Fentiek mellett fontos megemlíteni a 2021-ben elfogadott Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció és Program 2021-2030[1] dokumentumokban Dombóvárt érintően megfogalmazott fejlesztési javaslatokat, melyek alátámasztják a város jövőképének realitását:

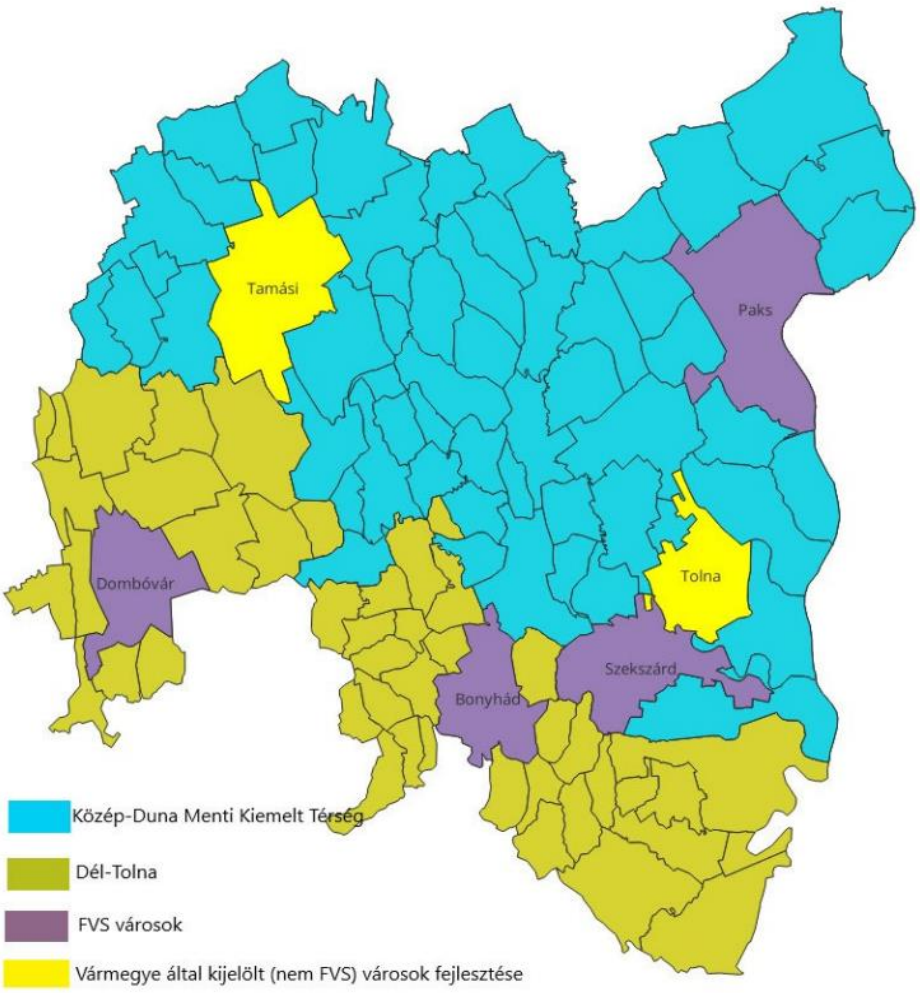
- Dombóvár és Tamási térségében mezőgazdasági célú kutatás-fejlesztési együttműködések a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és Keszthelyi Campusának szakmai koordinációja mellett
- A helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok (főközpontok) kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti közlekedési csomópontokban (pl. Dombóvár) és azok megközelíthetőségének fejlesztése
- Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése, a Dombóvár-Tamási egészségturisztikai tengely kialakítása, azok közös piaci megjelenése
- Nemzetközi vasúthálózat fejlesztése és az M9 Szekszárd-Dombóvár szakaszának megépítése, mely által Dombóvár a régió intermodális csomópontjává válik

[1] Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció és Tolna Megyei Területfejlesztési Program 2021-2030

Tolna vármegye Integrált Területi Programja (ITP) 2021-2027 dokumentumban Dombóvár és térsége a vármegye forrásallokációját tekintve két forrásfelhasználási módban érintett:

- fenntartható városfejlesztés, vagyis az Európai Unió ERFA rendeletének 11. cikke alapján működtetett területi eszköz, melynek keretében a vármegyei ITP a város számára TOP Plusz forrásból közel 7,476 mrd Ft összeget biztosít városfejlesztési célra

1. térkép: Tolna vármegye TOP Plusz forrásfelhasználási módjának bemutatása

Forrás: Tolna vármegye Integrált Területi Program 5.02

[2] https://www.tolnamegye.hu/teruletfejlesztes_2016/2021/TVITP_5-0-aktualizalt-IHkorr.pdf

1. táblázat: A Tolna vármegyei FVS városok 7 éves TOP Plusz forráskerete

Fenntartható város	1.3.1 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása (Ft)	1.3.2 Fenntartható városfejlesztés (Ft)	2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság (Ft)	2.1.6 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)	3.2.1 Fenntartható humán fejlesztések (Ft)	3.4.1 Fenntartható humán infrastruktúra (Ft)
Bonyhád	80 000 000	1 503 065 048		475 640 000	394 071 611	731 458 050
Dombóvár	80 000 000	4 332 432 776	425 000 000		816 071 611	1 530 063 098
Paks	78 205 652	3 880 032 282		453 357 936	1 134 071 611	1 570 384 130
Szekszárd	80 000 000	1 584 000 000		-	444 000 000	560 000 000
Összesen	**318 205 652**	**11 299 530 106**	**425 000 000**	**928 997 936**	**2 788 214 833**	**4 391 905 278**

6.2.1 Fenntartható versenyképes városfejlesztés (Ft)	Fenntartható ERFA összesen (Ft)	Fenntartható ESZA összesen (Ft)	Fenntartható összesen (Ft)
1 773 816 902	4 563 980 000	394 071 611	4 958 051 611
292 000 000	6 659 495 874	816 071 611	7 475 567 485
	5 981 980 000	1 134 071 611	7 116 051 611
	2 224 000 000	444 000 000	2 668 000 000
2 065 816 902	**19 429 455 874**	2 788 214 833	**22 217 670 707**

Forrás: Tolna Vármegye Integrált Területi Programja (6.0 verzió)

- a Dél-Tolnára fókuszáló II. forrásfelhasználási mód keretén belül pedig – mely nem érinti a járásszékhelyeket – a Dombóvári, a Bonyhádi és Szekszárdi Járás Közép-Duna Menti Kiemelt Térségen kívül eső részein helyez kiemelt hangsúlyt a gazdasági fejlődést elősegítő beavatkozásokra, valamint a társadalmi felzárkóztatásra, mivel a jellemzően alacsony lélekszámú kistelepüléseken az infrastrukturális hiányosságok pótlására külső források, támogatások igénybevétele szükséges

A 2028-2034 fejlesztési ciklusban ezek a területi fókuszok várhatóan hasonló formában fennmaradnak, Dombóvár ennek megfelelően továbbra is kiemelt területi szereplőként fog részesülni a fejlesztési forrásokból.

2.1.2. DOMBÓVÁR JÖVŐKÉPE A TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, TÁJI, TERMÉSZETI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZETÉRE VONATKOZÓAN

Humán erőforrások, helyi társadalom jövőképe

- Dombóvár a lakosságát megtartja a helyi közösséghez kötődés eredményeképpen. A lakosságszám nem csökken, azonban a lakosságon belül az idősek aránya nő.
- A gazdasági megerősödés eredményeképpen új munkalehetőségek keletkeznek, a foglalkoztatási és jövedelemszint növekszik, a lakosság általános életszínvonala enyhén emelkedik.
- A helyi oktatás-képzés tudatos fejlesztése, átformálása a fiatalság elvándorlását mérsékli. A szociális ellátórendszer, a szociális háló továbbra is fenntartja és erősíti térségi szerepét.
- A kulturális és sport intézmények fenntarthatóan működnek, erősítik a lakosság helyi identitástudatát. Dombóvár imázsa a helyi és térségbeli lakosság számára minőségileg változik, új dinamikát ad a város új arculata és ahhoz kapcsolódó programok sorozata.

Gazdasági jövőkép

- A gazdaságfejlesztés területén a megvalósuló fejlesztések, projektek fenntarthatóak és termelésnövekedést, munkahelyteremtést indukálnak. Az ipar, a szolgáltatások és a mezőgazdaság fejlesztése során hosszú távon is fenntartható gazdasági bázis, piacképes termékszerkezet alakul ki. A városi és térségi integrált fejlesztések eredményeképpen megerősödnek a húzó gazdasági ágazatok (egészségipar, megújuló energiagazdaság, fémipar, textilipar, mezőgazdasági szolgáltatás). Dombóváron az innovációs és technológiai fejlesztés egyre fontosabb szerepet tölt be, a termelés színvonala hosszú távon fokozatosan közelít a fejlett technológiákhoz (növekvő termelékenység, csökkenő energiaigény, átlagos önköltség, versenyképes árszint). Dombóvár kiemelt figyelmet fordít a kis- és középvállalkozások támogatására.
- A minőségi turizmushoz elengedhetetlen háttér-infrastruktúra létrejön, új szálláshelyek és a termálvízre alapozott szolgáltatások épülnek fel. A térségi falusi turizmus fogadóbázisa és vendégköre bővül, a helyi vonzerőkre építhető kerékpáros, természetjáró, lovas, horgász-vadász turizmus egyre kedveltebbé válik a bel-és külföldi turisták számára.
- A komplex térségi vidékfejlesztési program végrehajtásra kerül, amely által a termelés és értékesítés feltételei javulnak, a térségi falusi lakosság egy részének az agrárágazatban átlagos szintű jövedelemszerzésre nyílik lehetősége, a falusi lakosság alternatív, mezőgazdálkodást kiegészítő jövedelemszerzése (kézműipar, háziipar, feldolgozás, falusi turizmus) értékelhető módon megjelenik.

Épített és természeti környezet, műszaki infrastruktúra jövőképe

- Dombóvár megújuló energiára való átállása jelentős részben megtörténik, a tudatosságnövelő akciók eredményeképpen a városi fogyasztás (energia, víz, hulladék) hatékonysága nő.
- A védett természeti és műemléki értékek állapotát sikerül fenntartani, a térség lakosságának tudatossága nő, a védett természeti és épített környezeti területek, épületek fejlesztése ütemezetten folyik.
- Dombóvár térségének közlekedése javul, a várost érintő infrastrukturális nagyrendszerek fejlesztése a város érdekeit szolgálóan történik meg (M9 gyorsforgalmi út, vasútfejlesztés). A városi és térségi infrastrukturális fejlesztések kivitelezése (útépítés, útjavítás, kerékpárhálózat fejlesztés, ivóvíz-, szennyvízberuházás, hulladékgazdálkodás) régiós és térségi összefogással ütemezetten halad.
- Dombóvár mind a klímabarát településfejlesztési politikájával, mind a működési hatékonyságban mutatott eredményeivel a 21. század klíma- és energiatudatos település- és térségfejlesztés jelentős szereplőjeként lép fel.

2.1.3. DOMBÓVÁR JÖVŐKÉPE A TÉRSÉGI SZEREPÉRE VONATKOZÓAN

Térségi szerepkör jövőképe

- A térségben Dombóvár jelenti a munkaerő és fogyasztói bázist (ipar, kereskedelem, szolgáltatások, turizmus), az ellátásban azonban a térségi településeknek kiemelt szerepe van. Dombóvár gazdaságvonzó területekkel rendelkezik, amelyek közül különös jelentősége a vasút menti területeknek van a szállítás környezettudatos megoldásai iránti igény növekedésével.

- A humán alapellátás – óvoda, általános iskola, egészségügy, szociális ellátás – tekintetében Dombóvár a járás és várostérség központja. Az intézményrendszere a térségi ellátást is biztosítja, kihelyezett szolgáltatásokkal segítve a lakóhelyhez közeli alapfokú ellátás megvalósulását.
- Regionális szerepkörrel egészségügyi ellátás téren rendelkezik, amelyre alapozottan országos és nemzetközi hírű egészségközponttá válik. A gyógyturizmus központjaként a térségi idegenforgalmi- vendéglátó ágazatot erősíti.

Területi és ágazati együttműködés

- Dombóvár város térségében – déli térségben túlmutatva, északi térségben elmaradva a járási közigazgatási határokon – megvalósul az együttműködés a helyi szereplők konszenzusával. A várostérség települései önálló projektek gazdái, azonban Dombóvár térségi szintű projektek kezdeményezője, kidolgozója és vezetője.
- Dombóvár Város Önkormányzata – a programokhoz és projektekhez illeszkedő intézményrendszer létrehozásával – segíti a pályázati rendszerű kormányzati és EU támogatások elérését, a forrásaktivitás javul, a projektek kivitelezése tervszerű, a fejlesztési eredmények fenntarthatóak.
- Az önkormányzat és a vállalkozói, valamint a non-profit szféra együttműködése napi szintű. A településfejlesztés előkészítésében és megvalósításban egyre szorosabb és aktívabb az együttműködés. A partnerségi rendszerek biztosítják, hogy a helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és maga a lakosság együttesen tervezzék és valósítsák meg a városfejlesztési elképzeléseket.

2.1.4. HOSSZÚTÁVÚ ÁTFOGÓ CÉLOK

Ahogy az a bevezető fejezetben is felvázolásra került, Dombóvár város Integrált Településfejlesztési Stratégiája és Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája kohézióban kell, hogy álljon egymással. A város által meghatározott célok elérése, valamint a kapcsolódó fejlesztések hatékony megvalósítása érdekében alapvető fontosságú, hogy a két stratégiai dokumentum célrendszere között összhang legyen.

Mindezt szem előtt tartva, Dombóvár megfogalmazott jövőképe elérésének feltétele: ki kell jutnia a vármegyén belüli periférikus és a szomszédos megyeszékhelyek által árnyékolt helyzetből és elzártságából. Ennek érdekében 10-15 éves időtávban el kell érnie, hogy:

- gazdasága és munkaerőpiaca fenntartható és biztos alapokon nyugvó legyen,
- társadalmilag képes legyen a megújulásra,
- épített és természeti környezetét folyamatosan fenntartsa, fejlessze,
- várospolitikája együttműködésre épüljön.

2.2. A STRATÉGIAI FEJLESZTÉSI CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

2.2.1. KÖZÉPTÁVÚ (7-10 ÉVRE SZÓLÓ) STRATÉGIAI CÉLOK

Dombóvár a jövőképe eléréséhez az alábbi középtávú stratégiai célokat és fejlesztési dimenziókat határozza meg, amelyek összefoglalják a város legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti, várospolitikai kihívásokra adott válaszait:

S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac

Dombóvár célja, hogy hosszútávon stabil foglalkoztatást biztosítson, vonzó gazdasági környezetet teremtsen a vállalkozások számára és ezzel mérsékelje az elvándorlást. A város térségi központi szerepét erősíti jelentős vasúti, egészségügyi és hagyományos fémipari adottsága, amelyekre jövőbeni gazdaságfejlesztését is alapozza. Kiemelt cél a környezetbarát, innovatív gazdasági ágazatok támogatása, valamint a klíma- és energiatudatos településfejlesztés megvalósítása. A gazdaságfejlesztési politika a helyi munkahelyteremtést, a jövedelmek növelését és a munkanélküliség csökkentését szolgálja. Emellett hangsúlyos az oktatás és szakképzés fejlesztése, valamint a magasan képzett munkaerő helyben tartása és vonzása.

S2 Társadalmi megújulás

Dombóvár célja a negatív vándorlási folyamatok megállítása, a lakosság helyben tartása és a helyi identitás erősítése. A város kiemelten figyel az idősek, fiatalok és családosok igényeire, miközben élhető városi környezetet, közösségi tereket és modern kommunikációs lehetőségeket biztosít. Fontos szerepet kap a magas színvonalú humán közszolgáltatások – különösen az oktatás, egészségügy, kultúra és sport – fenntartása és fejlesztése. Dombóvár erős civil életére és térségi szerepére alapozva támogatja a társadalmi együttműködést, az esélyegyenlőséget és az antiszegregációs programokat. Emellett hangsúlyos cél az egészségmegőrzés és a sport támogatása a lakosság életminőségének javítása érdekében.

S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése

Dombóvár célja egy élhető, fenntartható és klímatudatos városi környezet kialakítása, amelyet városrehabilitációs fejlesztésekkel, zöldterületek bővítésével és a történeti városrészek megújításával valósít meg. A város épített örökségére és sokszínű arculatára alapozva erősíti identitását, javítja a szolgáltatások elérhetőségét és támogatja a turizmus fejlődését. Kiemelt szerepet kap az intelligens városfejlesztés, a megújuló energiaforrások használata és az energiahatékonyság növelése, amelyek hozzájárulnak a környezettudatossághoz és a fenntartási költségek csökkentéséhez. Dombóvár magas színvonalú humán szolgáltatásokat, minőségi lakókörnyezetet és fejlett infrastruktúrát kíván biztosítani minden korosztály számára. Emellett a közlekedési kapcsolatok fejlesztésével és az M9 autópálya, valamint a vasúti infrastruktúra kihasználásával hosszú távon kedvező gazdaságfejlesztési feltételeket teremt.

Fejlesztési dimenziók

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27. című dokumentum adta az alapját Dombóvár FVS-ének elkészítéséhez. Az FVS módszertana öt tervezési dimenziót határoz meg a stratégiaalkotás folyamatában, mely megjelenik mind a helyzetértékelés, mind a stratégiai fejezet célrendszerében, mind a cselekvési terv kidolgozása során. A stratégiák közti koherencia szem előtt tartása érdekében a jelen ITS-ben is fontosnak tartottuk megjeleníteni ezen dimenziókat és a tervezés során folyamatosan szemléltetni az e módszertan szerinti összefüggéseket is.

Az öt dimenzió a következő:

1. Prosperáló város (gazdaságfejlesztés)
2. Zöldülő város (energetikai/zöld átállás és klímabarát fejlesztések)
3. Digitális város (digitális technológia alkalmazása, okos megoldások működési integrációja)
4. Megtartó város (társadalmi folyamatok, beleértve a befogadást és esélyegyenlőséget)
5. Kiszolgáló város (városi területhasználat, közmű infrastruktúra, épített és természeti környezet)

1. ábra: A reziliens várost alkotó dimenziók

Forrás: FVS módszertani kézikönyv 2021-27

A fejlesztési dimenziók közül jelen ITS a „3. Digitális város” dimenziót horizontális célként azonosította, a további négy esetében – a tematikus célok szintjén - ábrázolható a módszertanok közötti összefüggés (ezt későbbi ábra fogja majd szemléltetni).

2.2.2. HORIZONTÁLIS CÉLOK

Az átfogó célok között szereplő várospolitikai együttműködés (kvázi a partnerségi, vagy részvételi tervezés), továbbá Dombóvár Településfejlesztési koncepciójában ún. fejlesztési alapelvekként meghatározott szempontok jelent ITS-ben tulajdonképpen horizontális szempontoknak tekinthetőek, amelyek folyamatosan szem előtt tartandóak minden beavatkozás/projekt tervezése, előkészítése, megvalósítása és fenntartása esetén is, függetlenül attól, hogy az épp mely tematikus (rész)cél, azon keresztül pedig mely stratégiai cél és a jövőkép mely rész-elemének elérését segítik.

Ezek tehát egy olyan szilárd bázist jelentenek, amely a célrendszeren kívül áll, mégis azzal harmóniában, azt támogató módon létezik.

A horizontális célok az ITS-ben szereplő fejlesztési célterületeken átívelnek, vagyis az egyes beavatkozásoknak közvetlen céljaik mellett az egész társadalom számára fontos (horizontális) célok terén is eredményt kell felmutatniuk, vagy legalábbis bizonyítani kell, hogy ahol lehetett, ott megpróbálták érvényesíteni ezeket a szempontokat.

A horizontális célkitűzések közös ismérvei:

- nem választhatók, azaz nem elhagyhatók, mindenhol - ahol csak lehetséges – érvényesíteni kell azokat;
- nem járulékos elemek, azaz a célrendszerben nem egy újabb felsorolt célként jelennek meg, hanem minden egyes célban integráltan jelen vannak;
- a fejlesztési folyamat minden szintjén és minden szereplő által teljesíteni szükséges őket.

Dombóvár városfejlesztése során érvényesítendő horizontális célok

A hosszútávú átfogó célok között említett **várospolitikai együttműködés** az egyik legfontosabb alapelve a városfejlesztésnek. Dombóváron a településfejlesztés egyre szorosabb együttműködésben valósul meg az önkormányzat, a lakosság és a fejlesztések szereplői között. A partnerségi rendszer célja, hogy a városfejlesztési elképzelések közösen, fenntartható módon, a helyi erőforrások megőrzésével és hosszú távú gazdasági növekedést biztosítva valósuljanak meg. A lakossági visszajelzések az adminisztratív folyamatok fejlesztéséhez is hozzájárulnak.

Dombóvár esetében - funkcionális várostérségi központként és járásszékhelyként egyaránt - kiemelt szerepet kap a térségi együttműködés, amely a közszolgáltatások magas színvonalú működését és a települések közötti integráció erősítését támogatja. Az együttműködések révén a várostérség gazdasági és turisztikai szinergiákat ér el, amelyek minden résztvevő számára előnyösek.

Az **integrált szemlélet** a városfejlesztésben azt jelenti, hogy a különböző fejlesztési területeket – például a gazdaságot, közlekedést, környezetvédelmet, lakhatást, közszolgáltatásokat és társadalmi kérdéseket – nem külön-külön, hanem egymással összhangban kezelik. A cél, hogy a fejlesztések egymást erősítsék és hosszú távon fenntartható, élhető városi környezetet hozzanak létre. Ez magában foglalja a helyi szereplők – önkormányzat, lakosság, vállalkozások és civil szervezetek – együttműködését is. Az integrált szemlélet figyelembe veszi a környezeti, gazdasági és társadalmi hatásokat egyszerre, így a fejlesztések nemcsak egy problémára adnak választ, hanem komplex módon javítják a város működését és életminőségét.

A **fenntarthatóság,** mint horizontális cél azt jelenti, hogy a település fejlődése úgy valósul meg, hogy közben hosszú távon is megőrzi természeti, gazdasági és társadalmi erőforrásait. A fejlesztések célja nemcsak a jelenlegi igények kielégítése, hanem az is, hogy a jövő generációi számára is élhető és működőképes városi környezet maradjon fenn. Ez magában foglalja az energiahatékonyság növelését, a környezetterhelés csökkentését, a megújuló energiaforrások használatát, a zöldfelületek védelmét és a fenntartható közlekedési megoldások támogatását. Emellett a fenntarthatóság társadalmi és gazdasági szempontból is fontos: elősegíti az esélyegyenlőséget, a helyi közösségek megerősítését és a stabil, hosszú távon is működő gazdaság kialakítását.

A már említett **esélyegyenlőség** önálló horizontális célként is meg kell, hogy jelenjen egy város fejlesztésének minden egyes lépésében, elemében. Az Európai Unió egyik hangsúlyos alapelve a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód szükségessége. A nemi alapú diszkrimináció tilalmát és a nemek közötti egyenlőség előmozdításának célját az Európai Unióról Szóló Szerződés (EUSZ) 2. és 3. cikke, az EUMSZ 8. cikke, valamint az Alapjogi Charta 21. cikke is tartalmazza. Ezen túlmenően az esélyegyenlőség elősegítésének célja jellemzően a hátrányos megkülönböztetésből – mely alapulhat nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron vagy szexuális irányultságon - fakadó hátrányok társadalmi szintű csökkentése, az érintett emberek társadalmi-gazdasági aktivitásának, részvételének növelése, a társadalmi szintű esélyteremtés. További kiemelt cél a szegénység, a társadalmi kirekesztettség és a szegregáció csökkentése, a szociális és területi kohézió, a társadalmi befogadás növelése, az esélytudatosság, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű népesség társadalmi, gazdasági felemelkedésének és beilleszkedésének előmozdítása.

Az egyes beavatkozások, projektek tervezése, megvalósítása, fenntartása során figyelemmel kell lenni Dombóvár Helyi Esélyegyenlőségi Programjában megfogalmazott Intézkedési Tervben foglaltakra (HEP IT).

Az **intelligens város** fejlesztési alapelv olyan településfejlesztési megközelítést jelent, amely a modern digitális és innovatív technológiák alkalmazásával javítja a város működésének hatékonyságát és a lakosság életminőségét. Ide tartozik például az okos közlekedési rendszerek, energiahatékony közvilágítás, digitális ügyintézés, adatvezérelt városüzemeltetés vagy az intelligens közműrendszerek használata. Az intelligens város nemcsak technológiai fejlesztést jelent, hanem fenntarthatóbb, gyorsabban reagáló és lakosságközpontú működést is. Célja, hogy a városi szolgáltatások elérhetőbbé, gazdaságosabbá és környezetkímélőbbé váljanak, miközben támogatja a közösségi együttműködést és az innovációt. Az okos város megoldások csak akkor hasznosak, ha valós problémára adnak választ, azaz nem szükségszerűen minden működési területen kell törekedni az azonnali digitális átállásra.

Dombóváron már elkészült a város digitális átállását segítő akcióterv (DiA) kidolgozása, mely felmérte a város digitális kiindulási felkészültséget és a már működő megoldásokat és ehhez képest fogalmazza meg a digitalizációs célokat és tevékenységeket. Az egyes beavatkozások, projektek tervezése, megvalósítása, fenntartása során figyelemmel kell lenni a város Digitális Akciótervében (DiA) foglaltakra.

A **költséghatékonyság,** mint horizontális cél azt jelenti, hogy a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat úgy használják fel, hogy a lehető legnagyobb társadalmi és gazdasági haszon érhető el belőlük. Ez nem csupán a kiadások csökkentését jelenti, hanem azt is, hogy a beruházások és működtetési megoldások hosszú távon fenntartható módon térüljenek meg. A városfejlesztés során előnyben részesítik azokat a projekteket, amelyek alacsonyabb üzemeltetési költséggel járnak és hatékonyan használják fel az erőforrásokat, például energiát, infrastruktúrát vagy munkaerőt. A költséghatékonyság célja, hogy a város stabil pénzügyi működést biztosítson, miközben a lakosság számára magas színvonalú szolgáltatásokat nyújt. Ez a cél esetenként átfedésben lehet a fenntarthatóság és az intelligens város horizontális célokkal, vagy erősíthetik is egymást.

2.2.3. TEMATIKUS CÉLOK

A tematikus- vagy részcélok a középtávú, 7-10 évre szóló stratégiai célokat bontják tovább, azok mentén kerültek meghatározásra, így főbb beavatkozási területei a gazdaság, a társadalom és a környezet (életminőség) javítása.

Dombóvár esetében az egyes stratégiai célokhoz rendelt tematikus célok a következők:

2.2.3.1. FENNTARTHATÓ ÉS BIZTOS GAZDASÁG, MUNKAERŐPIAC (S1) STRATÉGIAI CÉL TEMATIKUS CÉLJAI

T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása

Dombóvár regionális jelentőségű kórháza, annak rehabilitációs profilja és a gunarasi gyógyvízre alapozott egészségturizmus egyértelműen meghatározza a város gazdaságfejlesztésének egyik fő irányát. Dombóvár kiemelt hosszú- és középtávú célja a város egészségügyi és gyógyvíz alapú gazdaságának, lakossági és térségi ellátásának és idegenforgalmi szerepének erősítése. A város egészségügyi ellátása és regionális jelentőségű gyógyvíz adottsága kiváló, azonban a kapcsolódó egészségipari gyártás, K+F szolgáltatás jelentős tartalékokat rejt.

Cél az egészségügyi ellátás terén a kórház fejlesztése, valamint a kapcsolódó gyógyászati gazdasági ágazatoknak, azok innovációs kutatásainak és fejlesztéseinek megtelepítése.

A turisztikai kínálat fontos pillére a gyógy- és wellnessturizmus, amelyhez a jelenleginél jobban kell koncentrálni a háttér-egészségipar, a helyben elérhető terápiás egészségügyi szolgáltatások javítására, fejlesztésére. Az idegenforgalmi program bővítésének iránya a gyógyvíz és a gyógyászat jelenleginél hatékonyabb összekapcsolása.

T2 Megújuló energiára épülő gazdaság

A város a régiós pozícióját olyan gazdasági ágakra kívánja alapozni, amely egyedivé teszi. Dombóvár a 21. század klíma- és energiatudatos település- és térségfejlesztési politikák jelentős szereplőjeként kíván fellépni, amellyel a középvárosok példamutató, környezettudatos tevékenységére hívja fel a figyelmet. A város kiemelt gazdasági területeként tekinti a megújuló energiaszektort, fejlesztéspolitikai célkitűzése többek között a termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása, de a geotermikus-, a nap- és akár a szélenergia adta lehetőségek magasabb szintű kihasználása is. A dombóvári SECAP dokumentumban leírtak szerint több tanulmány is készült Dombóvár esetében a távhő geotermikus energiaforrással való kiváltásának lehetőségére (távhőellátás dekarbonizációja), amelyek megállapították, hogy megvannak a megfelelő körülmények ennek alkalmazására. A napenergia alkalmazása ez esetben is ajánlott, mivel a visszasajtoláskor való nyári ráfűtéssel a források fenntarthatóságának valószínűsége növekszik.

T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet

A város célja, hogy csökkenjen a gazdaság sérülékenysége és egy-egy ágazati visszaesés ne okozzon súlyos problémákat. A sokszínű gazdasági szerkezet stabilabb foglalkoztatást, nagyobb ellenállóképességet és hosszú távon fenntarthatóbb fejlődést biztosít. Ehhez szükséges, hogy a város jól megközelíthető, korszerű, olcsón üzemeltethető és változatos telephelykínálattal álljon a befektetők rendelkezésére.

Dombóvár területén nagyságrendileg 27,5 ha összterületet kitevő barnamezős ingatlan található, többnyire Újdombóvár és a belvárost övező városi területeken ékelődnek be a városi lakóterületekbe és zöldterületekbe, városképi és városműködési problémát okozva. Az alulhasznosított barnamezős területek iparcsarnokok, termelőüzemek hasznosítására, gazdasági szereplők bevonására és a gazdasági szerkezet diverzifikálására is lehetőséget biztosítanak, hogy a város és térsége gazdasága minél több különböző ágazatra és tevékenységre épüljön. Mindemellett a felhagyott iparterületek rekultiválása, funkcióváltása a gazdasági növekedéshez és a városkép javításához is hozzájárulhat.

T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések

Cél a fenntartható, klímabarát és energiahatékony közlekedési célokat megvalósító vasúti szállítás elterjedésére és a tervezett M9-es autópálya kapcsolatrendszerére alapozva újabb területek bevonása a gazdaság vérkeringésébe, lehetőséget biztosítva a különböző méretű és gazdasági ágban működő vállalkozások megtelepedése számára.

A városon belüli közlekedési infrastruktúra fejlesztése gazdasági célokat is szolgál, jelentősen javul a település egyes részeinek megközelítése, mely kedvezőbb helyzetet teremtve szolgálja ki a lakosság mellett a gazdasági szereplőket is.

Emellett fontos, hogy az önkormányzat aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politikát folytasson a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazottakkal összhangban további cél Dombóvár és Tamási térségében mezőgazdasági célú kutatás-fejlesztési együttműködések kialakítása a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és Keszthelyi Campusának szakmai koordinációja mellett, valamint a turizmus jelenlévő ágazatainak tematikus összekapcsolása

T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés

Az elvándorlás, ezen belül a fiatalok elvándorlása, az alacsony iskolai végzettségű lakosok számának emelkedése súlyos gazdasági-, társadalmi problémákat vetít előre. Ahhoz, hogy ezt a tendenciát mérsékelni lehessen, átfogó fenntartható humánerőforrás programra van szükség. Az oktatás és szakképzés színvonalának erősítésével Dombóvár oktatási központ szerepe markánsabbá válhat, mely érdemben erősítheti a város térségi pozícióját a versenyképes képzési struktúrák működtetése terén.

Elsődleges cél a szakképzés reformprogramja, a meglévő, magas színvonalú oktatási rendszer képzési struktúrájának bővítése, fejlesztése. Emellett a helyi társadalmat és gazdaságot kiszolgáló képzési rendszerek illesztése a kereslethez, a folyamatos tovább- és átképzés lehetőségeinek biztosítása, valamint a munkáltatók munkaerőpiaci tevékenységének támogatása.

2.2.3.2. TÁRSADALMI MEGÚJULÁS (S2) STRATÉGIAI CÉL TEMATIKUS CÉLJAI

T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése

A demográfiai fenntarthatóság értelmezési keretében a hagyományos elemek mellett (népességszám fenntartása, vándorlási egyenleg javítása, öregedési index javítása) egyenrangú elemként jelennek meg az antiszegregációs célkitűzések, melyeknek lényege, hogy biztosítani kell a város demográfiai-társadalmi egységét valamennyi társadalmi csoport integrációjával, nem csupán egy-egy területre fókuszálva.

Cél egyrészt a szegregátumokban/szegregációval veszélyeztetett területeken élő lakossági csoportok helyzetének javítása, ugyanakkor a szegregációval veszélyeztetett, nem szükségképpen szegregált területen élő csoportok helyzetének stabilizálása, illetve javítása is, továbbá a város teljes lakosságának érzékenyítése, szolidaritásra és befogadásra/elfogadásra való felkészítése, a közösségtudat erősítése. Dombóvár a társadalmi folyamatok terén előrelépést kíván elérni az alábbi területeken: hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének és beilleszkedésének segítése, helyi közösség összefogása, lakosság identitástudatának erősítése. Ehhez a civil, gazdasági, szociális fórumok, partnerségi rendszerek biztosítják a folyamatos együttműködést.

Az önkormányzat célja, hogy a városfejlesztési elképzeléseit a lakossággal, a civil- és a vállalkozói szféra együttműködésében valósítsa meg. A partnerség keretében cél a nemzetiségi önkormányzatok támogatása is, hogy azok aktív részvétele a város közéletében, a nemzetiségi és etnikai kisebbségek érdekképviseletében érdemben tudjon megvalósulni.

T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok

A városban élő lakosok életminőségét alapjaiban határozza meg a városban elérhető humán közszolgáltatások - különösen az oktatás, szociális ellátás, egészségügy, kultúra - számossága és azok színvonala. Ezekben Dombóvár kiemelkedő eredményeket mutat, amely fenntartása és továbbfejlesztése cél.

A város családbarát politikájának egyik fontos eleme, hogy a városban élő, gyermekvállalás előtt álló fiatal felnőttek, valamint a kisgyermekes szülők modern, jól felszerelt, a kor igényeit teljes mértékben kielégítő intézményekben tudják gyermekeik korai nevelési igényeit kielégíteni. Az intézmények folyamatos megújítása, korszerűsítése elsődleges szempont és önkormányzati kötelező feladat is egyben.

A város családbarát politikájának másik fontos eleme, hogy a városban és vonzáskörzetében élő gyermekek magas szintű oktatásban részesüljenek, ehhez a város jó minőségű infrastrukturális környezetet biztosítson. A dombóvári oktatási intézmények a városban és a járásban élő diákok számára megfelelő intézményi feltételeket biztosítanak, azonban azok folyamatos karbantartása, korszerűsítése kiemelt feladat.

A nevelési-oktatási intézmények energetikai fejlesztése csökkenti az üzemeltetési, fenntartási költségeket és hozzájárul a város ÜHG kibocsátás csökkentéséhez is.

Dombóvár megtartóereje szempontjából kiemelt jelentőségű, hogy a városnak legyen legalább egy kihelyezett felsőoktatási tagintézménye. Az oktatást támogató fejlesztések egyik kiemelt célja, hogy ez a közeljövőben megvalósuljon. Hiába van magas színvonalú alap- és középfokú oktatási rendszer, ha nincs továbbtanulási lehetőség helyi szinten, nincs felsőoktatási intézmény. Az egyetemre járó fiatalok többsége a diploma megszerzése után már nem jön vissza a szülővárosába, növelve az elvándorlás negatív mérlegét.

Dombóvár fokozott mértékű elöregedési tendenciával küzd, mely egyre nagyobb terhet ró a város szociális és egészségügyi ellátórendszerére. A város kiemelt feladata az időskorúak jólétét is biztosító egészséggazdaság, valamint a szociális ellátórendszer fejlesztése.

Dombóvár egy olyan középváros kíván lenni, ahol a különböző humán szolgáltatások mindegyike helyben és magas színvonalon érhető el.

T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése

Az egészség fontosságának felértékelődése, egészségtudatos magatartás elterjedése igényt jelent a társadalom részéről az egészséges életmód feltételeinek megteremtésére, ennek infrastrukturális és működési feltételeinek, szolgáltatásainak kialakítására, erősítésére. Az önkormányzatnak meghatározó jelentősége van a helyi sportélet feltételeinek kialakításában és egy aktív, fitt társadalom megteremtésében. Az egészséges életmód egyik kiemelt célja Dombóváron a sportkultúra fejlesztése. A város rendkívül aktív, színes sportélettel, jelentős sporteredményekkel rendelkezik. Mindezek miatt fontos, hogy a különböző sportágak igényeinek megfelelő infrastruktúra megfelelő minőségben rendelkezésre álljon.

T9 Városimázs és városmarketing

A város imázsának megújulásra van szüksége: az értékek hangsúlya mellett a város dinamikus fejlődését kell kommunikálnia elsősorban a helyi és térségbeli lakosság számára, másodsorban a hazai és nemzetközi környezetben.

Dombóvár imázsának erősítése érdekében elengedhetetlen a város (és intézményei, szervezetei, vállalkozásai) aktív arculatformálása, marketing tevékenysége. A települési értékek, történelmi események vagy neves személyek, szimbólumok, melyek megkülönböztetik a települést, olyan értéket képviselnek, mely elősegíthetik e célt. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy nem csak a múltba visszanéző, hanem jövőbe mutató, új identitáselemekre is szükség van a megújuló városimázs érdekében.

Cél a város arculatának minőségi változtatása, új dinamikával bemutatva a település értékeit, fejlesztéseit. A marketing-kommunikációban erősíteni kell a város értékeire építő, a 21. század szemléletét befogadó attitűdjét, az egészséges életmód, a családbarát beavatkozások minden területére és minden korosztálynak szóló fejlesztéspolitikáját.

2.2.3.3. AZ ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI KÖRNYEZET ÉRTÉKEINEK FENNTARTÁSA, FEJLESZTÉSE (S3) STRATÉGIAI CÉL TEMATIKUS CÉLJAI

T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása

Cél egyrészt a műemléki és védett önkormányzati ingatlanok felújítása, közösségi célú és turisztikai hasznosítása, másrészt a magántulajdonban lévő védett épületek megújítása, a helyi építészeti értékvédelem. Dombóvár különleges adottsága a város építészeti arculatának sokszínűsége. Kiemelt cél a mai széttagolt városban a város identitását és gazdag épített örökségét jelentő területek megóvása, fejlesztése. Kiemelt feladat a kihasználatlan önkormányzati ingatlanok, különösen a műemléki és védett épületek felújítása. A szolgáltatások ezekben való elhelyezése nemcsak az épület presztízsét adja vissza, de a városi élet gazdagítását, a város imázsának javítását is szolgálja.

T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés

A város számára kiemelt cél, hogy valamennyi közintézménye, illetve városi szolgáltatása energetikai szempontból a legkevésbé környezetterhelő módon kerüljön ellátásra, melynek megfelelően az önkormányzati ingatlanok energetikai korszerűsítési programja folytatásra kerül. A megújuló energiaellátásra való átállás az önkormányzati intézmények, közszolgáltatások tekintetében kiemelt feladat.

A környezeti fenntarthatóság, klímabarát települési stratégia irányába hat az épületek energiahatékonyságának javítása, az erőforrásokkal való takarékosság és a környezeti terhelés csökkentése (pl. a zöldhulladék újrahasznosítása révén).

Mindemellett a város digitális átállása a 21. századi technológiai adottságokat alkalmazza a városi működés hatékonyságának növelésére a városfejlesztés és városüzemeltetés területein. A digitális technológia alkalmazása változást jelent a társadalom minden működési területén és elengedhetetlen a fenntartható városüzemeltetés feltételeinek megteremtéséhez is. Elsődleges szempont a fokozatosság és a lakossági igényekhez, tudáshoz való digitális megoldások alkalmazása. Cél a fenntartható városüzemeltetés, városüzemeltetési feladatokat szolgáló szoftverek alkalmazásával. Okosmérők felszerelése, az önkormányzat tulajdonában lévő intézmények energia- és fogyasztás monitoring rendszereinek fejlesztése és felügyeleti rendszerek létrehozása.

T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása

Cél a város lakosságát szolgáló szolgáltatások kapcsolatainak megteremtése, a közterületek humanizálása, vonzó és klímabarát városi környezet létrehozása a kikapcsolódásra és pihenésre alkalmas parkok sorozatának kialakításával, amit a lakók szeretettel használnak, s melyek a városi interakciókat, kötődést erősítik. Cél annak elérése, hogy Dombóváron egy magas színvonalú, megújított közterület-hálózat jöjjön létre, amely a munkahely és rekreációs funkciókat összeköti, teret adva a városi kapcsolatoknak. Ez nem képzelhető el a városi közlekedési rendszerek (infrastruktúra, mobilitás) fejlesztése és összehangolása nélkül. Fontos cél a városközpont átmenő forgalomtól való tehermentesítése, a város minden településrészében a forgalomcsillapítás, akadálymentesítés, közlekedésbiztonságot szolgáló közútfejlesztések.

T13 Természeti területek fejlesztése

Cél a természeti ökoszisztémák védelme, az elmúlt években megkezdett környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések (pl. csapadékvíz-elvezetés) folytatása, hiszen a vízfolyások menti gazdag növény- és állatvilág – különösen a madárfauna – különleges értéke a városi és térségi természeti környezetnek, amely pl. az ökoturisztikai potenciál kihasználásában is jelentős szerepet játszik. A város levegőminőségének biztosítása, a talajpusztulás mértékének visszafogása és a talajok termőképességének növelése érdekében kiemelt feladat a természeti ökoszisztémák (erdők, vizek, állat- és növényvilág) védelme. Ezen túlmenően az éghajlatváltozás hatásaira is fel kell készülnie a városnak, erre tekintettel fontos cél a belterületi zöldfelületi rendszerek fejlesztése, a zöldinfrastruktúra hálózat kiterjesztése, a szigetszerű zöldterületek összekapcsolása, a zöldfelületek és városi nyitott terek arányának további növelése.

A mezőgazdasági termőterületek további terjeszkedésének korlátozása, a mezőgazdasági termelés környezetvédelmi szabályozása, a tájhasználat szabályozása, valamint az illegális hulladéklerakók felszámolása és a tájba nem illő, funkcióját vesztett, balesetveszélyes épületmaradványok eltávolítása is csökkenti a természeti ökoszisztéma károsodását.

T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja

Cél egyrészt a megélhetési és szociális problémával küzdő, rászoruló lakosság lakásproblémáinak megoldása (együtt kezelve a Tüskei szegregátum antiszegregációs beavatkozásaival), másrészt cél a piaci bérlakásállomány növelése, elsősorban a fiatalok helyben tartását és az egészséggazdaság céljait szolgálva.

A város családbarát politikájának egyik fontos eleme a népességfogyás megállítása. Egyik fő eszköze olyan feltételek megteremtése, mely az itt élőknek élhetőbb lakókörülményeket biztosít. Kiemelt célcsoport a fiatal felnőttek és a családok, melyek számára előnyt, vonzerőt jelent az élhető és lakható település, mely ösztönzi a fiatalok építkezési, otthonteremtési szándékát.

A további lakhatást támogató intézkedések megvalósításának célja a bérlakásállomány megújítása és bővítése. Az önkormányzati bérlakásállomány jórészt alacsony komfortfokozatú, illetve hiányosan közművesített. A város egyik fő törekvése, hogy a városban csökkenjen a szegregációval veszélyeztetett területek száma, ezt egy ütemezetten tervezett bérlakás programmal, továbbá a még egyetlen nem rehabilitált Tüskei szegregátum (Tüske akcióterület) fejlesztésével kívánja elérni.

2.2.4. TERÜLETI CÉLOK

A jelen ITS-hez készült Megalapozó vizsgálat 3.4 fejezete részletezi és indokolja a 2010-ben készült IVS-ben szereplő városrészi lehatárolások felülvizsgálatának szükségességét. Ez alapján a korábbi ITS-ben és FVS-ben szereplő városrészi lehatárolások megtartása és továbbvitele a településfejlesztési és -rendezési dokumentumokban már nem javasolt, új lehatárolások meghatározása szükséges, melynek alapját a KSH Helynévségtárában[3] meghatározott városrészek, továbbá a megalapozó vizsgálatok és a felmerült önkormányzati és vállalkozói, lakossági igények képezik.

[3] https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=07685

Mindezek alapján az alábbi hét darab, **intézkedést és beavatkozást igénylő fejlesztési célterület** lehatárolása történt meg a településen városfejlesztési szempontból:

- Belváros
- Szuhay-domb
- További belterületi településrészek (Kertváros, Újdombóvár)
- Gazdasági-logisztikai fejlesztési zóna
- Gunaras
- Szőlőhegy
- Külterületi lakóterületek (Mászlony, Szarvasd, Szilfás)

A területi célok a fenti fejlesztési célterületek területeire kerültek meghatározásra, emiatt ebben eltérés mutatkozik az FVS dokumentumban foglaltakhoz képest. A célok definiálásánál figyelembe vettük az egyes területi egységek gazdasági, társadalmi jellemzőit és funkcióit.

2.2.4.1. BELVÁROS

A Belváros mind emberi erőforrás, mind infrastrukturális szinten a város legfejlettebb, legforgalmasabb, a szolgáltatások és kiskereskedelem, valamint az intézményi, közigazgatási funkciók tekintetében gazdagon ellátott része. A lehatárolt terület a város központja, a városi és járási adminisztrációs, kulturális, kiskereskedelmi és szolgáltató intézmények sűrűsödési pontja.

A Belváros területi céljai

A Belváros jövőképe egy olyan, központi fekvésének, jelenlegi és jövőbeli közigazgatási, kulturális, szociális, közösségi funkcióhoz illeszkedő, rendezett és modern városkép, mely jobb, élhetőbb környezetet teremt a város lakói számára, emellett a helyi gazdasági szereplők megjelenését, a helyi közösség aktivitását, az idegenforgalom növekedését és a foglalkoztatás javulását eredményezi.

Cél a városközponti funkciók erősítése, a jó minőségű, vonzó és egyedi épített környezet kialakítása, nevelési-oktatási, kulturális intézmények fejlesztése, az üresen álló épületek hasznosítása, a lakosság kiszolgálásában hiányos funkciókkal való megtöltése, új térségi piac kialakítása, a barnamezős területek rehabilitációja és hasznosítása, a bérlakásállomány korszerűsítése, a közterületek komplex fejlesztése, a városi terek arculatának egységesítése, közösségi terek létrehozása és a meglévők fejlesztése, a szolgáltatásokhoz kapcsolódó gyalogos útvonalak humanizálása, gyalogosközpontú városközpont megteremtése, a terület forgalomtechnikai felülvizsgálata, közlekedés- és mobilitásfejlesztés, a buszvégállomás környékének rendezése, energiahatékonyság növelése és városi zöld átállás, zöldinfrastruktúra hálózat fejlesztése és klímavédelem.

2.2.4.2. SZUHAY-DOMB

Szigeterdő Dombóvár egyik legkiemelkedőbb jelentőségű természeti és kulturális értéke, ahol egy helyen találhatóak meg az országos szinten is kuriózumnak számító örökségvédelmi értékek, valamint a különleges szintén védett természeti környezet. A közelmúltban zajlott fejlesztések sem aknázták ki a területben rejlő lehetőségeket. Itt található a város egyik szegregált területe, ahol a korábbi felzárkóztató program eredményeként javulás történt a szegregációs mutató tekintetében, de a szegregáció további oldása és a szegregációs folyamat visszafordítása továbbra is megoldandó feladat.

A Szuhay-domb területi céljai

Cél a terület történeti és természeti értékeinek komplex fejlesztése, megújítása. A terület fejlesztésének célja az épített értékek a városlakók és turisták számára elérhetővé tétele, értékek továbbfejlesztése, az üres épületek hasznosítása, a kulturális, rekreációs, sportolási és természeti adottságok város életébe való bevonása a kapcsolatrendszerek megteremtésével, emellett a "kiszolgáló" infrastrukturális fejlesztések hatékony és költségkímélő megvalósítása. Cél a Szuhay Sportcentrum energiahatékonysági fejlesztése, a Szigeterdő és a Sportcentrum menti területek közösségi, rekreációs, egészséges életmódhoz kapcsolódó bevonása, valamint a területen fellelhető szegregáció oldása, a terület felzárkóztatása, antiszegregációs beavatkozások megvalósítása.

2.2.4.3. TOVÁBBI BELTERÜLETI TELEPÜLÉSRÉSZEK (KERTVÁROS, ÚJDOMBÓVÁR)

A Kertváros az egyik legújabb településrész, tudatosan tervezett szerkezettel. Jó adottságokkal rendelkező terület. Tipikusan alvóváros jellegű városrész, amely azonban magas környezeti értékkel rendelkezik.

Újdombóvár geometrikus, tervezett városrész, ma a Belváros mögött - mind lakosságszám, mind lakásállomány tekintetében - Dombóvár második legnagyobb területrésze, a lakóterületeket övező ipari-gazdasági és barnamezős területekkel.

Kertváros és Újdombóvár területi céljai

Figyelembe véve Kertváros és Újdombóvár adottságait, a város fejlődése szempontjából ezen területeken elsődleges cél a meglévő lakókörnyezeti értékek fenntartása és fejlesztése, családi házas övezetben új utcák kijelölése, közterek megújítása, zöldinfrastruktúra hálózatok fejlesztése, városi közösségi terek fejlesztése, közlekedés- és mobilitásfejlesztés. Kertváros esetében, tekintettel arra, hogy a területen az alapellátás nem biztosított, azt vagy helyben, vagy a Belvárossal való kapcsolat javításával szükséges megoldani. Újdombóváron cél a meglévő alapellátás fejlesztése, továbbá a Kórház és az egészségügyi ellátás fejlesztése. Tekintettel az Újdombóváron található barnamezős területekre, cél azok rehabilitációja és újrahasznosítása.

2.2.4.4. GAZDASÁGI-LOGISZTIKAI FEJLESZTÉSI ZÓNA

A tüskei településrész adottságait tekintve igen vegyes képet mutat – egyik oldalról a 61-es főút határolja a főúthoz kapcsolódó ipari-szolgáltató funkciókkal, a másik oldalról a a Tüskei horgásztavak és a Madár-várta, amely nemcsak a dombóváriaknak, hanem a hozzánk látogató turistáknak is kedvelt kirándulóhelye. A szűk köztes területen a lakófunkciókhoz alapellátás nem kapcsolódik.

A Gazdasági-logisztikai fejlesztési zóna területi céljai

A gazdaságfejlesztési intézkedések elsődlegesek a város gazdasági versenyképessége szempontjából. A fejlesztések ösztönzése magában foglalja a helyi mikro-, kis- és közepes méretű vállalkozások működési környezetének javítását is. A fenntartható, klímabarát és energiahatékony közlekedési célokat megvalósító vasúti szállítás elterjedésére és a tervezett M9-es autópálya kapcsolatrendszerére alapozva cél újabb területek bevonása a gazdaság vérkeringésébe, lehetőséget biztosítva a különböző méretű és gazdasági ágban működő vállalkozások megtelepedése számára. Az önkormányzat további célja az aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politika folytatása a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében.

Cél ezen túlmenően a természetes vízmenti területek pozitív hatásának és (esetleg ökoturisztikai célú) lehetőségeinek kiaknázása, melyhez a területen lévő szegregátum szociális célú városrehabilitációja, antiszegregációs beavatkozások megvalósítása is szükséges.

2.2.4.5. GUNARAS

A városrész üdülőterület jellegét a Dombóvár-Gunarasi Rehabilitációs Központ, a gunarasi gyógy- és strandfürdő, szállodák, üdülőtelkek és kemping határozzák meg. Gunaras Dombóvár gazdasági életében betöltött szerepe még nem teljes körű. A belvárostól és más városrészektől „elkülönült" fekvése és szezonális, fürdőtelepként való működése korlátozottan használja ki az adottságait, annak ellenére, hogy 2017-ben hazánk 33. hivatalos gyógyhelyévé minősítették Dombóvár Gunarast.

Gunaras területi céljai

Az üdülőterület komplex fejlesztése (ideértve a régóta fennálló csapadék- és szennyvízproblémák kezelését is) és a gunarasi szolgáltatások fejlesztése elengedhetetlen feltétele annak, hogy Dombóvár igazi fürdővárossá váljon. A gunarasi gyógyvíz és az arra épülő szolgáltatások a dombóváriak életébe integráltabban kell, hogy beépüljenek, hogy az egészséghez és gyógyuláshoz hozzájárulnak. Emellett az egészségturizmusban betöltött szerepe sem teljes körűen kihasznált, annak erősítése szükséges. A város célja, hogy a Gunarasi Gyógyfürdő a régió egyik legfejlettebb, legjelentősebb fürdőhelyévé váljon. Gunaras fejlesztésének célja, hogy a gyógyvíz és az üdülőterület az egészségmegőrzés és -javítás területén, emellett az idegenforgalom és a helyi gazdaság – főként az egészségipar - bővítésében aktívabb szerepet játsszon.

2.2.4.6. SZŐLŐHEGY

A várostól különálló településrész 1979-től tartozik közigazgatásilag Dombóvárhoz, ahol a KSH Helységnévtár 2022. októberi adatai szerint 695 fő él 344 lakóházban. Elsősorban szőlőművelő terület, a lakóövezet melletti zártkerti ingatlanokon pincék, présházak vannak. Itt található a város egyik természetvédelmi területe, a Nyerges-erdő, amely igen kedvelt kirándulóhelye mind a helyi, mind a városba látogató turisták számára. A településrész kapcsolódik az ökológiai folyosóhoz, egyedi és értékes tájkarakter.

A Szőlőhegy területi céljai

Elsődleges cél a helyi szolgáltatások és a közösségi élet erősítése, a terület várostól való elszakadásának enyhítése, közlekedési kapcsolatok fejlesztése. Cél a Nyerges-erdő ökoturisztikai célú fejlesztése. Emellett a Szőlőhegy pincéi, szőlői, borai, a kapcsolódó Anna napi fesztivál a dombóváriak számára fontos, így ezek erősítése szükséges.

2.2.4.7. KÜLTERÜLETI LAKÓTERÜLETEK (MÁSZLONY, SZARVASD, SZILFÁS)

Dombóvár külterületét jórészt nagytáblás, magas aranykorona értékű földek, valamint a vízfolyásokhoz kapcsolódó természeti területek alkotják. A mezőgazdasági területekbe ékelődve - az egykori mezőgazdasági központokhoz kapcsolódóan - kisebb lakott területegységek találhatóak, ezek Mászlony, Szarvasd és Szilfás.

Magyarország Helységnévtára – közigazgatási szempontból - egyéb belterületként azonosítja Mászlonyt, külterületi lakott településrészként pedig Szarvasdot és Szilfást.

A közigazgatási besorolástól függetlenül a három terület közös jellemzője az, hogy mindegyik messze esik Dombóvár központi belterületétől, továbbá mindhárom településrészen állandó lakosok és életvitelszerűen lakott lakások (házak) találhatók (Mászlonyban 89 fő él 35 lakásban, Szarvasdon 68 fő él 33 lakásban, Szilfáson 27 fő él 13 lakásban).

Mászlony korábban Dombóvár legelmaradottabb, szegregált területe volt. A 2014-2020-as fejlesztési időszakban megvalósított szociális célú városrehabilitációs projekteknek köszönhetően a 2022-es népszámlálási adatok alapján a terület már nem szegregátum, sem szegregációval veszélyeztetett terület, ennek ellenére – a külterületi elkülönülő településrészi adottságból adódóan – fokozott figyelmet igényel. Ugyanez igaz Szarvasdra és Szilfásra is. Az itt élők számára a Dombóvártól való távolság (3-10 kilométer) miatt a közszolgáltatások elérhetősége bonyolultabb, nehezebb, mint a belterületen élők számára.

A Külterületi lakóterületek területi céljai

Dombóvár alapvető érdeke és célja, hogy az egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség és az integráció biztosításának elve az élet minden területén megvalósuljon. Ehhez a közlekedési kapcsolatok javítása, a lakhatási és egészséges környezeti feltételek biztosítása mellett – széleskörű együttműködésen alapuló – többféle (a szolgáltatásokhoz való hozzáférést javító, szociális, képzési, foglakoztatási) intézkedés együttesével lehet hozzájárulni.

2.3. A TEMATIKUS ÉS TERÜLETI CÉLOK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK BEMUTATÁSA

A következő táblázat összefoglalóan mutatja be a tematikus és területi célok közötti összefüggéseket.

2. táblázat: A tematikus és területi célok közötti összefüggések

Stratégiai cél		Tematikus cél	Belváros	Szuhay-domb	Kertváros, Újdombóvár	Gazd.-logisztikai fejlesztési zóna	Gunaras	Szőlőhegy	Külterületi lakóterületek
S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	T1	Egészséggazdaság teljes körű kihasználása			■		■		
	T2	Megújuló energiára épülő gazdaság			■	■	■		
	T3	Diverzifikált gazdasági szerkezet	■		■	■	■		
	T4	Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	■			■	■		
	T5	Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	■						
S2 Társadalmi megújulás	T6	Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	■	■	■	■		■	■
	T7	A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok	■	■	■	■	■	■	■
	T8	Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	■	■			■		
	T9	Városimázs és városmarketing	■	■	■	■	■	■	
S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	T10	A műemléki és védett épületek hasznosítása	■	■					
	T11	Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	■	■	■		■	■	
	T12	Közterületek fejlesztése, humanizálása	■	■	■				
	T13	Természeti területek fejlesztése	■	■			■	■	
	T14	T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja	■	■					

Jelmagyarázat: erős, a városrészt alapvetően meghatározó / jellemző, a városrészt valamelyest meghatározó / nem jellemző
Forrás: saját szerkesztés

Végül Dombóvár jövőképének és településfejlesztési célrendszerének átfogó összegzését, bemutatását az alábbi táblázat tartalmazza:

3. táblázat: Dombóvár városfejlesztés - stratégiai célmátrix

Jövőkép	A város stabilitása fennmarad, lakosságát megtartja, a város prosperitásának folyamatos fejlődése érzékelhető, az általános versenypozíciói javulnak. A helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, tehát az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és egyének együttesen tervezik és valósítják meg a városfejlesztési elképzeléseket, oly módon, hogy fejlesztések a környezetet megkímélve, fokozatos, kívánatos gazdasági növekedéssel egyidejűleg, a város erőforrásait és tartalékait nem kimerítve, versenyképességét fenntartva, sőt fokozva valósulnak meg, hosszútávon is működőképes struktúrát létrehozva. A város és városkörnyék az integrált szemléletére alapozottan alkalmassá válik az EU fejlesztési elképzeléseinek és finanszírozási lehetőségeinek befogadására. A partnerségi együttműködés eredményeképpen a város fejlesztési irányai egybeesnek a gazdasági szereplőkével, így a magánforrások fejlesztései is segítik a célok elérését. A városi identitás erősödik, az életszínvonal emelkedik, a megélhetés stabil, a munkanélküliség csökken.		
Rövid mottó	Dombóvár az értékeire építő, innovatív, versenyképes, stabil térségközpont		
Stratégiai célok	**S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac**	**S2 Társadalmi megújulás**	**S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése**
Tematikus (rész)célok	T1 Egészséggazdaság teljes-körű kihasználása (P, K, M) T2 Megújuló energiára épülő gazdaság (P, Z) T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet (P, M) T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések (P, M) T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés (P, K, M)	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése (M) T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok (M, K) T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése (M, K) T9 Városimázs és városmarketing (K, P, M)	T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása (M, K) T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés (Z, K) T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása (Z, K, M) T13 Természeti területek fejlesztése (Z, K, M) T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja (M, K)
Horizontális célok	**- várospolitikai együttműködés - integrált szemlélet - fenntarthatóság - esélyegyenlőség - intelligens város - költséghatékonyság**		
Tervezési dimenziók	Prosperáló város (P)	Zöldülő város (Z)	Megtartó város (M) | Kiszolgáló város (K)

Forrás: saját szerkesztés

3. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

3.1. A STRATÉGIAI CÉLOK ÉS PROJEKTEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Az ITS, mint operatív jellegű stratégia, tartalmazza azon lényeges fejlesztési jellegű beavatkozások (projektek, illetve programok) indikatív listáját, amelyek a célok eléréséhez szükségesek. **Az ITS operatív jellege nem jelenti ugyanakkor azt, hogy annak kidolgozottan és részletekbe menően, vagy akár, hogy teljes körűen kellene tartalmaznia a kitűzött céljai elérése érdekében megvalósítandó projekteket.** Fontos azonban annak szem előtt tartása, hogy a stratégia céljaihoz kapcsolódóan a megvalósítás fázisában reális lehetőség legyen konkrét projektek megvalósítására és hogy az előkészítettség különböző fázisaiban levő projektelképzelések egymáshoz optimálisan illeszkedve a lehető leghatékonyabban szolgálják a stratégia céljainak elérését.

Az ITS felülvizsgálata során – a módszertani útmutatások figyelembe vételével - az alábbi beavatkozás-típusok azonosítása történt meg:

- A **kulcsprojektek** azok a tervbe vett fejlesztések, amelyek alapvető feltételét képezik valamely (akár több) középtávú városi cél elérésének, tehát, ha a projekt nem valósul meg, valamelyik cél nem, vagy csak kismértékben érhető el. Gyakran a kulcsprojekt (ami jellemzően nagyobb összegű projekt) megvalósulása előfeltétele egyéb tervezett fejlesztések megvalósulásának vagy azok hatásai érvényesülésének. A kulcsprojekt nem feltétlenül integrált projekt, de célszerű, ha a kulcsprojekthez további projektek kapcsolódnak.
- A **hálózatos beavatkozás** több, egymáshoz kapcsolódó, akár azonos jellegű projektelemből áll, a város egészére vagy annak jelentős részére kiterjed, valamint a projektelemek egy együttműködő rendszer elemeit képezik. A hálózatos projekt lehet integrált projekt, ez esetben az együttműködő projektelemek különböző jellegűek, más-más megvalósítójuk van.
- Az **akcióterületi beavatkozások** egymással szinergikus hatást fejtenek ki az egybefüggő vonallal körülhatárolt akcióterületen. Az egyes projektelemek segítik más projektek megvalósulását, illetve hatásának kiteljesedését. A projektek az akcióterület számára megfogalmazott cél érdekében kerülnek megvalósításra és volumenük, valamint várható hatásuk is akkora, hogy érzékelhető változást idéznek elő az akcióterületen.
- **Egyéb beavatkozások:** a fenti kategóriákba nem tartozó, egyéb tervezett fejlesztések, amelyek egy adott városrész vagy a város egésze, esetleg a várostérség számára lényegesek. Olyan egyedi, pontszerű projektek, melyek a szűkebb környezetükben jelentkező helyi szintű, vagy épp stratégiai célkitűzésekkel rendelkező térségi bevonással megvalósítható, térségi szintű hiányzó funkciót pótolnak, vagy meglévő funkciót fejlesztenek.

Az ITS felülvizsgálata során továbbra is szem előtt kellett tartani, hogy minden egyes azonosított célhoz kerüljön megfogalmazásra az annak elérését támogató, elősegítő beavatkozás. Az egyes beavatkozások és az ITS célrendszerének tematikus céljai közötti kapcsolatot a következő táblázat szemlélteti.

4. táblázat: A tematikus célok és a beavatkozás típusok kapcsolatrendszere

CÉLOK		BEAVATKOZÁS TÍPUSOK			
Stratégiai célok	**Tematikus (rész)célok**	**akcióterületi projekt**	**kulcsprojekt**	**hálózatos projekt**	**egyéb projekt**
S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	T1 Egészséggazdaság teljeskörű kihasználása	■			
	T2 Megújuló energiára épülő gazdaság	■	■		
	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet	■	■	■	■
	T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	■		■	■
	T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	■		■	
S2 Társadalmi megújulás	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	■		■	■
	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok	■	■	■	■
	T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	■	■		
	T9 Városimázs és városmarketing	■	■	■	
S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása	■		■	
	T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	■	■	■	■
	T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása	■		■	
	T13 Természeti területek fejlesztése	■		■	■
	T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja	■		■	

Forrás: saját szerkesztés

3.1.1. KULCSPROJEKTEK

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
konkrét előkészítő tervezést követően válik ismertté	**K1** **Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése**	A város a régiós pozícióját olyan gazdasági ágakra kívánja alapozni, amely egyedivé teszi. Dombóvár a 21. század klíma- és energiatudatos település- és térségfejlesztési politikák jelentős szereplőjeként kíván fellépni, amellyel a középvárosok példamutató, környezettudatos tevékenységére hívja fel a figyelmet. A város kiemelt gazdasági területeként tekinti a megújuló energiaszektort (lásd: Dombóvár SECAP dokumentum). A megújuló energiatermelés széleskörű használata támogatásával, az energiahatékonyság javításával Dombóvár jelentős eredményeket kíván elérni. A beavatkozáshoz tartozó tervezett projektelemek: - **Biomassza-biogáz erőművek létesítése** - **Napenergia, szélenergia, geotermikus energiaszektor fejlesztése** - **Energianövények telepítése a belvízjárta területeken** - **Naperőmű-parkok létrehozása a rekultiválandó területeken**	**T2 Megújuló energiára épülő gazdaság** **T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés**
Kakasdomb volt tejüzem, Kandó Kálmán utcai MÁV-tömb, Újdombóvár egyes részei (volt téglagyár, MÁV-fatelítő területek)	**K2** **Barnamezős területek funkcióváltó megújítása**	Dombóvár területén nagyságrendileg 27,5 ha összterületet kitevő barnamezős ingatlan található, többnyire Újdombóvár és a belvárost övező városi területeken ékelődnek be a városi lakóterületekbe és zöldterületekbe, városképi és városműködési problémát okozva. Az alulhasznosított barnamezős területek iparcsarnokok, termelőüzemek hasznosítására, gazdasági szereplők bevonására biztosítanak lehetőséget. A felhagyott iparterületek rekultiválása, funkcióváltása hozzájárulhat a gazdaság növekedéséhez és a városkép javításához. Tekintettel arra, hogy ezen területek magántulajdonban vannak elsődleges feladat, az üresen álló elhanyagolt ipari területek hasznosítását célzó tanulmány elkészítése, befektetésösztönző céllal, melynek köszönhetően barnamezős területek hasznosítása, kármentesítése, új területhasználatának előkészítése a szükséges alapinfrastruktúra kiépítése valósulhat meg.	**T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet**
Belváros, Szenes Hanna tér 1. szám (1358/2 hrsz.) alatti ingatlan és 1414/37 hrsz. (tervezett parkolóterület)	**K3** **Térségi Sport- és Szabadidőcentrum létrehozása**	Az egészség fontosságának felértékelődése, egészségtudatos magatartás elterjedése igényt jelent a társadalom részéről az egészséges életmód feltételeinek megteremtésére, ennek infrastrukturális és működési feltételeinek, szolgáltatásainak kialakítására, erősítésére. Az egészséges életmód egyik kiemelt célja Dombóváron a sportkultúra fejlesztése. A város rendkívül aktív, színes sportélettel, jelentős sporteredményekkel rendelkezik. Mindezek miatt fontos, hogy a különböző sportágak igényeinek megfelelő infrastruktúra megfelelő minőségben rendelkezésre álljon. A sportkomplexumban egy cca. 650 fő befogadására alkalmas kosárlabda-csarnok, uszoda, lőtér, tekepálya, sportpálya kerül kialakításra, de mint rendezvényhelyszín, a sportturizmusba is bekapcsolódhat.	**T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok** **T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése** **T9 Városimázs és városmarketing**

3.1.2. HÁLÓZATOS BEAVATKOZÁSOK

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
nincs, jellemzően soft	**H1** **Idősbarát és gondoskodó közösségek programja**	Dombóvár fokozott mértékű elöregedési tendenciával küzd, mely egyre nagyobb terhet ró a város szociális és egészségügyi ellátórendszerére. A város kiemelt feladata az időskorúak jólétét is biztosító egészséggazdaság, valamint a szociális ellátórendszer fejlesztése. - **A Helyi Esélyegyenlőségi Programban megfogalmazott intézkedések megvalósítása:** - önkéntesség népszerűsítése - idősek tájékoztatása rendezvények, szóróanyagok segítségével - jelzőrendszeres házi segítségnyújtás biztosítása - **Az aktív idősödés feltételeinek erősítése:** - az élethosszig tartó tanulás támogatása - egészségügyi, szociális ellátó rendszer kapacitásainak bővítése, fejlesztése - a különböző szolgáltatások (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális stb.) összehangolása az idősödők és idősek szükségleteinek és érdekeinek figyelembevételével - a társadalmi szemléletváltás elősegítése az idősödés mind gazdasági, mind a társadalmi megítélését és megélését illetően	**T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése** **T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok**
helyi egyedi védelem és helyi területi védelem alatt álló épületek, építmények, helyszínek	**H2** **Településkép javítását célzó programcsomag**	Dombóvár különleges adottsága a város építészeti arculatának sokszínűsége. Kiemelt cél a mai széttagolt városban a város identitását és gazdag épített örökségét jelentő területek megóvása, fejlesztése. Cél a magántulajdonban lévő védett épületek megújítása. A településképi célok elérése érdekében az önkormányzat megalkotta a településkép védelmére vonatkozó 37/2018. (XII. 20.) rendeletét. A településképi követelmények alkalmazására az Önkormányzat ösztönzési rendszert alkalmaz a pénzügyi lehetőségeinek függvényében. A város történeti folytonosságát bizonyító, komoly építészeti értékeket hordozó helyi védelem alá helyezett építészeti örökség megóvása, állaguk megőrzése érdekében az Önkormányzat vissza nem térítendő támogatást biztosít pályázat keretében.	**T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása**
az egész város területét érinti, vagy soft	**H3** **Digitális akcióterv (DiA) tartalmi megvalósítása**	2024. decemberében készült el Dombóvár digitális akcióterve, mely a 21. századi technológiai lehetőségeket alkalmazza a városi működés hatékonyságának növelésére a városfejlesztés és városüzemeltetés területein. A fenntartható városüzemeltetés feltételeinek megteremtéséhez elengedhetetlen a digitális megoldások alkalmazása és az Önkormányzat aktív szerepvállalása a koordinációban és az intézményi digitalizáció előmozdításában.	**T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések** **T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés** **T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása**

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
az egész város területét érinti	**H4** **Bérlakásprogram**	Az önkormányzati bérlakásállomány jórészt összkomfortos, de a 163 lakásból 66 db csupán komfortos, minőségi fejlesztésük indokolt lenne. A város egyik fő törekvése, hogy csökkenjen a szegregációval veszélyeztetett területek száma, ezt egy ütemezetten tervezett bérlakás programmal, továbbá a még egyetlen nem rehabilitált Tüskei szegregátum (Tüske akcióterület) fejlesztésével kívánja elérni. Cél egyrészt a megélhetési és szociális problémával küzdő, rászoruló lakosság lakásproblémáinak megoldása, másrészt a piaci alapon kiadható bérlakásállomány növelése, elsősorban a fiatalok helyben tartását és a helyi gazdaság céljait szolgálva.	**T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja**
az egész város területét érinti	**H5** **Közlekedési infrastruktúra fejlesztése**	A közlekedési infrastruktúra fejlesztése és zöldítése (kibocsátás-csökkentés) lakossági és gazdasági célokat is szolgál. Jelentősen javul a település megközelítése, mely kedvezőbb helyzetet teremtve szolgálja ki a lakosságot és a gazdasági szereplőket egyaránt. A beavatkozás a jelenleg kizárólag vasúti szállításhoz kapcsolódó ipari telephely kínálat bővítését is jelenti. A beavatkozáshoz az alábbi projektelemek tartoznak: - **Belterületi utak felújítása, 4-5 számjegyű utak fejlesztése** - **Távolsági buszvégállomás fejlesztése:** Klímasemleges pályaudvar, „zöld" buszok, parkolás, e-töltőhálózat, forgalomtechnika, utazáshoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, utastájékoztatási rendszer korszerűsítése. - **Hunyadi tér buszállomás fejlesztése:** Központi buszállomás fejlesztése - **Közösségi közlekedés fejlesztése:** A beavatkozás keretében kerékpáros dokkolók telepítése, kerékpárok beszerzése tervezett, e-kerékpárkölcsönző rendszer keretében, magánerős beruházásban. - **Kerékpáros hálózat fejlesztése** mind a városi közlekedés mind a térségi kapcsolatrendszer elősegítése érdekében - **Mágocsi elkerülő út építése:** A városon áthaladó forgalom enyhítése érdekében elkerülő út építése (állami beruházás).	**T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet** **T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása**
Belváros (Zöldfa utca) Kertváros (Dália, Viola u.) Újdombóvár (Horvay u.) Szuhay (Tompa M. és Táncsics M. és Báthori u.)	**H6** **Városi közmű rendszerek fejlesztése**	- **Csapadékvíz-elvezető rendszer fejlesztése:** A beavatkozás több városrész utcájának és egyéb közterületének csapadékvíz- elvezetését oldja meg. Cél a csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztése, a vízgyűjtő területrészekre lehulló csapadékvizeinek biztonságos elvezetése, az árokrendszer rekonstrukciója, az elvezetést biztosító hiányzó műtárgyak megépítése. - **Új utcák közművesítése Újdombóváron:** Péczely utca, Kodály utca, Fáy András utca	**T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása** **T13 Természeti területek fejlesztése**

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
nincs, jellemzően soft	**H7** **Fenntartható humán fejlesztések – hátrányos helyzetű csoportok támogatása pillér**	Dombóvár a társadalmi folyamatok terén előrelépést kíván elérni az alábbi területeken: hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének és beilleszkedésének segítése, helyi közösség összefogása, lakosság identitástudatának erősítése. A konzorciumban megvalósítandó komplex beavatkozás átfogó célja a Dombóváron élő hátrányos helyzetű emberek közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja, életlehetőségeinek javítása a megvalósításra kerülő alábbi intézkedések segítségével: - szemléletformálás, közösségi programok a hátrányos helyzetű csoportokat érintően a társadalmi befogadás, társadalmi kohézió és identitás, munkaerő-piaci kompetenciák, együttműködés erősítésére - egészségfejlesztés és egészségügyi prevenciós programok szervezése, a programokra való eljutás segítése - infokommunikációs akadálymentesítés - kerékpáros közlekedést népszerűsítő és/vagy közlekedésbiztonsági célú szemléletformáló tevékenységek - antiszegregációs programok, intézkedések	**T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése** **T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok**
nincs, jellemzően soft	**H8** **Fenntartható humán fejlesztések – munkaerőpiaci pillér**	Az elvándorlás, ezen belül a fiatalok elvándorlása, az alacsony iskolai végzettségű lakosok számának emelkedése súlyos gazdasági-, társadalmi problémákat vetít előre. Ahhoz, hogy ezt a tendenciát mérsékelni lehessen, átfogó fenntartható humánerőforrás programra van szükség. Az oktatás és szakképzés színvonalának erősítésével Dombóvár oktatási központ szerepe markánsabbá válhat, mely érdemben erősítheti a város térségi pozícióját a versenyképes képzési struktúrák működtetése terén. Elsődleges cél: a szakképzés reformprogramja. A meglévő, magas színvonalú oktatási rendszer képzési struktúrájának bővítése, fejlesztése. A helyi társadalmat és gazdaságot kiszolgáló képzési rendszerek illesztése a kereslethez, a folyamatos tovább- és átképzés lehetőségeinek biztosítása. A munkáltatók munkaerőpiaci tevékenységének támogatása.	**T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés**
nincs, jellemzően soft	**H9** **Fenntartható humán fejlesztések – településmarketing pillér**	A város imázsának megújulásra van szüksége: az értékek hangsúlya mellett a város dinamikus fejlődését kell kommunikálnia elsősorban a helyi és térségbeli lakosság számára, másodsorban a hazai és nemzetközi környezetben. Dombóvár imázsának erősítése érdekében elengedhetetlen a város (és intézményei, szervezetei, vállalkozásai) aktív arculatformálása, marketing tevékenysége. Cél a város arculatának minőségi változtatása, új dinamikával bemutatva a település értékeit, fejlesztéseit, lehetőségeit. A marketing-kommunikációban erősíteni kell a város értékeire építő, a 21. század szemléletét befogadó attitűdjét, az egészséges életmód, a családbarát beavatkozások minden területére és minden korosztálynak szóló fejlesztéspolitikáját.	**T9 Városimázs és városmarketing**

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
		A beavatkozáshoz tervezett projektelemek: - településmarketing stratégia kidolgozása - városi honlap megújítása és hozzá kapcsolódó közösségi médiaoldalak létrehozása, működtetése - médiafelület vásárlás, identitást erősítő posztok, bejegyzések cikkek népszerűsítése, podcastok, videók népszerűsítse, keresőoptimalizáció - podcast műsorszolgáltatás indítása heti/havi tartalommal; helyi érdekeltségű rádióadó indítása - helyi identitást erősítő kiadványok, könyvek, szakácskönyvek, brossúrák, térképek, helytörténeti anyagok készítése, aktualizálása - egységes városi brand - egységes arculatú városi táblák, info pontok, városnév installációk, brossurák - városi brand - logózott merchandise anyagok (toll, bögre, póló, táska) - digitalizáció: városi applikáció, virtuális séta, AR kiterjesztett valóság	
Gólyavár és Kiskonda patak völgye	**H10** **Műemléki, védett ingatlanok, területek turisztikai, közösségi célú hasznosítása**	A kihasználatlan önkormányzati ingatlanok, különösen a műemléki és védett épületek felújítása kiemelt feladat. A szolgáltatások ezekben való elhelyezése nemcsak az épület presztízsét adja vissza, de a városi élet gazdagítását, a város imázsának javítását is szolgálja. A műemléki, védett önkormányzati ingatlanok, területek felújítása, közösségi célú és turisztikai hasznosítása. A beavatkozáshoz tartozó programelemek: - **Gólyavár környezetének turisztikai fejlesztése:** A Dombói várrom műemléki környezetének megújítása: eredeti várfal körvonalának megépítése, épület felújítása és hasznosítása (régészeti bemutató terem, szociális blokk), parkolók kialakítása - **Konda-völgy turisztikai célú fejlesztése:** Dombóvár legnagyobb kiterjedésű helyi jelentőségű természetvédelmi területének aktív turizmushoz kapcsolódó komplex fejlesztése, a bel- és külterületi szakaszon haladó ösvény, túraútvonal természeti környezethez illeszkedő felújítása, zöldfelületi rekonstrukció, sétányok kialakítása (Kis-Konda-völgyi sétány és Tüskei-horgásztavi sétány), pihenőpontok és parkolók kialakítása, ivókutak létesítése, közvilágítás fejlesztése. - **Szállásréti-tó közösségi tér fejlesztése:** - közösségi terek fejlesztése (futókör és sétányok) - területet kiszolgáló szociális blokk - parkoló és kerékpártároló építése - felnőtt tornapálya kialakítása	**T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása** **T13 Természeti területek fejlesztése**

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
Kiskonda patak menti területek és egyéb külterületi részek	**H11** **Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése**	A beavatkozás keretében a város több pontján kialakult környezeti szennyezések kármentesítése valósul meg, hasonló vagy azonos tevékenységekkel. A Kiskonda-patak menti beépítetlen telkeken vagy elhagyott területeken gyakori az illegális inert és kommunális hulladékelhelyezés. Cél a terület védelme, megtisztítása. Feladat az illegálisan lerakott építési- és bontási törmelék elszállítása, terület kármentesítése, továbbá a tájba nem illő, funkcióját vesztett, balesetveszélyes épületmaradványok eltávolítása, épített elemek elbontása. A feladat folyamatos beavatkozást igényel a területen.	**T13 Természeti területek fejlesztése**

3.1.3. AKCIÓTERÜLETI BEAVATKOZÁSOK

3.1.3.1. AKCIÓTERÜLETEK KIJELÖLÉSE, A KIJELÖLÉS ÉS A LEHATÁROLÁS INDOKLÁSÁVAL

Dombóvár város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (és egyben az FVS, vagyis a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia) akcióterületei a város szerkezeti egységei alapján kerültek kijelölésre. Az eltérő fejlesztési igényű célterületek a *2.2.4 Területi célok* fejezetben már bemutatásra kerültek. Az ITS időtávján belül azonban nem tartozhat minden egyes célterület teljes lefedettséggel, minden szükségletet kielégítően a dokumentum fő fejlesztési prioritásai közé, ezért az akcióterületek nem azonosak a kijelölt célterületekkel. További szempont volt a szegregátumokra vonatkozó KSH adatszolgáltatás, valamint a szociális célú városrehabilitációs elvárások, előírások figyelembe vétele.

Az akcióterület az ITS-ben kijelölt fizikailag lehatárolható beavatkozási terület, ahol a köz- és magánszféra fejlesztései koncentráltan, egymással lehetőség szerint szoros szinergiában valósulnak meg. Egy stratégiai ciklusban korlátozott számú akcióterület kezelhető hatékonyan. Fentiek alapján 6 akcióterület lehatárolására került sor, melyek a következők:

- A1: Belvárosi akcióterület
- A2: Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület
- A3: Gunaras – üdülőövezet akcióterület
- A4: Szuhay domb-Szigeterdő akcióterület
- A5: Szőlőhegy akcióterület
- A6: Tüske akcióterület (szociális célú városrehabilitáció célterülete)

2. térkép: Dombóvár városfejlesztési akcióterületeinek térképi ábrázolása

A1: Belvárosi akcióterület
A2: Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület
A3: Gunaras – üdülőövezet akcióterület
A4: Szuhay domb-Szigeterdő akcióterület
A5: Szőlőhegy akcióterület
A6: Tüske akcióterület (szociális célú városrehabilitáció célterülete)

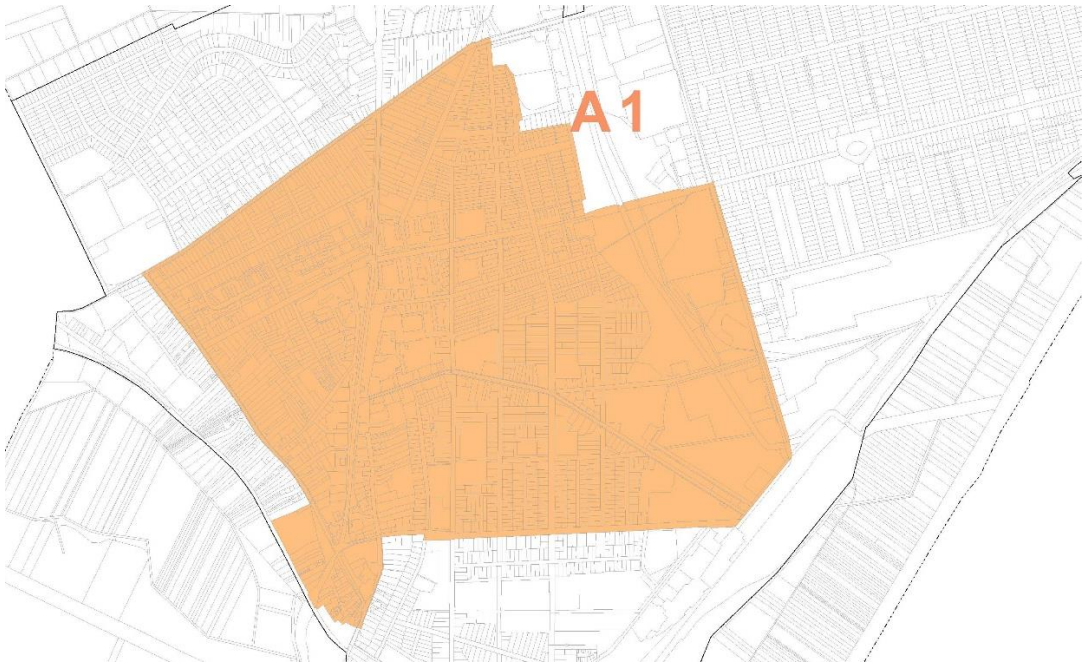
5. táblázat: Dombóvár városfejlesztési akcióterületeinek lehatárolása és indoklása

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
A1 **Belvárosi akcióterület**	Dózsa György utca – Kórház utca – Pannónia utca – 2111 hrsz-ú közterület - Kazinczy sor – Kölcsey Ferenc utca – 2164/11 hrsz-ú út – Vörösmarty utca – Köztársaság utca és Rákóczi utca (61. sz. út) – Erzsébet utca – 232 hrsz. ingatlan – 183/2 hrsz. vasúti pályatest – 184/2 hrsz. ingatlan – Baross utca – Kossuth Lajos utca	Az akcióterület a „Belváros" és „Belvárost övező városi területek" városrészek közös területe. Ez az akcióterület mind lakosságszám, mind lakásállomány szempontjából Dombóvár legnagyobb területét jelentik. A város legforgalmasabb része, a szolgáltatások és kiskereskedelem tekintetében gazdagon ellátott. A város meghatározó intézményei, a járási és városi közigazgatási funkciók itt koncentrálódnak. Ebből fakadóan az akcióterület beavatkozásainak elsődleges célja a város lakosságát szolgáló szolgáltatások kapcsolatainak megteremtése, a közterületek humanizálása, vonzó városközponti környezet létrehozása a kikapcsolódásra és pihenésre alkalmas parkok sorozatának kialakításával, amit a lakók szeretettel használnak, a városi interakciókat, kötődést erősítik. Egyszóval a városközponti funkció erősítésén van a hangsúly.
A2 **Ipari-logisztikai/ gazdasági akcióterület**	4859 hrsz-ú közterület – Gagarin utca – 078/11 hrsz. északi-nyugati részének határáig – 079/2 hrsz. út – Gagarin utca - Köztársaság utca – Kórház utca - Radnóti utca – 4570 hrsz.	Dombóvár térségi szerepe a szállításban, raktározásban is fontos. Ezért elengedhetetlen a helyi logisztikai bázisok racionalizálása, a kapacitás növelése, a szolgáltatások fejlesztése, a Tüskei Ipari Park és a gazdasági területek fejlesztése. Az akcióterület gazdaságfejlesztési célokat szolgál.
A3 **Gunaras - üdülőövezet**	4900 hrsz-ú k.t - Gunarasi út – Ligeti utca városhatár felőli része – Fasor utca városhatár felőli része – Sellő utca városhatár felőli része – Piroska utca – 0298/3, 0298/1 hrsz-ú k.t.	Gunaras üdülőterület: a Dombóvár-Gunarasi Rehabilitációs Központ, a gunarasi gyógy- és strandfürdő, szállodák, üdülőtelkek és kemping jellemzik. Gunaras Dombóvár gazdasági életében betöltött szerepe még nem teljes körű. A belvárostól és más városrészektől „elkülönült" fekvése és szezonális, fürdőtelepként való működése korlátozottan használja ki az adottságait. Az üdülőterület komplex fejlesztése és a gunarasi szolgáltatások fejlesztése elengedhetetlen feltétele annak, hogy Dombóvár igazi fürdővárossá váljon és megvalósulhassanak az egészséggazdaság fejlesztését célzó intézkedések.
A4 **Szuhay-domb - Szigeterdő**	Baross utca – Vasút sor - Földvár utca - 1891/10 hrsz – Kandó Kálmán utca – Bercsényi utca - Dózsa György utca – Kossuth Lajos utca	Az akcióterületen található a Szuhay-Sportcentrum, a Szigeterdő, Dombóvár egyik legkiemelkedőbb jelentőségű természeti és kulturális értéke, ahol egy helyen találhatóak meg az országos szinten is kuriózumnak számító örökségvédelmi értékek, valamint a különleges szintén védett természeti környezet. Mindezek mellé társul egy szegregációval veszélyeztetett terület is, ahol további felzárkóztató intézkedések megvalósítása szükséges. Az akcióterületi beavatkozás indoka a terület történeti és természeti értékeinek komplex fejlesztése, megújítása.
A5 **Szőlőhegy**	Külterületi rész, a lehatárolás térképen ábrázolással kerül bemutatásra.	A várostól különálló településrész 1979-től tartozik közigazgatásilag Dombóvárhoz. Itt található a város egyik természetvédelmi területe, a Nyerges-erdő, amely igen kedvelt kirándulóhely mind a helyi, mind a városba látogató turisták számára. A településrész kapcsolódik az ökológiai folyosóhoz. Elsődleges cél a helyi szolgáltatások és a társadalmi kohézió erősítése az infrastruktúra fejlesztésével a terület várostól való elszakadásának enyhítése.

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
A6 **Tüske (szociális célú városrehabilitációs) akcióterület**	079/2 hrsz. út – 4700 és 4701 hrsz. ingatlanok északi határa – Horgásztanya utca a tóig – Tüskei horgásztó határa a 4673 hrsz. útig – 4673 hrsz. út – Szent Vendel utca – Monostor utca – Gagarin utca	A 2011. évi népszámlálási adatok alapján a KSH által lehatárolt 6. számú dombóvári szegregátum a Tüske városrészben a Monostor utca – Szent Vendel utca – 079/2 hrsz. út - Gagarin utca által körülhatárolható terület. A 2022-es népszámlálási adatok ugyancsak szegregátumként azonosították ezt a területet, kismértékben korrigálva annak határait: Köztársaság utca - Monostor utca - Szent Vendel utca - belterület határa. Ahhoz, hogy eredményes szociális célú városrehabilitációs projekt valósulhasson meg a szegregátumban, a fejlesztendő akcióterületet ennél nagyobb területen, a fenti térkép szerinti lehatárolással célszerű kijelölni. Ezen a területen ugyanis van és/vagy ingatlanvásárlással biztosítható önkormányzati tulajdonú, fejleszthető ingatlan, ahol közösségi célú (pl. közcélú szabadidős) tevékenység megvalósítása tervezhető a szegregátum közterületeinek felújítása, fejlesztése mellett. Lakóingatlan (szociális bérlakás, szolgálati lakás) fejlesztés ezen túlmenően integrált területen valósítható meg a város egyéb, később kijelölendő pontjain.

3.1.3.2. AZ EGYES AKCIÓTERÜLETEKEN A MEGVALÓSÍTÁSRA KERÜLŐ FEJLESZTÉSEK ÖSSZEFOGLALÓ JELLEGŰ BEMUTATÁSA

A1: Belvárosi akcióterület

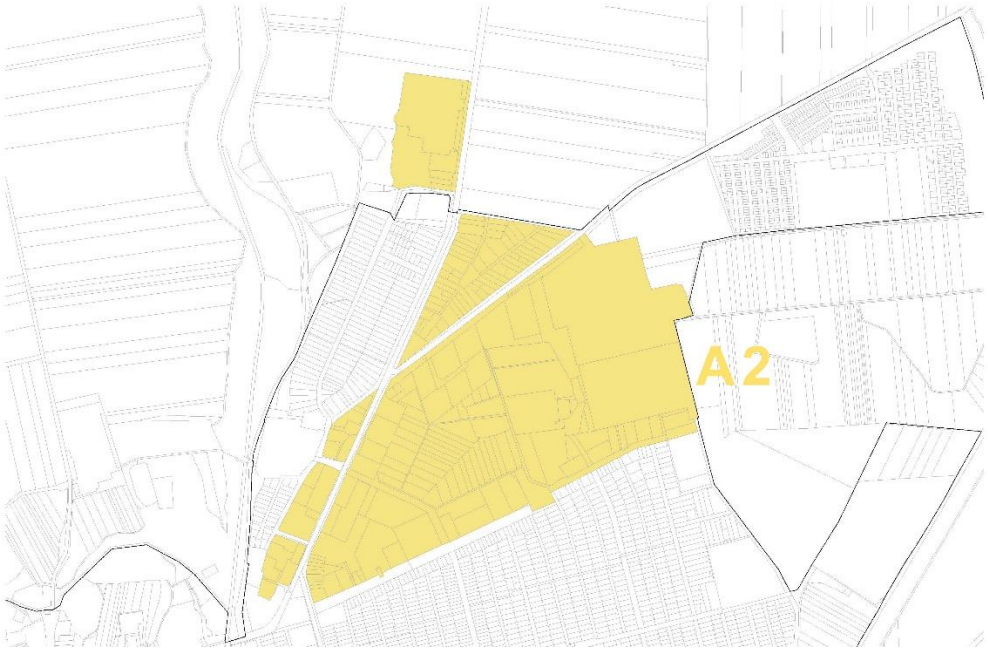
Az akcióterület beavatkozásának a hangsúlya a városközponti funkció erősítésén van. A beavatkozás elsődleges célja a város lakosságát szolgáló szolgáltatások kapcsolatainak megteremtése, a közterületek humanizálása, vonzó városközponti környezet létrehozása a kikapcsolódásra és pihenésre alkalmas parkok sorozatának kialakításával, amit a lakók szeretettel használnak, a városi interakciókat, kötődést erősítik.

Az oktatási, kulturális intézmények felújításával, a lakhatási funkció erősítésével jól érzékelhető változás érhető el a belvárosban. Az akcióterületen tervezett beavatkozások és a fejlesztés eredményeként támogatott tematikus célok a következők:

6. táblázat: A1 Belvárosi akcióterület tervezett beavatkozásai

A1 BELVÁROSI AKCIÓTERÜLET	
Beavatkozás megnevezése	**Kapcsolódó tematikus (rész)cél**
Belváros - Közösségi tér kialakítása (Szabadság u. 14-16-18. épületek körüli tér rendezése), továbbá a helyi értékvédelem alatt álló helytörténeti gyűjtemény és raktárépületének fejlesztése	T9 Városimázs és városmarketing T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása T13 Természeti területek fejlesztése
Szabadság u. 8. szám alatti, szociális alapszolgáltatásokat nyújtó épületegyüttes fejlesztése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Aranysziget Idősek Otthona bentlakásos intézmény fejlesztése és férőhely bővítése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Hunyadi téri sétány felújítása	T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
Új térségi piac kialakítása Dombóváron	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
Dombóvári Szivárvány Óvoda és Zöld Liget Tagóvoda fejlesztése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Tamási Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése	T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium energetikai fejlesztése	T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Tolna Vármegyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium fejlesztése	T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Művelődési ház épületének, környezetének fejlesztése	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Mária-lak fejlesztése közösségi funkció létrehozásával	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés

A2: Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület

A gazdaságfejlesztési intézkedések elsődlegesek a város gazdasági versenyképessége szempontjából. A fejlesztések ösztönzése magában foglalja a helyi mikro-, kis- és közepes méretű vállalkozások működési környezetének javítását is. Cél a vasúti szállítás elterjedésére és az M9-es autópálya kapcsolatrendszerére alapozva újabb területek bevonása a gazdaság vérkeringésébe, lehetőséget biztosítva a különböző méretű és gazdasági ágban működő vállalkozások megtelepedése számára. Az önkormányzat aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politikát folytat a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében.

7. táblázat: A2 Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület tervezett beavatkozásai

A2 IPARI-LOGISZTIKAI/GAZDASÁGI AKCIÓTERÜLET	
Beavatkozás megnevezése	**Kapcsolódó tematikus (rész)cél**
A Tüskei Ipari Park területén infrastrukturális fejlesztések megvalósítása	T2 Megújuló energiára épülő gazdaság T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
Aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési tevékenység folytatása a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében	T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T9 Városimázs és városmarketing

A3: Gunaras – üdülőövezet akcióterület

Dombóvár kiemelt hosszú- és középtávú célja a város egészségügyi és gyógyvíz alapú gazdaságának, lakossági és térségi ellátásának és idegenforgalmi szerepének erősítése. A hazánk 33. gyógyhelyeként nyilvántartott Gunaras Dombóvár gazdasági életében betöltött szerepe még nem teljes körű. A város egészségügyi ellátása és regionális jelentőségű, gyógyvíz adottsága kiváló, azonban a kapcsolódó egészségipari gyártás, K+F szolgáltatás jelentős tartalékokat rejt. A belvárostól és más városrészektől „elkülönült" fekvése és szezonális, fürdőtelepként való működése okán korlátozottan használja ki az adottságait. Az üdülőterület komplex fejlesztése és a gunarasi szolgáltatások fejlesztése elengedhetetlen feltétele annak, hogy Dombóvár igazi fürdővárossá váljon és megvalósuljanak az egészséggazdaság fejlesztésével reálisan elvárható eredmények.

Az akcióterület komplex fejlesztése önkormányzat - gazdasági szereplők - civil szervezetek összefogásával valósulhat meg.

A város célja, hogy az akcióterületi beavatkozásokkal az üdülőterület az egészségmegőrzés és -fejlesztés területén, emellett az idegenforgalom növekedésében és a helyi gazdaság bővítésében aktívabb szerepet játsszon.

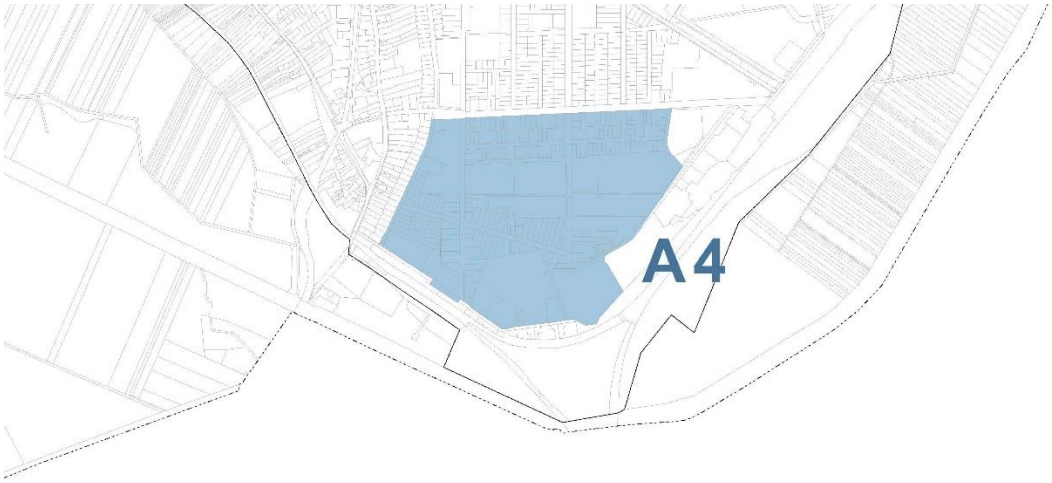
A város a fürdő területének rendezésével, közműhálózatának fejlesztésével kívánja megalapozni a terület szabadidős-, turisztikai fejlesztési lehetőségeit.

Az akcióterületen tervezett beavatkozások és a fejlesztés eredményeként támogatott tematikus célok a következők:

8. táblázat: A3 Gunaras - üdülőövezet akcióterület tervezett beavatkozásai

A3 GUNARAS - ÜDÜLŐÖVEZET AKCIÓTERÜLET	
Beavatkozás megnevezése	**Kapcsolódó tematikus (rész)cél**
Turisztikai szálláshely és szolgáltatásfejlesztés Magántulajdonban lévő szálláshely- és szolgáltatásfejlesztés	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T9 Városimázs és városmarketing
Gunarasi gyermektábor infrastrukturális fejlesztése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés T13 Természeti területek fejlesztése
A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása, tematikus turisztikai programcsomagok fejlesztése térségi összefogással	T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T9 Városimázs és városmarketing
Egészségturisztikai szolgáltatásfejlesztés Egészségturisztikai fejlesztések, innovációs tevékenységek	T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása T2 Megújuló energiára épülő gazdaság T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T9 Városimázs és városmarketing
Gunaras szennyvízhálózat fejlesztése A településrész üdülőházas övezeteiben a szennyvízhálózat kiépítése	T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés T13 Természeti területek fejlesztése

A4: Szuhay domb-Szigeterdő akcióterület

A Szigeterdő Dombóvár egyik legkiemelkedőbb jelentőségű természeti és kulturális értéke, ahol egy helyen találhatóak meg az országos szinten is kuriózumnak számító örökségvédelmi értékek, valamint a különleges szintén védett természeti környezet. A területen található a Szuhay Sportközpont a város jelenlegi sportéletének fő helyszíne, azonban az épület korszerűsítésre szorul, a magterülettel való kapcsolódása rossz. Az akcióterület fejlesztése az egész település életére pozitív hatást gyakorol. Az akcióterület két egymáshoz kapcsolódó, tartalmában két külön – egy kulturális és egy sport – beavatkozást foglal magába, melyek infrastruktúra fejlesztései (közlekedés, parkolás) kapcsolódnak, így egyben értelmezendők.

Mindemellett a 2022. évi népszámlálási adatok alapján az akcióterületen szegregációval veszélyeztetett terület található, így a korábban megvalósított szociális célú városrehabilitációs beavatkozások folytatásaként további, a szegregáció oldását eredményező – elsősorban ESZA típusú - programok, szociális és lakhatást támogató beavatkozások tervezése szükséges a területen.

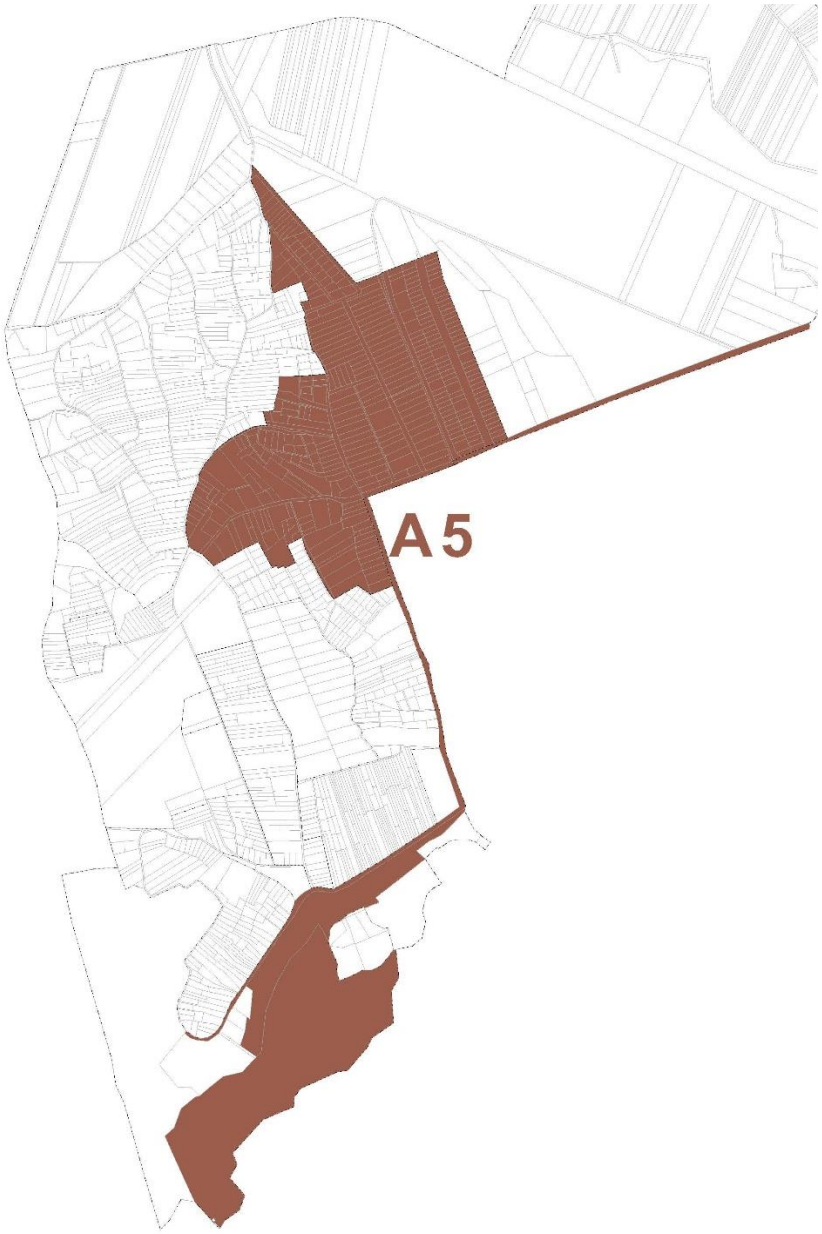
Az akcióterület fejlesztésére vonatkozó program összetett, cél a terület komplex fejlesztése, megújítása. A fejlesztések célja az épített értékek a városlakók és turisták számára elérhetővé tétele, a műemléki értékek védelme és fejlesztése, a rekreációs, sportolási és természeti adottságok város életébe való bevonása a kapcsolatrendszerek megteremtésével, emellett a "kiszolgáló" infrastrukturális fejlesztések hatékony és költségkímélő, energiatakarékos és fenntartható megvalósítása, a területen élő népesség további leszakadásának megakadályozása, a lakossági integráció.

Az akcióterületen tervezett beavatkozások és a fejlesztés eredményeként támogatott tematikus célok a következők:

9. táblázat: A4 Szuhay domb - Szigeterdő akcióterület tervezett beavatkozásai

A4 SZUHAY DOMB - SZIGETERDŐ AKCIÓTERÜLET	
Beavatkozás megnevezése	**Kapcsolódó tematikus (rész)cél**
Szigeterdei közösségi tér fejlesztése - Kossuth szoborcsoport áthelyezése és restaurálása, a szoborcsoport épített mikrokörnyezetének kialakítása - Közlekedési kapcsolatok kiépítése - Nyilvános illemhely pavilon telepítése - Egységes tájépítészeti karakter kialakítása (érkezési pontoknál mikroteresedések kialakítása, sétányok felújítása, növényállomány rekonstrukciója, játszóterek területének rendezése, utcabútorok cseréje és bővítése, kerékpártartók, ívókutak telepítése, információs táblák kihelyezése, közvilágítás fejlesztése, kandeláberek cseréje, gépjárműforgalom rendezése, parkolók létesítése)	T9 Városimázs és városmarketing T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása T13 Természeti területek fejlesztése
A Szuhay Sportcentrum épületének energetikai korszerűsítése (szigetelés, nyílászárók cseréje, napelem telepítése stb.)	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Helyi humán fejlesztések megvalósítása, szegregációval veszélyeztetett területen élők felzárkóztatása, szociális és lakhatást támogató programok, intézkedések	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja

A5: Szőlőhegy akcióterület

Elsődleges cél a helyi szolgáltatások erősítése, a terület várostól való elszakadásának enyhítése. Emellett a Szőlőhegy pincéi, szőlői, borai, a kapcsolódó Anna-napi búcsú a dombóváriak számára fontos, így ezek erősítése szükséges. Itt található a város egyik természetvédelmi területe, a Nyerges-erdő is, amely igen kedvelt kirándulóhely mind a helyi, mind a városba látogató turisták számára. A településrész kapcsolódik az ökológiai folyosóhoz. Elsősorban szőlőművelő terület, hétvégi házakkal, pincékkel, de lakóövezetként is funkcionál.

A Szőlőhegyi kerékpárút II. ütemének fejlesztése kapcsán mindenképpen figyelemmel kell lenni arra, hogy az engedélyes és kiviteli tervvel rendelkező kerékpárút nyomvonala érinti Kaposszekcső közigazgatási területét is az alábbi helyrajzi számok vonatkozásában: 032/7, 032/16, 070/4, 071, 072/1, 073/1, 073/2, 082 és 083. A fejlesztés megvalósításához elengedhetetlen és szükségszerű a nevezett, Kaposszekcső közigazgatási területén található ingatlanok fejlesztésbe történő bevonása.

Az akcióterületen tervezett beavatkozások és a fejlesztés eredményeként támogatott tematikus célok a következők:

10. táblázat: A5 Szőlőhegy akcióterület tervezett beavatkozásai

A5 SZŐLŐHEGY AKCIÓTERÜLET	
Beavatkozás megnevezése	**Kapcsolódó tematikus (rész)cél**
Szőlőhegy közösségi ház energetikai fejlesztése	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Dombóvárt és Szőlőhegy településrészt összekötő kerékpárút II. ütemének megépítése	T9 Városimázs és városmarketing T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
Csapadékvíz elvezetés fejlesztése (Garay és Gárdonyi utca)	T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés T13 Természeti területek fejlesztése
Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése	T9 Városimázs és városmarketing T13 Természeti területek fejlesztése

A6: Tüske akcióterület (szociális célú városrehabilitáció célterülete)

A TOP Plusz támogatási konstrukciók felhívásainak előírásaira tekintettel Dombóvár szociális célú városrehabilitációs akcióterülete a 2011. és 2022. évi népszámlálási adatok kombinációja eredményeként került kijelölésre. Az akcióterület belterületen, de külterületre részben átnyúlóan helyezkedik el, ahol infrastrukturális-beruházási projekt és felzárkóztató, integrációs program, beavatkozás megvalósítása is indokolt. A lehatárolt akcióterület belterületen nagyobb, mint a KSH által lehatárolt szegregátum. Ennek oka, hogy a szegregátum területén az Önkormányzat csak közterületi (járda és út) ingatlantulajdonnal rendelkezik, melyek fejlesztése önmagában nem szolgálja az antiszegregációs, rehabilitációs célokat. Emiatt a terület kiszélesítésre került a Tüskei-tó határáig, ahol már - vásárlás útján önkormányzati tulajdonba kerülő területen - közösségi célú (pl. közcélú szabadidős) tevékenység megvalósítása is tervezhető. A tervezett projektméret minimum 30%-át kitevő kötelező lakófunkciós tevékenység pedig a város egyéb területein később kijelölendő – integrált – területeken lesz megvalósítható, mert ingatlanvásárlással egybekötött bérlakások kialakítását ezen a területen az Önkormányzat nem tervezi.

Az akcióterületen tervezett beavatkozások és a fejlesztés eredményeként támogatott tematikus célok a következők:

11. táblázat: A6 Tüske akcióterület tervezett beavatkozásai

A6 TÜSKE AKCIÓTERÜLET	
Beavatkozás megnevezése	**Kapcsolódó tematikus (rész)cél**
Szociális célú városrehabilitáció (ERFA) - lakófunkciót erősítő tevékenységek integrált területen - közbiztonság javítását szolgáló tevékenység - közterek, parkok, játszóterek, települési zöldfelületek felújítása, bővítése, kialakítása	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
Szociális célú városrehabilitáció (ESZA) - közösségépítő és közösségszervező programok - folyamatos szociális munka - család- és gyermekjóléti szolgáltatások - iskolai felzárkóztatás segítése, korai fejlesztés - egészségügyi programok és szűrések - bűnmegelőzés és közbiztonság erősítése	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja

3.1.4. EGYÉB PROJEKTEK

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
Újdombóvár: Százszorszép Óvoda és Tündérkert Bölcsőde	**E1** **Dombóvári Százszorszép Óvoda és Tündérkert Bölcsőde infrastrukturális fejlesztése**	A város családbarát politikájának egyik fontos eleme, hogy a városban élő, gyermekvállalás előtt álló fiatal felnőttek, valamint a kisgyermekes szülők modern, jól felszerelt, a kor igényeit teljes mértékben kielégítő intézményekben tudják gyermekeik korai nevelési igényeit kielégíteni. Az Újdombóváron található Tündérkert Bölcsőde és az ötcsoportos Százszorszép Óvoda infrastrukturális és energetikai fejlesztése csökkenti az üzemeltetési költségeket és hozzájárul a város ÜHG kibocsátás csökkentéséhez is.	**T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok** **T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés**
jelenleg nem ismert	**E2** **Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron**	Járási szinten régóta megoldatlan feladat egy megfelelő kutyamenhely kialakítása, amely a gazdátlan állatok ideiglenes vagy állandó elhelyezésének céljából működik. Az állatmenhely egyben ellátná a járás településeinek ebrendészeti feladatait is. Korszerű, előírásoknak megfelelő, 50 férőhellyel rendelkező kutyamenhely kialakítása szociális konténerrel, víz és szennyvíz bekötéssel. A koordinációt Dombóvár Város Önkormányzata, állatvédelmi civil szervezet bevonásával végezné.	**T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések** **T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése**
jelenleg nem ismert	**E3** **Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron**	Az Önkormányzat, illetve a városban működő szolgáltatók jelenleg nem üzemeltetnek meghatározó kapacitásokkal rendelkező zöld hálózatokat, a körforgásos gazdaság szempontrendszerének átvétele a helyi köz- és vállalati szférát csak marginálisan jellemzi. A hulladékgazdálkodási feladatok kikerültek az önkormányzati feladatok közül, azonban a zöldhulladék kezelése még mindig nagy terhet jelent a települések számára. Fontos lenne egy kerti és fás szárú hulladékstratégiai program kidolgozása. A zöldhulladék komposztálásával és a komposzt anyag zöldfelületekre való visszajuttatásával jelentős költségcsökkentést lehet elérni a városüzemeltetés terén, valamint a természeti környezet megóvása terén. A projekt megoldást jelenthet a mezőgazdasági termelés során keletkezett jelentős zöldhulladék kezelésére is.	**T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés** **T13 Természeti területek fejlesztése**
külterületi mezőgazdasági területek és soft	**E4** **Ökológiai komplex tájhasználat kialakítása a mezőgazdaságban és vízigény csökkentési-, valamint aszálykezelési terv kidolgozása**	A település mezőgazdasági területeinek jelentős része intenzív művelés alatt áll, mely a természeti erőforrások erőteljes kihasználását eredményezi és csökkenti a biodiverzitást. Az ökológiai komplex tájhasználat kialakítása az extenzív művelési módok visszaállítását jelenti azokon a területeken, ahol az intenzív túl nagy ráfordítással tartható fent, pl. gyepgazdálkodás, extenzív legeltetés. Az intézkedés lehetséges elemei: tájgazdálkodással kapcsolatos információk, programok és jó gyakorlatok, együttműködés az érintett szektorokkal, pályázati lehetőségek keresése, segítségnyújtás. A vízigény csökkentési terv a mezőgazdálkodási gyakorlat átalakítására vonatkozóan tartalmaz javaslatokat és megoldásokat, az aszálykezelési terv pedig a riasztó rendszerek kiépítésének, korai (aszály) figyelmeztető rendszerek kialakításának feladatait tartalmazza (mindkettő kidolgozása térségi együttműködésben javasolt).	**T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet** **T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések** **T13 Természeti területek fejlesztése**

Helyszín	Beavatkozás megnevezése, jelölése	Rövid leírás	Kapcsolódó tematikus (rész)cél
Újdombóvár: Támasz Otthon (III. u. 22.)	**E5** **Támasz Otthon infrastrukturális felújítása, fejlesztése**	Dombóvár fokozott mértékű elöregedési tendenciával küzd, mely egyre nagyobb terhet ró a város szociális és egészségügyi ellátórendszerére. A város kiemelt feladata az időskorúak jólétét is biztosító egészséggazdaság, valamint a szociális ellátórendszer fejlesztése. Dombóvár a járási településekkel közösen a Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás keretében látja el a kötelező és az önként vállalt szociális és gyermekjóléti feladatokat. A beavatkozás célja a társulásban ellátott szociális ellátórendszer Újdombóváron lévő feladatellátási helyének (Támasz Otthon) infrastrukturális fejlesztése. Az intézményben átlagos és demens állapotú időskorúak nappali ellátása és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás történik.	**T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok** **T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés**

3.2. A FEJLESZTÉSEK ÜTEMEZÉSE

A következő táblázatban (GANTT diagram) az egyes beavatkozások megvalósításának tervezett időtartama, ütemezése kerül bemutatásra. Az időbeli tervezés a ma rendelkezésre álló információk alapján történt becslés, az egyes beavatkozások előkészítése, források elérhetővé válása, befektetői-beruházói igény megjelenése és egyéb előre nem tervezhető körülmény az ütemezést felülírhatja, módosíthatja.

12. táblázat: A fejlesztések ütemezése (GANTT diagram)

Beavatkozás	2026				2027				2028				2029				2030				2031				2032				2033				2034				2035			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Akcióterületi beavatkozások																																								
Belváros - Közösségi tér kialakítása (Szabadság u. 14-16-18.)	■	■	■	■	■	■																																		
Szabadság u. 8. szám alatti épületegyüttes fejlesztése	■	■	■	■	■	■																									■	■	■	■	■	■	■	■		
Aranysziget Idősek Otthona bentlakásos intézmény fejlesztése															■	■	■	■	■	■	■	■											■	■	■	■	■	■	■	■
Hunyadi téri sétány felújítása			■	■	■	■	■	■	■	■																														
Új térségi piac kialakítása Dombóváron	■	■	■	■	■	■																																		
Dombóvári Szivárvány Óvoda és Zöld Liget Tagóvoda fejlesztése	■	■	■	■	■	■	■	■																							■	■	■	■	■	■	■	■		
Tamási EGYMI Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése	■	■	■	■	■	■																											■	■	■	■	■	■	■	■
Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium energetikai fejlesztés	■	■	■	■	■																																			
Tolna Vármegyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium fejlesztése															■	■	■	■	■	■	■	■	■	■																
Művelődési ház épületének, környezetének fejlesztése	■	■	■	■	■	■																					■	■	■	■	■	■	■	■						
Mária-lak fejlesztése közösségi funkció létrehozásával	■	■	■	■	■	■																											■	■	■	■	■	■	■	■
A Tüskei Ipari Park területén infrastrukturális fejlesztések megvalósítása											■	■	■	■	■	■	■	■																						

Beavatkozás	2026				2027				2028				2029				2030				2031				2032				2033				2034				2035			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési tevékenység																																								
Turisztikai szálláshely és szolgáltatásfejlesztés																																								
Gunarasi gyermektábor infrastrukturális fejlesztése																																								
Turisztikai programcsomagok fejlesztése térségi összefogással																																								
Egészségturisztikai fejlesztések, innovációs tevékenységek																																								
Gunaras szennyvízhálózat fejlesztése																																								
Szigeterdei közösségi tér fejlesztése																																								
Szuhay Sportcentrum épületének energetikai korszerűsítése																																								
Helyi humán fejlesztések megvalósítása, szociális és lakhatást támogató programok, intézkedések																																								
Szőlőhegy közösségi ház energetikai fejlesztése																																								
Dombóvárt és Szőlőhegy településrészt összekötő kerékpárút megépítése (II. ütem)																																								
Csapadékvíz elvezetés fejlesztése (Garay és Gárdonyi utca)																																								
Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése																																								
Szociális célú városrehabilitáció (ERFA)																																								
Szociális célú városrehabilitáció (ESZA)																																								

Beavatkozás	2026				2027				2028				2029				2030				2031				2032				2033				2034				2035			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Kulcsprojektek																																								
Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése																																								
Barnamezős területek funkcióváltó megújítása																																								
Térségi Sport- és Szabadidőcentrum létrehozása																																								
Hálózatos beavatkozások																																								
Idősbarát és gondoskodó közösségek programja																																								
Településkép javítását célzó programcsomag																																								
Digitális akcióterv (DiA) tartalmi megvalósítása																																								
Bérlakásprogram																																								
Közlekedési infrastruktúra fejlesztése																																								
Városi közmű rendszerek fejlesztése																																								
Fenntartható humán fejlesztések – hátrányos helyzetű csoportok támogatása pillér																																								
Fenntartható humán fejlesztések – munkaerőpiaci pillér																																								
Fenntartható humán fejlesztések – településmarketing pillér																																								
Műemléki, védett ingatlanok, területek turisztikai, közösségi célú hasznosítása																																								
Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése																																								

Beavatkozás	2026				2027				2028				2029				2030				2031				2032				2033				2034				2035			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Egyéb beavatkozások																																								
Dombóvári Százszorszép Óvoda és Tündérkert Bölcsőde infrastrukturális fejlesztése																																								
Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron																																								
Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron																																								
Ökológiai komplex tájhasználat kialakítása a mezőgazdaságban és vízigény csökkentési-, valamint aszálykezelési terv kidolgozása																																								
Támasz Otthon infrastrukturális felújítása, fejlesztése																																								

3.3. A BEAVATKOZÁSOK, FEJLESZTÉSEK VÁZLATOS PÉNZÜGYI TERVE

Az alábbi táblázatokban kerül bemutatásra a beavatkozásokhoz rendelt pénzügyi terv projekttípusok szerinti bontásban (kulcs-, hálózatos-, akcióterületi- és egyéb beavatkozások), majd összesítve. A pénzügyi tervet bemutató táblázatokban a fejlesztések becsült költsége (jellemzően bruttó) forintban szerepel, illetve megjelöltük azok lehetséges forrásait.

13. táblázat: Kulcsprojektek vázlatos pénzügyi terve

Jelölés	Beavatkozás megnevezése	Becsült ktg. (Ft)	Lehetséges forrás
K1	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése	nem becsülhető	magántőke, EU-s és állami támogatás, önkormányzati forrás
K2	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása	nem becsülhető	magántőke, EU-s és állami támogatás, hitel
K3	Térségi Sport- és Szabadidőcentrum létrehozása	9 000 000 000	kormányzati támogatás, EU-s forrás
KULCSPROJEKTEK ÖSSZESEN:		**9 000 000 000 Ft**	

14. táblázat: Hálózatos beavatkozások vázlatos pénzügyi terve

Jelölés	Beavatkozás megnevezése	Becsült ktg. (Ft)	Lehetséges forrás
H1	Idősbarát és gondoskodó közösségek programja	35 000 000	önkormányzati önerő, civil támogatások
H2	Településkép javítását célzó programcsomag	200 000 000	TOP PLUSZ, magántőke, lakossági önerő, állami támogatás, önkormányzati önerő
H3	Digitális akcióterv (DiA) tartalmi megvalósítása (I. ütem)	500 000 000	DIMOP PLUSZ, TOP PLUSZ, egyéb állami támogatás, önkormányzati önerő
H4	Bérlakásprogram	1 000 000 000	TOP PLUSZ, EU-s/állami támogatás, befektetői tőke, önkormányzati önerő
H5	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése (részben becsülhető)	8 935 000 000	TOP PLUSZ, EU-s/állami támogatás, befektetői tőke, önkormányzati önerő
H6	Városi közmű rendszerek fejlesztése	2 310 000 000	TOP PLUSZ, EU-s/állami támogatás, önkormányzati önerő
H7	Fenntartható humán fejlesztések – hátrányos helyzetű csoportok támogatása pillér	1 000 000 000	TOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, állami és civil támogatások
H8	Fenntartható humán fejlesztések – munkaerőpiaci pillér	200 000 000	munkáltatói támogatások, EU-s és állami források, civil támogatások
H9	Fenntartható humán fejlesztések – településmarketing pillér	150 000 000	TOP PLUSZ, befektetői támogatás, önkormányzati önerő
H10	Műemléki, védett ingatlanok, területek turisztikai, közösségi célú hasznosítása	800 000 000	TOP PLUSZ, egyéb EU-s/állami támogatás, önkormányzati önerő
H11	Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése	50 000 000	TOP PLUSZ, állami támogatás, önkormányzati önerő
HÁLÓZATOS BEAVATKOZÁSOK ÖSSZESEN:		**15 180 000 000 Ft**	

15. táblázat: Akcióterületek vázlatos pénzügyi terve

AKCIÓTERÜLETEK	Becsült ktg.
A1 Belvárosi AT	3 115 000 000 Ft
A2 Ipari-logisztikai/gazdasági AT	2 050 000 000 Ft
A3 Gunaras - üdülőövezet AT	3 450 000 000 Ft
A4 Szuhay domb - Szigeterdő AT	1 110 000 000 Ft
A5 Szőlőhegy AT	740 000 000 Ft
A6 Tüske AT	200 000 000 Ft
AKCIÓTERÜLETEK ÖSSZESEN:	**10 665 000 000 Ft**

A1 BELVÁROSI AKCIÓTERÜLET		
Beavatkozás megnevezése	**Becsült ktg. (Ft)**	**Lehetséges forrás**
Belváros - Közösségi tér kialakítása (Szabadság u. 14-16-18.)	200 000 000	TOP PLUSZ 1. prioritás
Szabadság u. 8. szám alatti épületegyüttes fejlesztése	400 000 000	TOP PLUSZ 3. prioritás
Aranysziget Idősek Otthona bentlakásos intézmény fejlesztése	450 000 000	EFOP PLUSZ, EU-s/állami támogatás, befektetői támogatás
Hunyadi téri sétány felújítása	180 000 000	egyéb támogatás
Új térségi piac kialakítása Dombóváron	100 000 000	TOP PLUSZ 6. prioritás
Dombóvári Szivárvány Óvoda és Zöld Liget Tagóvoda fejlesztése	300 000 000	TOP PLUSZ 3. prioritás
Tamási EGYMI Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése	300 000 000	TOP PLUSZ 3. prioritás
Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium energetikai fejlesztés	345 000 000	TOP PLUSZ 2. prioritás
Tolna Vármegyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium fejlesztése	260 000 000	EU-s/állami támogatás
Művelődési ház épületének, környezetének fejlesztése	200 000 000	TOP PLUSZ 1. prioritás
Mária-lak fejlesztése közösségi funkció létrehozásával	380 000 000	TOP PLUSZ 3. prioritás
A1 AT ÖSSZESEN:	**3 115 000 000**	**Ft**

A2 IPARI-LOGISZTIKAI/GAZDASÁGI AKCIÓTERÜLET		
Beavatkozás megnevezése	**Becsült ktg. (Ft)**	**Lehetséges forrás**
A Tüskei Ipari Park területén infrastrukturális fejlesztések megvalósítása	2 000 000 000	kormányzati támogatás, magántőke
Aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési tevékenység	50 000 000	önkormányzati önerő
A2 AT ÖSSZESEN:	**2 050 000 000**	**Ft**

A3 GUNARAS - ÜDÜLŐÖVEZET AKCIÓTERÜLET		
Beavatkozás megnevezése	**Becsült ktg. (Ft)**	**Lehetséges forrás**
Turisztikai szálláshely és szolgáltatásfejlesztés	1 000 000 000	magántőke, EU-s forrás, kormányzati támogatás
Gunarasi gyermektábor infrastrukturális fejlesztése	350 000 000	GINOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, magántőke, EU-s/állami tám.
Turisztikai programcsomagok fejlesztése térségi összefogással	100 000 000	magántőke, EU-s forrás, kormányzati támogatás
Egészségturisztikai fejlesztések, innovációs tevékenységek	500 000 000	GINOP PLUSZ, magántőke, EU-s forrás, kormányzati tám.
Gunaras szennyvízhálózat fejlesztése	1 500 000 000	KEHOP PLUSZ, EU-s forrás, kormányzati támogatás
A3 AT ÖSSZESEN:	**3 450 000 000**	**Ft**

A4 SZUHAY DOMB - SZIGETERDŐ AKCIÓTERÜLET		
Beavatkozás megnevezése	**Becsült ktg. (Ft)**	**Lehetséges forrás**
Szigeterdei közösségi tér fejlesztése	700 000 000	TOP PLUSZ 1. prioritás, önerő
Szuhay Sportcentrum épületének energetikai korszerűsítése	310 000 000	EU-s/állami támogatás
Helyi humán fejlesztések megvalósítása, szociális és lakhatást támogató programok, intézkedések	100 000 000	EU-s forrás, állami és civil támogatások
A4 AT ÖSSZESEN:	**1 110 000 000**	**Ft**

A5 SZŐLŐHEGY AKCIÓTERÜLET		
Beavatkozás megnevezése	**Becsült ktg. (Ft)**	**Lehetséges forrás**
Szőlőhegy közösségi ház energetikai fejlesztése	80 000 000	TOP PLUSZ 2. prioritás
Dombóvárt és Szőlőhegy településrészt összekötő kerékpárút megépítése (II. ütem)	200 000 000	TOP PLUSZ 1. prioritás
Csapadékvíz elvezetés fejlesztése (Garay és Gárdonyi utca)	260 000 000	EU-s/állami támogatás
Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése	200 000 000	EU-s/állami támogatás
A5 AT ÖSSZESEN:	**740 000 000**	**Ft**

A6 TÜSKE AKCIÓTERÜLET		
Beavatkozás megnevezése	**Becsült ktg. (Ft)**	**Lehetséges forrás**
Szociális célú városrehabilitáció (ERFA)	100 000 000	TOP PLUSZ 1. prioritás
Szociális célú városrehabilitáció (ESZA)	100 000 000	TOP PLUSZ 3. prioritás
A6 AT ÖSSZESEN:	**200 000 000**	**Ft**
AKCIÓTERÜLETEK MINDÖSSZESEN:	**10 665 000 000**	**Ft**

16. táblázat: Egyéb beavatkozások vázlatos pénzügyi terve

Jelölés	Beavatkozás megnevezése	Becsült ktg. (Ft)	Lehetséges forrás
E1	Dombóvári Százszorszép Óvoda és Tündérkert Bölcsőde infrastrukturális fejlesztése	150 000 000	TOP PLUSZ 3. prioritás
E2	Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron	150 000 000	EU-s forrás, egyéb állami támogatás
E3	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron	400 000 000	EU-s forrás, egyéb állami támogatás
E4	Ökológiai komplex tájhasználat kialakítása a mezőgazdaságban és vízigény csökkentési-, valamint aszálykezelési terv kidolgozása	nem becsülhető	mg-i vállalkozói tőke, állami, agrárkamarai, önkormányzati támogatás, vidékfejlesztési forrás
E5	Támasz Otthon infrastrukturális felújítása, fejlesztése	150 000 000	EU-s forrás, egyéb állami támogatás
EGYÉB BEAVATKOZÁSOK ÖSSZESEN:		**850 000 000 Ft**	

A különböző projekttípusok szerinti költségbecslések összesítését az alábbi táblázat tartalmazza (a nem becsülhető költségigényű beavatkozások költségei a megadott összegeken felül értendők!):

17. táblázat: A beavatkozások, fejlesztések összesített forrásigénye

Beavatkozás típusok	Tervezett forrásigény
Akcióterületi	**10 665 000 000 Ft**
Kulcsprojektek	**9 000 000 000 Ft**
Hálózatos	**15 180 000 000 Ft**
Egyéb	**850 000 000 Ft**
ITS összesített tervezett (becsült) forrásigénye	**35 695 000 000 Ft**

3.4. A VÁROS VONZÁSKÖRZETÉRE KIHATÁSSAL LÉVŐ FEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK (BEAVATKOZÁS-JAVASLATOK)

Az előző fejezetekben azonosított beavatkozások nagy része – általánosságban – kihat a város vonzáskörzetére, hiszen Dombóvár amellett, hogy járásszékhely, meghatározó középvárosa Tolna vármegyének, továbbá megyehatáron átnyúló vonzáskörzettel is rendelkezik pl. az oktatás, az egészségügyi ellátás, vagy a foglalkoztatás területén.

A beavatkozások közül azonban a tényleges térségi összefogással megvalósítandó beavatkozások az alábbiak, melyek esetében Dombóvár Önkormányzat felvállalja a koordinációs szerepet, de az előkészítésbe és megvalósításba további települési önkormányzatok és egyéb szereplők (jogi személyek, civil szervezetek, stb.) is bevonásra kerülnek.

- Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron
- Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
- Ökológiai komplex tájhasználat kialakítása a mezőgazdaságban és vízigény csökkentési-, valamint aszálykezelési terv kidolgozása
- Térségi szociális ellátórendszer fejlesztése (Szabadság u. 8. és Aranysziget Idősek Otthona, Támasz Otthon)

4. ANTISZEGREGÁCIÓS PROGRAM

4.1. BEVEZETÉS

Az Antiszegregációs program a szegregációs folyamatok szempontjából vizsgálja az esélyegyenlőségiproblémák meglétét egy adott településen. Célja, hogy a város javítsa azon területeinek helyzetét, ahol a szegregációnak már jelei mutatkoznak és/vagy a népesség egy része szegregáltan él.

A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges. Szegregációval veszélyeztetett terület lehet egy önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is. A lehatárolás a 419/2021. (VII. 15.) Kormányrendelet 14. mellékletében meghatározott **szegregációs mutató** alapján történik, az adatok és térképi lehatárolások az Országos Szegregátum Térkép (OSZT)[4] felületéről tölthetőek le.

Emellett egy másik módszertani megközelítést is bemutatunk az Antiszegregációs program részeként, mely túlmutat a KSH adatsoros lehatároláson. Ehhez magyarázatként fűzzük az alábbi alapvetést: *„A **szegregáció** tartalmának ellentéte az **integráció**. Amikor lazul a társadalmi integráció, a helyi társadalom szövetébe való beágyazottság mértéke csökken, nő a szegregáció esélye. Ezt az esélyt számos tényező növelheti: demográfiai okok, az iskolázottság elégtelen volta, a munkanélküliség, az elszegényedés, elmagányosodás, a rossz egészségi állapot stb. Mindezek rontják az érintetteknek a gyorsan változó világhoz, körülményekhez való alkalmazkodó képességét – városi léptékben Dombóvár rezilienciáját.”*

A 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet 10. §-a különböző típusú antiszegregációs intézkedéseket különböztet meg:

- a szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések;
- a fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések;
- a szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések.

Az Antiszegregációs program alapja a települési esélyegyenlőségi program (HEP), amely kiemelten foglalkozik a hátrányos helyzetű csoportok helyzetével. Az Antiszegregációs program összefoglalja mely meglévő/működő/tervezett tevékenységek enyhíthetik a településen belüli egyenlőtlenségeket és segítenek a leszakadó társadalmi rétegek számára a társadalmi beilleszkedéshez, integrációhoz.

4.2. MÓDSZERTANI MEGKÖZELÍTÉS

A KSH tízévente frissülő - és gyorsan avuló - adataira támaszkodó, végletesen leegyszerűsített területi szegregációs mutató egyik legkomolyabb hiányossága ugyanis az, hogy csupán a már kialakult problémákat jelzi, de csak kismértékben támogatja e problémák kialakulásának időben történő felismerését, a szegregációt eredményező tendenciák befolyásolására irányuló helyi erőfeszítéseket. A mutató részlegesen depriválthelyzethez való kapcsolása csak a területi szegregáció erősen leegyszerűsített aspektusait veszi figyelembe, nem terjed ki egyéb olyan, nagyon fontos jelenségekre, melyek hatásai a város népességének a jogi definíció szerinti szegregátumokban élőknél nagyobb létszámú csoportjait érinti.

[4] https://oszt.lechnerkozpont.hu/

Erre tekintettel e fejezet kidolgozása során célszerűen a szegregáció tágabb értelmezését használtuk.

Mi a szegregáció a tágabb (az eredeti) értelmezés szerint?

A szegregáció fogalma a városi lakosság egy-egy csoportjának térbeli elkülönülését jelenti, vagyis hogy „milyen egyenlőtlenségek jelentkeznek a népesség meghatározott elemeinek ökológiai megoszlásában[5].” Abban az esetben van szó a térbeli szegregáció hiányáról, ha a népesség a város/település minden részében ugyanolyan arányban van jelen és akkor beszélhetünk jól kirajzolódó, teljes szegregációról, ha az egyes népességcsoportok egymással egyáltalán nem keverednek.

A térbeli szegregáció mellett azonban számos más, a térbeli szegregációnál lényegesen több embert érintő szegregáció is jelen van a társadalomban: pl. a nemi, foglalkoztatásbeli, intézményi, életkori, vallási stb. szegregáció[6]. Ez utóbbi szegregációknak nincs szükségképpen térbeli megjelenése. Ilyenek például a következő indikátorok szerinti mérések, jellemzők.

A KSH a fenntartható fejlődés indikátorai[7] közé beemelt az ún. „laekeni indikátorok” közül néhányat. Ezen indikátorok alapján Dombóvár város lakosságának helyzete a következőképpen jellemezhető.

Relatív jövedelmi szegénységben élők aránya[8] a város lakosságán belül 2019-ben 15% volt. (Ugyanez az arány az egész országot illetően 2019-ben 12,2%, 2024-ben 14,0% volt.)

A súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya[9] Dombóváron 2019-ben 12%. (Az ország egészét jellemző arány 2019-ben 8,0%, 2024-ben pedig 8,5%.)

A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya[10] a városban 2019-ben 6% volt. (Az ország egészére jellemző arány 2019-ben 3,6%, 2024-ben 4,1%.)

Végezetül egy összegző indikátor: **a szegénységnek, társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya**[11] e településen 23%. (Ezen indikátor országos átlaga 2019-ben 17,7%, 2024-ben 19,5%.)

[5] Ld. például. Nemes Ferenc - Szelényi Iván: A lakóhely, mint közösség. Akadémiai Kiadó, Budapest
[6] Közszolgálati Online Lexikon – szegregáció, Forrás: https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/szegregacio-/ és https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/szegregacio-2/
[7] A KSH fenntartható fejlődés indikátorainak a tartalmi meghatározása, illetve a 2024-ben az ország egészére jellemző adatok forrása: https://www.ksh.hu/eletkorulmenyek A 2024-es országos adatok itt olvashatóak: https://www.ksh.hu/kiadvanyok/helyzetkep/2024/#/kiadvany/a-haztartasok-eletszinvonala/a-szegenyseg-vagy-tarsadalmi-kirekesztodes-kockazatainak-kitettek-aranya
[8] Relatív jövedelmi szegénységben élők aránya: a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek aránya. Medián ekvivalens jövedelem: a teljes népesség OECD 2 fogyasztási egységre jutó jövedelem alapján történő sorba rendezése után a sor közepén lévő jövedelem jelenti a mediánt, vagyis hozzá képest pontosan ugyanannyinak van kevesebb, illetve több jövedelme.
[9] Súlyos anyagi depriváció**ban élők aránya:** azon személyekre tekinthető érvényesnek a súlyos anyagi depriváció, akikre az alábbi kilenc problémából legalább négy jellemző: 1. hiteltörlesztéssel vagy lakással kapcsolatos fizetési hátralékuk van; 2. a lakás megfelelő fűtésének hiánya; 3. váratlan kiadások fedezetének hiánya; 4. kétnaponta hús, hal, vagy azzal egyenértékű tápanyag fogyasztásának hiánya; 5. évi egyhetes, nem otthon töltött üdülés hiánya; 6. anyagi okokból nem rendelkezik személygépkocsival; 7. anyagi okokból nem rendelkezik mosógéppel; 8. anyagi okokból nem rendelkezik színes televízióval; 9. anyagi okokból nem rendelkezik telefonnal.
[10] Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya: azon személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol a munkaképes korú (18–59 év közötti) tagok az előző évben teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20%-át töltötték munkával.
[11] Szegénységnek, vagy társadalmi kirekesztődésnek kitettek aránya: azon személyek aránya, akik a relatív jövedelmi szegénység, a súlyos anyagi depriváció vagy a munkaszegénység közül legalább egyben érintettek.

A most idézett KSH-indikátorok összegző módon jelzik a helyi társadalom állapotát néhány kiemelt szempont szerint. Ezek az indikátorok azonban rámutatnak egy másik tendenciára is: **miközben a szegregált (szegregátumokban élő) lakosok aránya Dombóvár esetében a 2011. évi népszámlálás adatait alapul véve 4% körül alakul, a 2022-es népszámlálási adatok szerinti friss KSH adatszolgáltatás szerint pedig 1,2% körül, aközben a relatív jövedelmi szegénység által érintettek, illetve a súlyos anyagi deprivációban élők aránya ennek közel tizenháromszorosa, a szegénységnek, társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya pedig közel húszszorosa a szegregátumokban élő lakosoknak. A szegregáció, illetve annak veszélye jelen van a szegregátumok határain kívül is.**

A térbeli szegregációnak eredetileg nincs értékelő tartalma. (Egy elitnegyed éppen úgy szegregátum, mint pl. egy nagyobbrészt szegények, romák által lakott utca, városrész stb.)

Az eredeti tartalma szerint felfogott - és nem a KSH leegyszerűsítésére támaszkodó - térbeli szegregáció megragadható a dombóváriak „fejében meglévő" laikus városképben is. Ez a kép, amely a dombóváriak (a lakosság, a város vezetői, a helyi gazdaság és civil szféra szereplői stb.) fejében a város egyes utcáival, területeivel kapcsolatban él – a város mentális térképe.

Mi az a mentális térkép?

A városi terek, területek használata „átrajzolja tudatunkban a település tényleges képét. A mindennap bejárt távok rövidebbnek tűnnek, a ritkán látogatott helyeket távolinak gondoljuk. Saját környékünket barátságosnak véljük, más városrészeket idegennek, vagy egyenesen rossz környéknek. Hogy mi a távoli és mi a közeli, mi a sajátunk és mi az idegen, az természetesen mindig szubjektív, előzetes tapasztalatok, motivációk, képességek függvénye."[12]

„A különböző társadalmi csoportok vagy akár az egyes emberek ugyanazon reális térből nemcsak mást és másképp érzékelnek, hanem más és más formában értékelik és értelmezik a tereket. Tisztában vagyunk azzal a ténnyel is, hogy léteznek jelenségek, térelemek, amelyek egyesek számára feltűnőek, mások számára szinte vagy teljesen észrevétlenek maradnak. E viszonyokban már nem az érzékszervi adottságok különbségei bírnak jelentőséggel, hanem sokkal inkább egyéni és csoportos érték- és érdekkülönbségek eltéréseiből vezethető le. Arról van tehát szó, hogy maga a tér már nemcsak a tárgyiasult elemek összességeként írható le és értelmezhető, hanem sokkal inkább a hozzá kapcsolódó tapasztalatok, tradíciók, értékek is fontos téralakító tényezőkké váltak. Így a különböző társadalmi csoportok, társadalmi meghatározottságaik eltéréseiből következően más és más térelemeket és viszonylatokat emelnek ki és vélnek fontosnak a maguk számára."[13]

Egy település társadalmát érintő problémák helyi kezelésének, a település fejlesztésének tervezése során a mentális térképezésnek nyilvánvaló gyakorlati hasznai vannak. A város mentális térképe hatással van pl. az ingatlanárak, a településen belüli mobilitási szándékok, a szubjektív biztonságérzet, egy fejlesztés elfogadottsága stb. alakulására, de a szó eredeti értelmében felfogott területi szegregátumok keletkezéséhez vezető folyamatokra is[14].

[12] Mi a mentális térképezés? Forrás: https://mentalmap.org/mi-a-mentalis-terkepezes/?lang=hu
[13] Mag Vince: A mentális tér sajátosságai, kihívásai és problémái (Kortárs térelméletek jellemzői)
Forrás: https://api.eda.eme.ro/server/api/core/bitstreams/12c279ce-2173-4fdb-b2d3-df02876f40b6/content
[14] A „mentális térképezés" fontosságát igazolja a KSH is. Egy Szegeden készített KSH kutatás – számos más hatás mellett – igazolja a mentális térképezés szegregáló hatását, amikor bevezeti a „mentális szegregátum" fogalmát. Ld. erről: Rácz Attila Szegregáció a fejekben
A statisztikai és a mentális társadalmi és térbeli elkülönülés vizsgálata Szegeden

Ebben az értelemben a városlakók fejében élő mentális térképek a település fizikai megjelenését és társadalmát is formáló tényezők. A következőkben ezzel a módszertannal kiegészítve mutatjuk be Dombóvár szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeit.

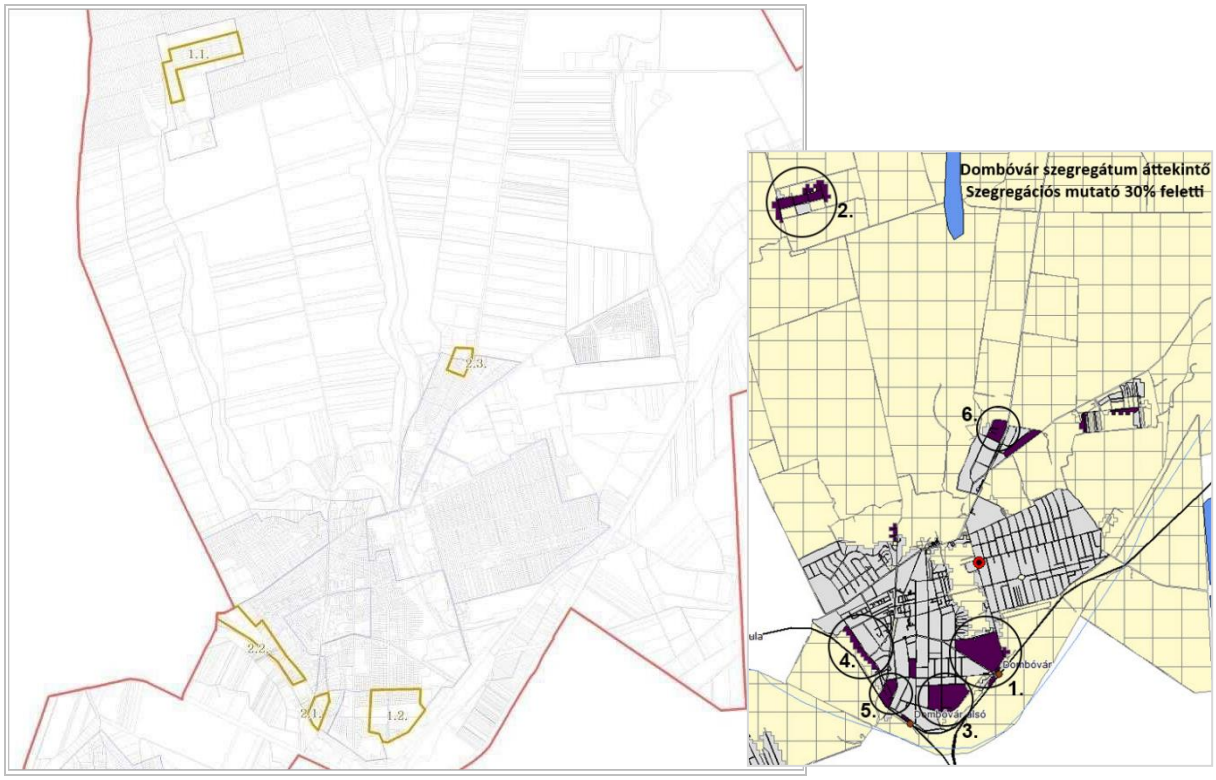
4.3. DOMBÓVÁR SZEGREGÁTUMAINAK ÉS SZEGREGÁCIÓ ÁLTAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEINEK RÖVID BEMUTATÁSA

A TOP Plusz fenntartható városokra vonatkozó felhívásainak sajátossága, hogy a 2011-es népszámlálási adatok alapján nyújt támogatást a városoknak a szociális városrehabilitációs célú fejlesztéseikre, emiatt a szegregátumokat mind a 2011-es, mind a 2022-es népszámlálási adatok tekintetében fogjuk e fejezetben bemutatni.

A **2011 évi népszámlálási adatok alapján** a KSH által lehatárolt szegregátumok lehatárolása az időközben bekövetkezett változások miatt az ITS 2017 évi felülvizsgálata során pontosításra szorult. A korrekció eredményeképpen Dombóváron három területet volt szükséges szegregátumként kezelni. (E területeket a 2017-ben felülvizsgált Integrált Településfejlesztési Stratégiában (ITS) alkalmazott térképen illusztráljuk. A szegregátumok számokkal történő jelölése jelen szövegben nem felel meg a 2011-es adatok alapján készített térképvázlat számozásával.):

1.1 Mászlony (külterületen)
1.2 Szigetsor-Vasút utca térsége (ez utóbbi veszélyeztetett terület)
2.1 és 2.2 Kakasdomb (Arany János tér) - Erzsébet utca (ez utóbbi veszélyeztetett terület)
2.3 Tüske

3. térkép: Dombóvár szegregátumai a 2011-es népszámlálási adatok és a 2017-es ITS-ben korrigált adatok alapján

Forrás: 2011-es népszámlálási adatszolgáltatás (KSH) és ITS (2017 évi felülvizsgált verzió)

Központi Statisztikai Hivatal, Műhelytanulmányok 4. Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/muhelytanulmanyok4.pdf

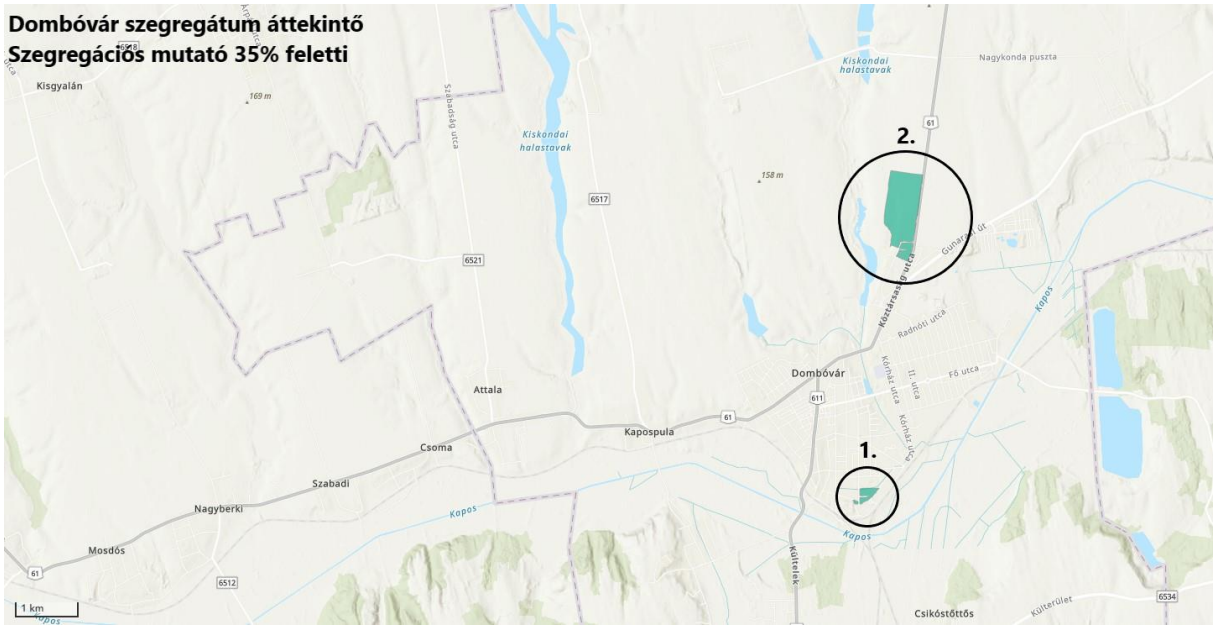
Az antiszegregációs programot a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló jogszabály előírásai szerint szükséges elkészíteni. A 2022-es népszámlálási adatok feldolgozása megtörtént, a KSH-tól 2025. január 6.-án megkapott táblázatok és az Országos Szegregátum Térkép adatai a 2022-es népszámlálási adatállományból leválogatott adatokat tartalmazzák, a térképek a 2022. évi népszámlálás adatállománya alapján készültek el.

A **2022-es népszámlálási adatok alapján** Dombóváron két szegregátum található:

1. sz. (belterületen): a Kandó Kálmán u. – Berzsenyi u. – Erdősor u. által lehatárolt területen (Szigetsor egy része)
2. sz. (belterületen, de külterületre részben átnyúlóan): Köztársaság u. – Monostor u. – Szent Vendel u. – belterület határa (Tüske)

A két népszámlálási adatszolgáltatás között a szegregátumok tekintetében átfedés van. A 2022-es népszámláláskor lehatárolt 1. sz. terület a korábbi Szigetsor-Vasút utca terület egy része, a 2. sz. terület pedig magában foglalja a korábbi 2.3 Tüske városrész területét. Vélhetően a korábbi szegregátumokban megvalósított városrehabilitációs, felzárkóztató, társadalmi megújító programok és projektek integráló hatásának eredményeként a többi 2011-ben azonosított szegregátum 2022-ben már nem került nevesítésre.

4. térkép: Dombóvár szegregátumai a 2022-es népszámlálási adatok alapján

Forrás: 2022-es népszámlálási adatszolgáltatás (KSH) (2025. január 6.)

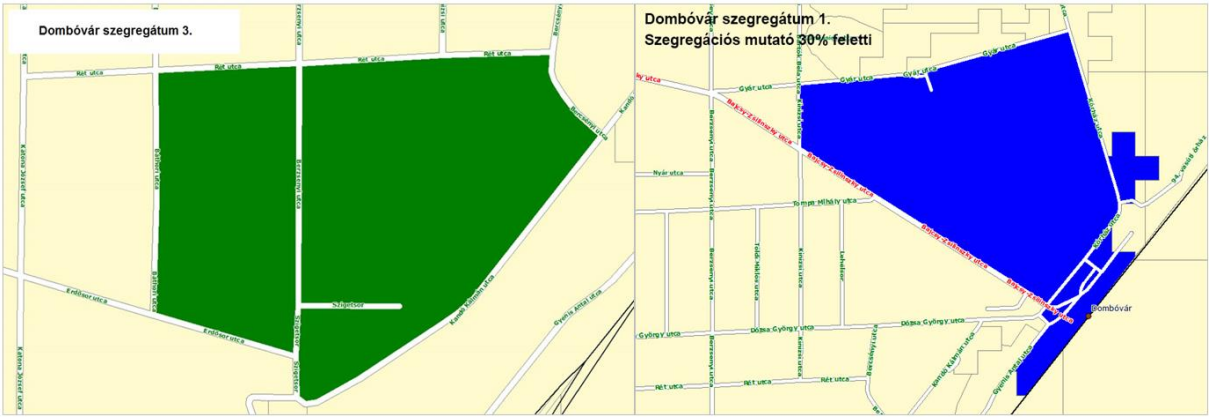
A 2022-ben azonosított két szegregátum közül Szigetsort érintően a 2014-2020 tervezési időszakban már valósult meg komplex szociális célú városrehabilitációs program, melynek eredményeként a mutatók javultak, de szükségszerűen további ESZA típusú felzárkóztató programok megvalósítása itt is indokolt, nem csupán a KSH adatsor miatt, hanem éppen a mentális térképezés módszertani megközelítés okán. Tüske potenciális akcióterület lehet, ahol infrastrukturális-beruházási projekt és felzárkóztató, integrációs program, beavatkozás megvalósítása indokolt.

Szigetsor- Vasút szegregátum a 2011-es népszámlálási adatok alapján

Szigetsor – Vasút utca szegregátumterület

A Vasút utca és a Szigetsor szegregátumok Dombóvár belterületén, a vasút mentén helyezkednek el. Két különálló szegregátumról van szó, azonban a kettő között nincs jelentős lakott terület és a helyi lakosság problémái azonosak, ezért a stratégiában egy akcióterületként definiáltuk. Szigetsor lakossága döntő részben szintén roma, akik teljesen zárt közösségben élnek. A lakások közel negyede alacsony komfortfokozatú. A Szigetsor utca főként leromlott állapotú, gondozatlan házakból áll.

5. térkép: Szigetsor szegregátum és Vasút szegregációval veszélyeztetett területe (2011)

Forrás: 2011-es népszámlálási adatszolgáltatás (KSH)

Szegregátumspecifikus beavatkozások

- Szigetsor-Vasút szegregátumok rehabilitációja TOP-4.3.1-15
  A projekt átfogó célja Dombóvár szegregációval veszélyeztetett területein - kiemelten a mélyszegénységben - élő roma és nem roma lakosság társadalmi integrációjának erősítése volt a szegregációval veszélyeztetett területek rehabilitálásával, az önkormányzati tulajdonú szociális lakásállomány felújításával. Cél volt továbbá a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése a helyi lakosság körében. Ezen felül a műszaki szempontból leromlott városrész infrastrukturális fejlesztése, városrehabilitáció segítségével a lakófunkció erősítése, illetve a szegregációval veszélyeztetett területek hiányos, vagy teljes mértékben hiányzó szociális, közlekedési, közösségi és szabadidős funkcióinak bővítése. A projekt megvalósult és jelenleg fenntartási időszakban van.

- Szigetsor-Vasút szegregátumban élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja a TOP-5.2.1-15
  A projekt célja a hátrányos helyzetű munkavállalók átvezetése volt a közfoglalkoztatásból, illetve az inaktivitásból az elsődleges munkaerőpiacra. A program közvetlen célcsoportját az adott területen lakó közfoglalkoztatott, illetve tartósan munkanélküli lakosok jelentették, akiknek a program keretében megvalósult a felkészítése helyi vagy környékbeli cégeknél tartós elhelyezkedésre. A tevékenység magában foglalta a potenciális munkavállalók felkészítését a munkaadók igényeire, a rendszeres és esetenként megterhelő munkavégzésre. A projekt megvalósult és jelenleg fenntartási időszakban van.

Tüske városrészének szegregációval veszélyeztetett területe 2011-ben

A KSH 2011-es népszámlálási adatokon alapuló igazolása szerinti 6. szegregátum Dombóvár Tüske részében található a Dankó Pista utca közvetlen környezetében. Az utcanevek az alábbi ábrákon nevesítetthez képest mára megváltoztak, a szegregátum határai az alábbiak:

079/2 hrsz. út – Szent Vendel utca – Monostor utca – Gagarin utca

Azóta több utca neve megváltozott, így ma már ez alapján a lehatárolás alapján nem azonosítható be a terület.

6. térkép: Tüske városrész szegregációval veszélyeztetett területe (2011)

Forrás: 2011-es népszámlálási adatszolgáltatás (KSH)

Ez az egyetlen szegregációs feltételeknek (szegregációs mutató eléri a 30%-ot és a területen élő népesség száma eléri az 50 főt) megfelelő terület a városban, ahol ez idáig nem történt antiszegregációs célú beavatkozás. A közel 15 éves adatok alapján a terület nem szegregátum, csupán szegregációval veszélyeztetett terület (lakossága 88 fő, szegregációs mutatója pedig 31,3% volt 2011-ben).

Szigetsor és Tüske szegregátumok a 2022-es népszámlálási adatok alapján

A 2022-es népszámlálási adatok alapján Dombóváron már csupán két szegregátum található.

1. szegregátum (Kandó Kálmán u. – Berzsenyi u. – Erdősor u.) (Szigetsor)

Az 1. szegregátum szegregációs mutatójának értéke 39,6%. 2022-ben 24 lakásban összesen 71-en éltek a területen. A gazdaságilag nem aktívak aránya a lakónépességen belül 63,4%. Az aktív korúak 66,7%-a nem rendelkezett rendszeres munkajövedelemmel. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 43,5%. A terület belterületen, a déli városhatáron található.

A területen a közmű-infrastruktúra kiépített. Az épületállomány heterogén: többségében megfelelő állagú, rendezett ingatlanok jellemzik, de található több felújításra szoruló, leromlott állapotú épület is. Az épületek komfortfokozatára vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre (kivéve a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások arányát).

A terület elhelyezkedése részben megegyezik a 2011-es szegregációs térképen jelölt Szigetsor szegregátuméval:

7. térkép: Szigetsor szegregátum (2022)

Forrás: Országos Szegregátum Térkép (https://oszt.lechnerkozpont.hu/

2. szegregátum (Köztársaság u. - Monostor u. - Szent Vendel u. - belterület határa) (Tüske)

A 2. szegregátum szegregációs mutatójának értéke 35,4%, néhány tizeddel a 35%-os határérték felett van. 2022-ben 43 lakásban összesen 142-en éltek a területen. A gazdaságilag nem aktívak aránya a lakónépességen belül 59,2%. Az aktív korúak 42,7%-a nem rendelkezett rendszeres munkajövedelemmel. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 37,2%. A terület egy része belterületen, az északi városhatáron található, de átnyúlik a külterületre is.

A területen a közmű-infrastruktúra kiépített. Az épületállományra jellemző, hogy túlnyomó részt megfelelő és felújított állagú, rendezett és szépen gondozott ingatlanok jellemzik, egy-két felújítandó, leromlott állapotú épület található a Sáfár László és a Dankó Pista utcákban. Az épületek komfortfokozatára vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre (kivéve a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások arányát).

A terület elhelyezkedése részben megegyezik a 2011-es szegregációs térképen jelölt Tüske veszélyeztetett területtel:

8. térkép: Tüske szegregátum (2022)

Forrás: Országos Szegregátum Térkép (https://oszt.lechnerkozpont.hu/

Az érintett terület vonatkozásában az Önkormányzatnál szociális rászorultság alapján 2022-ben beérkezett támogatási igények az alábbiak voltak:

- rendkívüli települési támogatás: 8 fő
- lakásfenntartási támogatás: 1 fő
- rendkívüli gyermekvédelmi hozzájárulás: 19 fő (5 család)
- iskolakezdési támogatás: 7 fő (3 család)

A Tolna Vármegyei Kormányhivatal 2023 januári - foglalkoztatásra vonatkozó - adatszolgáltatása alapján a terület adatai az alábbiak:

- regisztrált álláskeresők száma: 9 fő
- munkanélkülieket segítő ellátásban részesül: 2 fő
- közfoglalkoztatott: 0 fő
- foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesül: 3 fő
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság rászorultság alapján: 1 fő

Az adatszolgáltatással érintett területen (mely valójában túlnyúlik a szegregátum területén, mivel a Kormányhivatal utcákra vonatkozó adatszolgáltatást tesz, házszámokra vonatkozót nem) mindösszesen 15 fő részesül bármilyen foglalkoztatási jellegű támogatásban. Ez a terület lakosságának mindössze 10%-át érinti.

A 2023-ban bekért - szociális rászorultságra és foglalkoztatásra vonatkozó - adatok alapján megállapítható volt, hogy a területen ezen a téren pozitív irányú elmozdulás volt tapasztalható a 2011. évi népszámlálási adatokhoz képest. A Tüske városrész ma már nem mutat olyan mértékű, léptékű elmaradottságot, szegregációs jellemzőket, mint 2011-ben, ami komplex, szociális célú városrehabilitációs fejlesztések megvalósítását indokolná. A lehatárolt területen az önkormányzatnak – a közterületeke leszámítva - egyetlen saját tulajdonú ingatlana sem volt, ezért az Önkormányzat ingatlanvásárlással (Szent Vendel u. 63., hrsz 4691) valósította meg a releváns pályázati felhívás (TOP_Plusz-1.3.2-23) feltételeinek való megfelelést, hogy a felhívás támogatható tevékenységei szerint infrastrukturális beavatkozást tudjon megvalósítani az akcióterületen. Mindezek alapján – a 2011-es és a 2022-es népszámlálási adatok figyelembe vételével – szegregátumként tekint a város a területre és a Tüske szegregátumot is tartalmazó akcióterületen szociális célú városrehabilitációs beavatkozást valósít meg (ERFA és ESZA lábbal).

Az Országos Szegregátum Térkép (OSZT) jelenleg elérhető adatszolgáltatása

A 2022-es népszámlálási adatok szerint a Dombóváron található szegregátumok legfontosabb adatait a következő táblázat foglalja össze:

18. táblázat: Dombóvár szegregátumok adatai

Mutató megnevezése	Dombóvár összesen	1. szegregátum *(Kandó Kálmán u. - Berzsenyi u. - Erdősor u.)*	2. szegregátum *(Köztársaság u. - Monostor u. - Szent Vendel u. - belterület határa)*
Lakónépesség száma (fő)	17 259	71	142
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya (%)	12,2	12,7	19,0
Lakónépességen belül 15-64 évesek aránya (%)	62,2	67,6	67,6
Lakónépességen belül 65 évesek vagy annál idősebbek aránya (%)	25,6	19,7	13,4
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-64 évesek) belül (%)	10,4	56,3	52,1
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában (%)	18,5	…	4,8
Lakásállomány (db)	8830	24	43
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (%)	1,6	16,7	0,0
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-64 évesek) belül (%)	29,8	66,7	42,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	**5,7%**	**39,6%**	**35,4%**
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (%)	70,2	33,3	57,3
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (%)	36,3	43,5	37,2
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem (fő)	17193		

Mutató megnevezése	Dombóvár összesen	1. szegregátum (*Kandó Kálmán u. - Berzsenyi u. - Erdősor u.)*	2. szegregátum *(Köztársaság u. - Monostor u. - Szent Vendel u. - belterület határa)*
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya (%)	9,8	35,3	28,6
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül (%)	51,9	63,4	59,2
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta, %)	3,7	18,8	…
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya, %)	1,6	6,3	…
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül (%)	1,8	26,1	0,0
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (%)	6,3	13,0	…

… adatvédelmi okokból nem közölhető adat

Forrás: Országos Szegregátum Térkép (https://oszt.lechnerkozpont.hu/

További fejlesztési célterületek a mentális térképezés módszerével

Ide sorolhatók elsősorban a 2011-es népszámlálási adatszolgáltatás szerinti egykori szegregátumok és veszélyeztetett területek, annak ellenére, hogy ezek szinte mindegyikén megvalósult már szociális célú városrehabilitációs (ERFA) és felzárkóztató (ESZA) projekt is a 2014-2020 EU-s fejlesztési időszakban. A projektek nemrég zárultak, jelenleg a fenntartási időszakban vannak - és többségük már meg sem jelent a 2022-es népszámlálási adatok szerinti szegregációs lehatárolások között -, mindezek ellenére a dombóváriak még úgy tekintenek a területekre, mint a város kevésbé „felkapott” részeire. Ide sorolandók továbbá a külterületi lakott területek és az ipari technológiával épült társasházi városrészek is. Ezt alátámasztják az ingatlanárak, továbbá a területeken élő hátrányos helyzetű lakossági arány. Ezek a következők:

- Kakasdomb (Arany János tér környéke) és Szabadság utca eleje
- Erzsébet utca
- Vasút utca és környéke
- Mászlony, Szilfás és Szarvasd (Kiskonda és Nagykonda)
- Szőlőhegy
- többlakásos társasházi (elsősorban panel) épületek környéke (Pannónia utca, Zöldfa utca, Árnyas utca, Dombó Pál utca stb.)

4.4. EGYÉB BEAVATKOZÁSI SZÜKSÉGLETEK MEGHATÁROZÁSA

A szegregáció, illetve annak veszélye jelen van a szegregátumok határain kívül is.

A relatíve magas számú inaktív korúakhoz kapcsolódó probléma a nyugdíjak folyamatos értékvesztése is. A nyugdíjak bérekhez viszonyított aránya folyamatosan csökkent az elmúlt 20 évben. Itt azonban nem folyamatos ereszkedés volt megfigyelhető. Eleinte a nyugdíjak zárkóztak a bérekhez, 2013-tól kezdve pedig a nyugdíjak látványosan elkezdtek leszakadni az átlagbérektől.

Az ellátmány a nettó nominális átlagkereset százalékában 2010-ben 65,1% volt, ez az arány 2020-ra 51,3%-ra mérséklődött[15], majd lassú növekedéssel 2024-re elérte az 54,6%-os szintet. E tendenciák a nyugdíjas korúak egyes csoportjait érintő elszegényedés veszélyét vetítik előre.

A város népességének elöregedése következtében egyre inkább növekszik a szociális szolgáltatások iránti igény, amelyre a szociális ellátórendszert fel kell készíteni. A születések számának csökkenése az oktatási intézményhálózatban teremthet intézményfenntartási problémákat.

A lakosság elöregedése, a fiatalok elvándorlása egy olyan településimázs kialakulásához és megerősítéséhez is hozzájárulhat, amely kevéssé fogja vonzani a potenciális beköltözőket, befektetőket, ebből a szempontból tehát a probléma öngerjesztő jellegűvé válhat. Egy ilyen helyzet kifejezetten kedvezőtlen hatást gyakorol a helyi társadalom megújulásának esélyeire.

A város egészére értelmezhető problémák mellett külön is említeni kell a depriválti helyzetben lévő, a város 2011-ben azonosított szegregátumaiban élő mintegy körülbelül 750 főt, a 2022-ben azonosított szegregátumaiban élő 213 főt, akik Dombóvár népességének 4%-át, illetve 1,23%-át alkotják.

Az Antiszegregációs Program szempontjából Dombóvár város lakossági csoportjait érintő, beavatkozást igénylő legfontosabb **horizontális problémái** a következők (nem fontossági sorrend):

- a város gazdasági helyzetéből adódó foglalkoztatási problémák
  - a munkanélküliség/az aktív korúak foglalkoztathatóságát jellemző sajátosságokhoz illeszkedő munkahelyek hiánya
- ezzel összefüggésben a város egyes társadalmi csoportjainak foglalkoztathatósági problémái
  - a kedvezőtlen iskolai végzettség/képzettség struktúrájából következő problémák
  - a tartós, stabil foglalkoztathatósághoz szükséges szociális készségekkel összefüggő problémák
- a település népességének elöregedéséből következő problémák
  - az elöregedő népesség szomatikus, mentális egészségével összefüggő ellátási igények változásai
  - a helyi társadalomba való integráltság lazulása
  - az elszegényedés veszélye, annak komplex következményei
- Dombóvár lakosságának hozzávetőleg 4%-át (2011), 2022-es adatok szerint 1,23%-át adó, depriválti helyzetű társadalmi csoport problémái
  - a depriválti helyzettel összefüggésben az életminőség
  - a depriválti helyzet újratermelődésének magas esélyei
  - a társadalmi integráltsággal összefüggő problémák (pl. diszkrimináció, integrálhatóság)

Az Antiszegregációs Program szempontjából Dombóvár város irányítási/intézményi rendszerét érintő, beavatkozást igénylő fontosabb problémák a következők:

- a helyi társadalom problémáinak komplex, naprakész ismerete
- fenntartható beavatkozásokkal való reagálás a feltárt problémákra

[15] KSH STADAT 25.1.1.33. Nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok, saját jogú nyugdíjak
Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0033.html

- a különféle (nem csak antiszegregációs tartalmú) programok közötti szinergiák tudatos kihasználása.

Az említett problémacsoportok kezelése érdekében célszerű egy **város-monitoring rendszer kialakítása és folyamatos működtetése**, az ehhez szükséges erőforrások felkutatása, biztosítása.

4.5. A SZEGREGÁCIÓS TENDENCIÁK KEZELÉSE – ANTISZEGREGÁCIÓS CÉLKITŰZÉSEK

4.5.1. AZ ANTISZEGREGÁCIÓS PROGRAM CÉLKITŰZÉSEI

Dombóvár város antiszegregációs fejlesztési céljainak meghatározása előtt célszerű határozottan felidézni néhány olyan alapelvet, amelyek érvényesítése különösen fontos az Antiszegregációs Program céljainak meghatározása, e célok elérését szolgáló konkrét beavatkozások tervezése, majd a beavatkozások megvalósításának „menedzselése” során[16].

A fenntartható antiszegregációs programok alapját a stratégiai ciklus menedzsment adja. A fenntartható antiszegregációs programok dinamikus, élő dokumentumok. A folyamatosan változó külső környezet, az alkalmazkodóképesség, reziliencia erősítésének szükségessége ezt várja el a korszerű városi stratégiáktól. Ezt a megközelítést támogatja a stratégiai ciklus menedzsment módszere, amely az egyes fázisok egymásra hatását, összekapcsolását, és a teljes folyamat visszacsatolását biztosítja.

A Dombóvár városát jellemző reziliencia táplálkozhat egyrészről egy abszorpciós képességből, amikor a várost érő negatív hatások egy bizonyos mértékének, szintjének ellent tud állni a rendszer, a sokkhatás után pedig minden vissza tud állni a régi kerékvágásba.

A városi reziliencia második eleme a folyamatos kiigazítás, az állandó és rugalmas reagálás mind szervezeti/intézményi, mind pedig eszközrendszer oldalról. A körülmények folyamatos figyelemmel kísérésével, a változások követésével állandó kiigazításra kerül a város reagálásának mértéke és módja.

A reziliencia harmadik eleme maga a változás elérése, bevezetése, azaz a transzformáció. Ez akkor következik be, amikor egy meglévő rendszert, egy alkalmazott eszközrendszert lecserélünk annak hatékonyságvesztése miatt.

Dombóvár, mint reziliens város esetében nagy jelentőségű a település azon képessége, amelynek köszönhetően a rendszer a külső negatív hatásoknak ellenáll (abszorpciós képesség), a külső behatásokra megváltozik (transzformációs képesség), avagy a megváltozott külső körülményekhez alkalmazkodik (adaptációs képesség). Dombóvár, mint reziliens város rugalmasan reagál a begyűrűző, akár sokk-szerűen megjelenő változásokra, és azokat követően képes viszonylag rövid idő alatt újra működőképessé válni vagy új pályára állni.

A fenti elvek figyelembevételével a város Antiszegregációs Programjában foglaltak megvalósításának menedzselése komplex, folyamatos erőfeszítést igénylő feladat, amelyhez rendelkezésre állnak a megfelelő kapacitások.

[16] A következő néhány bekezdés a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiák elkészítését támogató kézikönyv különösen megszívlelendő egyes részeinek az Antiszegregációs Programhoz illesztett átiratát tartalmazza.

Dombóvár, mint a korábbiak szerint reziliens-közelített város Antiszegregációs Programjának fenntartható és eredményes megvalósítása érdekében **célszerű a Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórum és a Szociális Kerekasztal összevonása és egy olyan városmonitoring rendszer kialakítása, amely komplex módon figyelemmel kíséri a helyi társadalom állapotának alakulását és képes a szükséges és kellően gyors reagálásra**. A két testület összevonását nem csupán a párhuzamosságok megszüntetése indokolja. Korábban több helyen is érintettük azokat a tervezési problémákat, amelyek abból adódnak, hogy a település nem jut elegendő releváns és naprakész adathoz a nagy adatgazda szervezetektől, mint pl. a KSH stb. Az elavult (demográfiai dimenziókban 10 évente frissülő) adatokra támaszkodva a város valós problémáira reflektáló, a változásokhoz gyorsan alkalmazkodó városirányítás komoly nehézségekkel szembesül.

A fenntartható várostervezés és vezetés megköveteli a beavatkozások eredményességét, vagy éppen a menet közben történő módosításokra vonatkozó folyamatos és gyors visszacsatolást.

A „Városmonitoring Csoport” (pl. nevezzük így) összetételéből adódóan képes a csoportot alkotó szakemberek napi tapasztalatainak összegzésére, így egy folyamatosan friss helyzetkép megalkotására, a kibontakozóban lévő problémák időben történő jelzésére stb. A folyamatosan frissülő helyzetkép, a folyamatok naprakész ismerete pedig elengedhetetlen feltétele a város rezilienssé válásának.

Az Antiszegregációs Program és a Helyi Esélyegyenlőségi Program kapcsolata

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Dombóvár Város Önkormányzata elkészítette a Helyi Esélyegyenlőségi Programját (2023-2028 időtávra), amelyben elsőként rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program küldetése, hogy minden állampolgár, a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és a közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén is. A város önkormányzata döntésein keresztül kifejezi elkötelezettségét az esélyegyenlőség területén.

Programjainak, projektjeinek, kötelező és önként vállalt feladatainak meghatározásakor és megvalósításakor az önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású intézményekkel, társszervekkel, civil szervezetekkel az esélyegyenlőség, a köz- és a magánérdek összehangolását, az esélyegyenlőség megvalósítását tartja szem előtt.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program intézkedési terve (HEP IT) a település területén élő hátrányos helyzetű csoportokra irányul, akik számára a sikeres élet és társadalmi integráció esélye a helyi társadalmat célzó fejlesztések és beruházások ellenére korlátozott marad a különböző területeken jelentkező hátrányaikat kompenzáló esélyegyenlőségi intézkedések nélkül. Bár az egyenlő bánásmód megsértése más hátrányos védett csoportok esetében is megfigyelhető jelenség, a fogyatékos személyek, a nők és a romák esetében a hátrányos helyzettel és szegénységgel is erőteljesen összefüggő jelenségekről van szó.

Az intézkedési terv az önkormányzat által kiemelt hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a 1) mélyszegénységben élők és romák, 2) a gyermekek, 3) a nők, 4) az idősek és a 5) fogyatékos személyek lehetőségeiket, helyzetüket javító programokat foglal magába.

A horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások a város Antiszegregációs Programjában

A Helyi Esélyegyenlőségi Programban megfogalmazott elvekkel összhangban az Antiszegregációs Program horizontális céljait a következő táblázatban jelenítjük meg. (Zárójelben megadjuk a jelenleg hatályos HEP-ben szereplő megfogalmazást is.) A HEP 2028-ig érvényes céljainak minimális korrekcióval, kiegészítéssel történő megtartása indokolt.

19. táblázat: Az Antiszegregációs Program célkitűzései

Horizontális célok
„Technológiai jellegű" horizontális cél
T. A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretek javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. Városmonitoring Csoport létrehozásával
Tartalmi jellegű horizontális célok
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a jogellenes elkülönítés megelőzése, megszüntetése, a sztereotipikus pályaorientáció megváltoztatása.)
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezőinek javítása, valamint a diszkrimináció csökkentése.)
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése. (HEP: közlekedés és közélet)
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.

4.5.2. A SZEGREGÁCIÓ MÉRSÉKLÉSE, MEGSZÜNTETÉSE ÉRDEKÉBEN MEGFOGALMAZOTT INTÉZKEDÉS-JAVASLATOK

A szegregációval veszélyeztetett területek területfejlesztéssel, műszaki beavatkozásokkal történő megszüntetése nem reális, ezért nem is ez a cél. A cél inkább a szegregációt okozó folyamatok megváltoztatása, hatásuk mérséklése, azaz hogy felzárkóztatást segítő programokkal és a mobilizációs lehetőségek megteremtésével a további szegregálódás veszélyét megelőzzük és/vagy csökkentsük, az e területeken élőket integráljuk, ezen városrészek felértékelődését és felzárkózását elősegítsük.

Az Antiszegregációs Program horizontális céljai nem csupán a szegregátumokban/szegregációval veszélyeztetett területeken élő lakossági csoportok helyzetének javítását szolgálják, de e célok elérése fontos a szegregációval veszélyeztetett, nem szükségképpen szegregált területen élő csoportok helyzetének stabilizálása, illetve javítása szempontjából is.

A horizontális antiszegregációs célokat és a célok elérése érdekében középtávon (hozzávetőlegesen 2035-ig) tervezett beavatkozásokat a következő táblázatban foglaljuk össze. A táblázatban bemutatott beavatkozásokra úgy kell tekinteni, mint egy lehetséges „menüsorra", hiszen e tevékenységek forrásigénye miatt az ITS időtávjában vélhetően nem tud minden beavatkozás megvalósulni.

20. táblázat: Antiszegregációs célok és javasolt intézkedések, beavatkozások

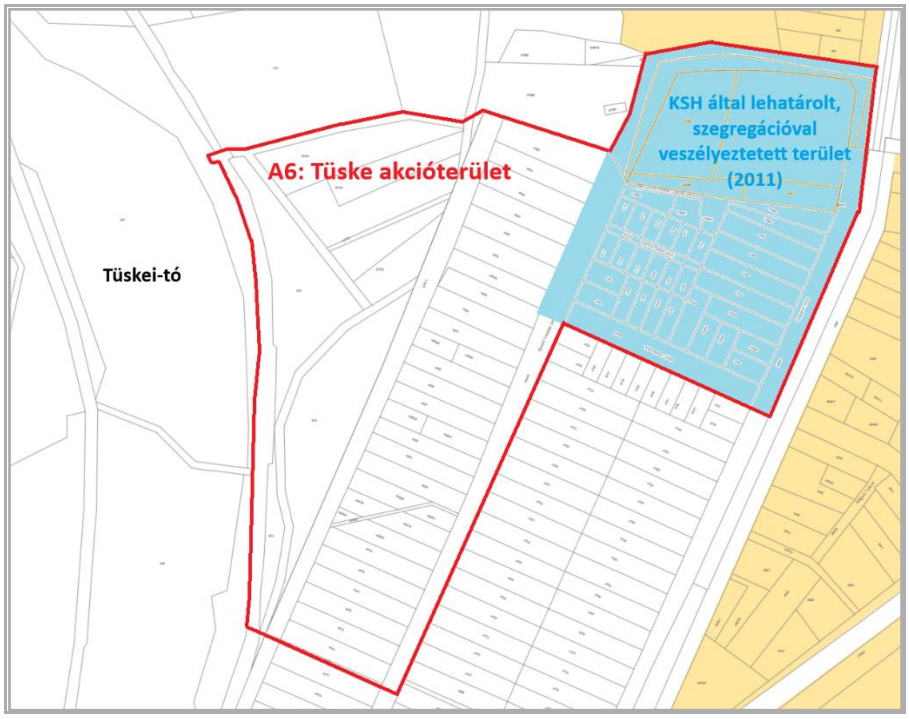
	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások
T	A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretének javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. **Városmonitoring Csoport** létrehozásával.	<u>*A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:*</u> A város önkormányzata a HEP kidolgozására, a megvalósítás értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására **Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot** hoz létre és működtet. A korábbi ITS Antiszegregációs Terve intézkedései megvalósulásának folyamatos vizsgálata érdekében **Szociális Kerekasztalt** is működtet. <u>*Újonnan kezdeményezett beavatkozások*</u> A HEP Fórum, illetve a Szociális Kerekasztal összevonásával, szükség szerint eseti résztvevők (szakértők, az érintett csoportok képviselői) bevonásával megalakul és folyamatosan működik a **Városmonitoring Csoport**. A csoport folyamatosan figyelemmel kíséri a város társadalmát alkotó lakosság-csoportok élethelyzetének, problémáinak alakulását, szükség esetén felhívja a figyelmet a kialakulóban lévő problémákra, illetve beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg e problémák orvoslására.
1.	Oktatási integráció biztosítása	<u>*A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:*</u> - Halmozottan hátrányos helyzetű (és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult), illetve szegregátumokban élő gyermekek arányának kiegyenlítése az óvodai, iskolai feladat-ellátási helyek között (az intézményi szegregáció kialakulásának megakadályozása) - Étkezést is biztosító nyári napközis, szünidei szabadidős programok fenntartása hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő gyermekek számára <u>*Újonnan kezdeményezett beavatkozások*</u> - Iskolán kívüli prevenciós foglalkozások, fejlesztő, közösségépítő sport és szabadidős programok kidolgozása, a feltételek biztosítása (integrált jelleggel) - Óvoda- és iskola-pedagógusok számára szervezett rendszeres fakultatív képzések/konferenciák - Kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztés és oktatás fejlesztése - Szülővé válás prevenciós program, valamint szülők iskolája program kidolgozása, illetve működtetése az oktatásra kötelezett korban lévő hátrányos helyzetű, vagy depriválti környezetben élő gyermekek szülei számára - Tudatmódosító szerek (alkohol, drog) fogyasztását visszaszorító programok megvalósítása a rendőrséggel, civil szervezetekkel közösen - Szexuális felvilágosító programok megvalósítása a fiatal (14-16 éves) korosztály részére - Művészetterápia - képzőművészeti foglalkozások - Az „*Év dombóvári pedagógusa*" és az „*Év dombóvári szociális munkása*" elismerés alapítása, hagyománnyá fejlesztése a hátrányos helyzetű, depriválti gyermekekért, fiatalokért, családokért végzett szakmai tevékenység elismerésére

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások
2.	Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása	*A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:* - Közfoglalkoztatási program folytatása *Újonnan kezdeményezett beavatkozások* - Munkanélküliség csökkentését szolgáló pályázati lehetőségek felkutatása (önkormányzat, munkáltatók) - Felzárkóztató képzések (általános iskola elvégzését vagy szakmaszerzést célzó) szervezése - Mentális egészség workshopok, térítésmentes szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés - Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést követő jelleggel is támogató (munkahelyi) mentorprogramok kidolgozása, működtetése - Egyénre szabott álláskeresést támogató programok a Gazdasági Kamara, ill. helyi vállalkozások, civil szervezetek bevonásával
3.	Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése	*A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:* - Alacsony komfortfokozatú lakások minőségjavító beavatkozásai - Mobilizációs terv kidolgozása, megvalósítása annak érdekében, hogy a kiköltözők integrált környezetbe kerüljenek - A településen élők számára érzékenyítő programok szervezése *Újonnan kezdeményezett beavatkozások* - Egyénre szabott segítségnyújtás, életvezetési tanácsadás terepen - Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását elősegítő programok - Védőnők, szociális munkások, idősekkel és fogyatékos személyekkel foglalkozó szakemberek foglalkoztatásának támogatását biztosító (pályázati) források felkutatása, folyamatos szupervízió, közösségi- és támogató szolgálat biztosítása
4.	A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése	*A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:* - Közösségi tér kialakítása, működtetése, közösségépítés civil szervezettel való együttműködésben (korábbi program újraindítása) - Kulturális közösségi akciók, tevékenységek, események megvalósítása *Újonnan kezdeményezett beavatkozások* - Közösségi terek akadálymentes használatának biztosítása mozgássérültek, időskorú lakosság számára - Lakóhelyi közösségi sportolásra alkalmas területek kialakítása, eszközökkel való felszerelése gyermekek, fiatalok, felnőttek számára - Életmódváltó és közösségi egészségnevelési programok - Frontszemélyzeti képzés a kulturális intézmények látogatóbarát szolgáltatásainak fejlesztéséhez - Közösségi tereken megvalósuló generációs, intergenerációs programok koordinációja, vezetése - Csoportfoglalkozások (pszichés, mentális betegek számára) - Szabadidős tevékenységek a fogyatékos gyermekeket/felnőtteket saját otthonukban nevelő családok részére
5.	A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása	*Újonnan kezdeményezett beavatkozások* - Információs akadálymentesítő és digitális kompetenciafejlesztő programok kidolgozása, működtetése a hátrányos helyzetű, illetve időskorú lakossági csoportok számára - Demenciával élők és hozzátartozóik támogatását biztosító szolgáltatások, a demencia progresszióját lassító programok szervezése - A településen megtalálható szociális alapszolgáltatások ismertségének, a köztudatban való jelenlétének erősítése érdekében nyilvánosság biztosítása - A Városmonitoring Csoport érdemi működtetése
6.	A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében	*Újonnan kezdeményezett beavatkozások* - A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak állandó, vagy eseti képviselete a Városmonitoring Csoportban, e csoport érdemi működtetése - Polgárőr járőrszolgálat kiterjesztése az érintett lakossági csoportok képviselőinek bevonásával

A szociális célú városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása

A 2011-es népszámlálási adatokra támaszkodó KSH lehatárolás alapján Dombóváron a Tüske városrészben található még olyan, szegregációval veszélyeztetett terület, ahol a 2014-2020 közötti és jelen fejlesztési ciklusban nem történ antiszegregációs célú beavatkozás, így a város ezt a területet tűzte ki a jövőbeli szociális városrehabilitáció célterületeként, hiszen ez a terület (közel azonos lehatárolással) a 2022-es népszámlálási adatokra támaszkodó KSH adatszolgáltatás alapján szegregátumként került azonosításra. A szegregátum a 4.3 alfejezetben már bemutatásra került (5. térkép: Tüske városrész szegregációval veszélyeztetett területe (2011) és 7. térkép: Tüske szegregátum (2022)). A szociális városrehabilitáció akcióterületét azonban ettől eltérő (kizárólag belterületre eső) nagyobb terület lehatárolásával jelöltük ki amiatt, hogy a szegregátum területén az Önkormányzat csak közterületi (járda és út) ingatlantulajdonnal rendelkezik, melyek fejlesztése önmagában nem szolgálja az antiszegregációs, rehabilitációs célokat. Emiatt a területet kiszélesítettük a Tüskei-tó határáig, ahol vásárlás útján önkormányzati tulajdonba kerülő területen közösségi célú tevékenység tervezett a projekt keretében. A kötelező lakófunkciós tevékenység pedig a város egyéb – integrált – területén valósul meg, mert ingatlanvásárlással egybekötött bérlakások kialakítását ezen a területen az Önkormányzat nem tervezi.

9. térkép: A6: Tüske akcióterület (szociális célú városrehabilitáció célterülete)

Forrás: KSH szegregációs adatszolgáltatás (2011 és 2022) alapján saját szerkesztés

A szociális célú városrehabilitációs akcióterület lehatárolása a KSH 2011-es és 2022-es népszámlálásra alapozott adatszolgáltatását összevetve történt, mindkét területet magában foglalva került kijelölésre. Ennek oka a TOP_Plusz-1.3.2-23 kódszámú pályázati felhívás jogosultsági kritérium-feltételrendszerének történő megfelelés biztosítása, mely szerint a szociális városrehabilitáció akcióterületének fizikai lehatárolását a 2011-es népszámlálási adatok alapján kell megtenni (jogosultsági feltétel), de a célcsoport meghatározásánál már a 2022-es népszámlálási adatokat lehet figyelembe venni.

4.5.3. A FEJLESZTÉSEK SZEGREGÁCIÓS HATÁSÁNAK KIVÉDÉSÉRE HOZOTT INTÉZKEDÉSEK

Minden stratégiai és operatív szintű tervezés és fejlesztés során általánosan tartózkodni kell attól, hogy bárminemű beavatkozás esélyegyenlőtlenséghez, diszkriminációhoz, szegregációhoz, vagy ezek konzerválásához járuljon hozzá. A projektfejlesztés során a város elemi érdeke a tervezett tevékenységek társadalmi elfogadottsága. Mind az előkészítés, mind a megvalósítás során biztosítani szükséges a társadalmi párbeszéd lehetséges formáit. Lehetőség szerint minden esetben széleskörű partnerségben, szakértői érdekcsoportok, intézmények, szervezetek bevonásával történjen az egyes intézkedések, beavatkozások előkészítése, megvalósítása és nyomon követése (monitorozása). Javasolt együttműködők:

- Dombóvár Város Önkormányzat
- Dombóvári járás települései, vagy szociális célú térségi önkormányzati társulás
- nemzetiségi önkormányzatok (elsősorban a Roma Nemzetiségi Önkormányzat)
- szociális és családsegítő szervezetek (minden esetben a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény, röviden: Dombóvári ESZI)
- civil szervezet, közhasznú egyesület (releváns és igazolt tapasztalattal)
- szeretetszolgálat, misszió, vallási közösség (szintén releváns szakmai tapasztalattal)
- kulturális, művelődési intézmények
- nevelési, oktatási intézmények
- egészségügyi intézmények, szolgáltatók
- Városmonitoring Csoport

E tekintetben is értelmet nyer a korábbi fejezetekben már említett Városmonitoring Csoport létrehozása: a HEP Fórum, illetve a Szociális Kerekasztal összevonásával, szükség szerint eseti résztvevők (szakértők, az érintett csoportok képviselői) bevonásával alakulhat meg és működhet folyamatosan a Városmonitoring Csoport. A csoport folyamatosan figyelemmel kíséri a város társadalmát alkotó lakosság-csoportok élethelyzetének, problémáinak alakulását, szükség esetén felhívja a figyelmet a kialakulóban lévő problémákra, illetve beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg e problémák orvoslására, többek között a Dombóváron megvalósítani tervezett fejlesztések szegregációs hatásának kivédése érdekében.

Dombóvár város elkötelezett a szegregáció mérséklésének irányában, ezért arra törekszik, hogy a tervezett fejlesztések semmiképpen ne erősítsék a szegregációt. Ezen cél elérése érdekében a településen zajló rehabilitációs programo(ka)t úgy kell kidolgozni, hogy a szegregált területek lakóinak aktív bevonását elősegítse.

Javasolt minden egyes beavatkozást – nem csak a szegregáció oldását célzókat - úgy tervezni, hogy annak előkészítésében és megvalósításában egyaránt megjelenjen a lakosság tájékoztatása, a helyi társadalom érzékenyítése, a transzparens és naprakész kommunikáció. E tekintetben nagy szerepe van a helyben szokásos módon történő híradásnak, a közösségi médiák aktív használatának, a kommunikációval foglalkozó szervezeti egységek tevékenységének. Fontos, hogy a kommunikáció ne egyoldalú legyen: lehetőséget kell biztosítani a lakossági/partneri vélemények, visszacsatolások becsatornázására is a folyamat során. A projektek előkészítésénél hangsúlyt kell fektetni a társadalmi párbeszédre, a partnerség kialakítására és megerősítésére. Fontos, hogy a partnerség túllépjen a szokásos formákon és valóban aktív együtt-gondolkodás jöjjön létre (ezáltal megakadályozható a vélt vagy valós társadalmi konfliktusok manifesztálódása).

5. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

5.1. KÜLSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK

Az ITS-ben meghatározott tematikus célok alapvetően a város középtávú fejlesztési irányaira és átfogó célkitűzéseire épülnek. A kijelölt beavatkozási területek Dombóvár és térsége integrált fejlesztését szolgálják, elősegítve az összehangolt együttműködéseken alapuló, komplex fejlesztések megvalósítását. A célrendszer kialakítása során kiemelt szempont volt, hogy a fejlesztések egymásra épüljenek, és a város egészének kiegyensúlyozott fejlődését támogassák.

A célkitűzések meghatározásakor elengedhetetlen a magasabb szintű - európai uniós és hazai - fejlesztéspolitikai és stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedés biztosítása. Ez különösen indokolt abból a szempontból, hogy a tervezett beavatkozások jelentős része önkormányzati és egyéb saját források mellett elsősorban hazai és európai uniós támogatások bevonásával valósulhat meg. Az illeszkedés biztosítása hozzájárul a forrásszerzés lehetőségeinek bővítéséhez, valamint a fejlesztések szakpolitikai megalapozottságához.

Az ITS összhangját és kapcsolódását az alábbi kiemelt stratégiai dokumentumokhoz szükséges vizsgálni:

1. EU2027 stratégia;
2. Nemzeti Fejlesztés 2030 keretdokumentuma;
3. vármegyei területfejlesztési program (TMTP);
4. Tolna Vármegye Integrált Területi Programja (ITP);
5. Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia;
6. vármegyei klímastratégia, valamint az önkormányzat által elfogadott Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) és egyéb ágazati, tematikus fejlesztési dokumentumok.

EU 2021-2027 stratégia

Dombóvár városa kiemelten fontosnak tartja, hogy a stratégiában megfogalmazott fejlesztési elképzelések összhangban álljanak a hatályos, illetve előkészítés alatt álló országos, térségi és ágazati stratégiákkal. Az összehangoltság biztosítása érdekében már a tervezési folyamat során figyelembevételre kerültek a magasabb szintű területfejlesztési, fenntarthatósági és ágazati fejlesztési dokumentumokban megfogalmazott irányok és prioritások.

Az Európai Unió a 2021-2027 közötti fejlesztési időszakra a korábbi tematikus célrendszer egyszerűsítésével öt - kiegészülve az igazságos átmenet célkitűzésével - átfogó szakpolitikai prioritást határozott meg, amelyek iránymutatásként szolgálnak a tagállami és helyi fejlesztéspolitikai tervezés számára is. Az ITS célrendszere egyértelműen kapcsolatba hozható ezekkel a prioritásokkal, az alábbiak szerint:

- Versenyképesebb és intelligensebb Európa: a KKV-k fejlesztésére, a kutatás-fejlesztésre, az innovációra és a digitális kompetenciák erősítésére irányuló beavatkozások támogatása, amely összhangban áll a város gazdaságfejlesztési és oktatási célkitűzéseivel.
- Zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa: a klíma- és környezetvédelmi célok érvényesítése érdekében a fenntartható energiagazdálkodás, a megújuló energiaforrások alkalmazása, valamint az energiahatékonyság növelése kerül előtérbe, kiegészülve a fenntartható közlekedési megoldások ösztönzésével.

- Jobban összekapcsolt Európa: a közlekedési és infrastrukturális kapcsolatok fejlesztése, valamint a mobilitási rendszerek korszerűsítése révén hozzájárul a térségi elérhetőség javításához.
- Szociálisabb és befogadóbb Európa: a társadalmi kohézió erősítése, az életminőség javítása, valamint a munkaerőpiaci esélyek növelése áll a középpontban, amely szorosan kapcsolódik a humán szolgáltatások fejlesztéséhez.
- A polgárokhoz közelebb álló Európa: a területi egyenlőtlenségek mérséklése, a települési és térségi fejlesztések erősítése, valamint az integrált, helyi szintű beavatkozások támogatása jelenik meg hangsúlyosan.
- Igazságos átmenet: a klímavédelmi célokhoz kapcsolódó gazdasági és társadalmi alkalmazkodás támogatása, különös tekintettel az érintett ágazatok és térségek kihívásaira.

Az uniós célkitűzések hatékony megvalósítása csak több szinten, összehangolt módon képzelhető el, amelyben a nemzeti, térségi és helyi szereplők egyaránt részt vesznek. Ennek megfelelően Magyarország és az Európai Unió között létrejött Partnerségi Megállapodás olyan célrendszert rögzít, amely összhangban áll mind az uniós szakpolitikai irányokkal, mind a hazai fejlesztéspolitikai prioritásokkal. A város településfejlesztési stratégiája ehhez a keretrendszerhez illeszkedve határozza meg saját fejlesztési irányait, biztosítva ezzel a források hatékony felhasználását és a stratégiai célok megvalósíthatóságát.

21. táblázat A tervezett fejlesztések illeszkedése az EU szakpolitikai célkitűzéseihez

Európai Unió 2021-2027 célkitűzések	Dombóvár ITS	
	Stratégiai célok	Tematikus célok
Versenyképesebb és intelligensebb Európa	S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása T2 Megújuló energiára épülő gazdaság T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
Zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa	S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés T13 Természeti területek fejlesztése
Jobban összekapcsolt Európa	S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
Szociálisabb és befogadóbb Európa	S2 Társadalmi megújulás	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése
A polgárokhoz közelebb álló Európa	S2 Társadalmi megújulás S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok T9 Városimázs és városmarketing T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok és alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
Igazságos átmenet	S2 Társadalmi megújulás	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok

Az alábbi Operatív Programok kerültek meghirdetésre a 2021-2027-es fejlesztési ciklusban:

- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz
- Végrehajtási Operatív Program Plusz
- Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz

Dombóvár fejlesztési elképzeléseinek finanszírozása tekintetében kiemelt szerepet töltenek be az európai uniós és hazai fejlesztési források, amelyek közül elsősorban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) biztosít lehetőséget a tervezett beavatkozások megvalósítására. Az elmúlt időszakban az önkormányzat több támogatási kérelmet nyújtott be a program keretében, amelyek döntően infrastruktúrafejlesztési, célokat szolgálnak. A források felhasználása hozzájárul a város működési feltételeinek javításához, valamint a stratégiai célkitűzések megvalósításához.

Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

„*Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján kijelöli a 2014-2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai súlypontjait.*”

A nemzeti jövőkép szerint Magyarország 2030-ra Kelet-Közép-Európa egyik meghatározó gazdasági és szellemi központjává válik, versenyképes gazdasággal, amely stabil megélhetést biztosít a lakosság számára, és működését a fenntartható erőforrás-használat elvei határozzák meg. Ennek eredményeként kedvező demográfiai folyamatok indulnak meg, erősödnek a helyi közösségek, valamint javul az életminőség és a környezeti állapot.

- A jövőkép értelmében 2030-ra az ország tartósan fenntartható fejlődési pályán halad, amelyet a gazdasági teljesítmény és a foglalkoztatás jelentős bővülése kísér. A gazdasági növekedés - a nemzeti gazdaságpolitikai irányokkal összhangban - nemcsak országos szinten, hanem térségi és helyi léptékben is érzékelhető életminőség-javulást eredményez. A jövőkép megvalósítása érdekében az OFTK négy, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint ezekhez kapcsolódó ágazati és területi specifikus célokat határoz meg. Az átfogó célok a gazdasági és társadalmi megújulást szolgálják az alábbiak szerint:
- értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
- népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,
- természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése, környezetünk védelme,
- térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

22. táblázat OFTK átfogó céljainak kapcsolata az ITS tematikus célkitűzéseivel

Jelmagyarázat: 2 - erős kapcsolat 1 - közepes kapcsolat 0 - nincs vagy gyenge kapcsolat **OFTK** **DOMBÓVÁR ITS**	Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	2	2	1	2
T2 Megújuló energiára épülő gazdaság	2	0	2	1
T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet	2	1	0	2
T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	2	1	0	2
T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	2	2	0	1
T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	1	2	0	1
T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok	1	2	1	0
T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	1	2	1	0
T9 Városimázs és városmarketing	1	1	1	1
T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása	1	2	1	1
T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	1	1	2	1
T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása	1	1	2	1
T13 Természeti területek fejlesztése	1	1	2	1
T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok és alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja	1	2	1	0

Térségspecifikus célkitűzésként az OFTK Tolna vármegye és Dombóvár térsége vonatkozásában olyan fejlesztési irányokat jelöl ki, amelyek a megye adottságaira építve támogatják a gazdasági versenyképesség erősítését, a társadalmi felzárkózást és a fenntartható területi fejlődést. A célkitűzések a megyei szintű fejlesztéspolitikai törekvések összehangolását szolgálják, különös tekintettel a térségi különbségek mérséklésére, a helyi erőforrások hatékony hasznosítására, valamint a gazdasági és infrastrukturális kapcsolatok erősítésére. Ezek a célok egyben iránymutatást nyújtanak Dombóvár számára is, hozzájárulva a város térségi szerepének erősítéséhez, a helyi gazdaság fejlesztéséhez, valamint az élhető és fenntartható települési környezet kialakításához.

23. táblázat Célok illeszkedése az OFTK céljaihoz

OFTK	DOMBÓVÁR ITS
Átfogó fejlesztési célok	**Átfogó (stratégiai) célok**
Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac S2 Társadalmi megújulás
Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	S2 Társadalmi megújulás
Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése
Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet	S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac S3 Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése
Területi specifikus célok	**Tematikus célok**
Innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása,	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing- tevékenység fejlesztése,	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet
Közúti és vasúti közlekedésinfrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út megépítése, Sárbogárd-Dombóvár vasútvonal felújítása, Rétszilas-Bátaszék vasútvonal villamosítása) a táji, környezeti szempontok figyelembevételével,	T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
A termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása,	T2 Megújuló energiára épülő gazdaság
A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál-, gyógy- és egészségturizmus: Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelic, Bonyhád; vadászturizmus: Gemenc, Gyulaj; tájjellegű és kulturális turizmus: Sárköz, szekszárdi fesztiválok; vízi turizmus: Fadd-Dombori, a Sió-csatorna fejlesztése; horgászturizmus: Duna és horgásztavak; borturizmus: Szekszárdi borvidék, Tolnai borvidék),	T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése T9 Városimázs és városmarketing
Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése, és a megye városainak képessé tétele az innováció befogadására.	T9 Városimázs és városmarketing

Tolna Megyei Területfejlesztési Program

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program szakmai alapvetése szerint Tolna vármegye alapvetően periférikus elhelyezkedésű, kisvárosokra és falvakra épülő, vidéki jellegű térség, ahol az agrárgazdaság továbbra is meghatározó szerepet tölt be. A térség jelentős természeti értékekkel rendelkezik, ugyanakkor a turizmus tekintetében korlátozott számú, országos jelentőségű vonzerővel bír. Erőteljesen jelen van a helyi identitás és kulturális hagyományok rendszere, amely fontos erőforrást jelent a fejlesztések szempontjából. A térség egyik legfontosabb kihívása ezen adottságok tudatos hasznosítása, valamint az ezekre épülő, reális és megvalósítható fejlesztési elképzelések kialakítása és végrehajtása.

A fejlesztési célok megalapozása érdekében a megyei területfejlesztési program átfogó és specifikus célrendszert határoz meg, amely a gazdasági erősödést, a társadalmi megújulást és a vidéki térségek élhetőségének javítását egyaránt szolgálja.

- Átfogó célok:
    - a megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése
    - társadalmi megújulás, társadalmi kohézió
    - a vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése
- Specifikus célok:
    - új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként,
    - piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése,
    - a megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása,
    - Vállalkozások versenyképességének erősítése,
    - Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban,
    - A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése,
    - Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése,
    - Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termékelőállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel,
    - Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése,
    - A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna vármegyét érintő területének fejlesztése.

Dombóvár a vármegyei fejlesztési programban több szempontból is megjelenik: a járás egésze periférikus és egyben kedvezményezett térségnek minősül, a város a kiemelt térségeken kívül helyezkedik el, ugyanakkor fenntartható városfejlesztési eszközökkel érintett település, valamint egy funkcionális várostérség központja.

A program konkrét fejlesztési irányokat is meghatároz Dombóvár térségére vonatkozóan, amelyek közül kiemelhetők:

- a közúti és vasúti közlekedési infrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út, vasútvonalak korszerűsítése és villamosítása),
- az egészségturizmusra épülő térségi együttműködések erősítése, különösen a Dombóvár-Tamási tengely mentén,
- mezőgazdasági kutatás-fejlesztési együttműködések kialakítása felsőoktatási intézmények bevonásával,
- térségi kerékpáros hálózat fejlesztése,
- valamint a TOP Plusz keretében tervezett városfejlesztési projektek megvalósítása.

A fenti célok és beavatkozások jól illeszkednek Dombóvár Integrált Településfejlesztési Stratégiájához és hozzájárulnak a város térségi szerepének erősítéséhez, gazdasági és társadalmi fejlődéséhez, valamint a fenntartható települési környezet kialakításához.

24. táblázat A Tolna Megyei Területfejlesztési Program és a dombóvári ITS céljainak kapcsolata

Jelmagyarázat: 2- erős pozitív hatás 1- pozitív hatás 0- semleges hatás **DOMBÓVÁR ITS** **TMTP**	T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	T2 Megújuló energiára épülő gazdaság	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet	T4 Gazdaságfejlesztést segítő	T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok	T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	T9 Városimázs és városmarketing	T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása	T11 Energiahatékony, klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	T12 Közterületek fejlesztése,	T13 Természeti területek fejlesztése	T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok és alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	0	0	1	1	1	2	2	2	1	0	1	1	1	1
Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0	2	1	1	0
A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	1	1	0	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vállalkozások versenyképességének erősítése	1	1	2	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	1	0	2	2	0	1	2	1	1	0	1	1	0	1
A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	2	0	1	1	1	0	2	1	1	0	0	1	1	2
Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	2	1	1	1	2	2	0	1	1	0	1	1	1	0
Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termékelőállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	2	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1	0
Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	1	1	1	1	1	1	1	1	0	2	1	2	1	1
A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna vármegyét érintő területének fejlesztése	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	1	1	1	1

Tolna Vármegyei Integrált Területi Program 2021-2027

A 2022-ben elfogadott, majd többször módosított megyei Integrált Területi Program (ITP) a 2021-2027-es európai uniós költségvetési ciklus végéig határozza meg Tolna vármegye fejlesztési beavatkozásainak fő irányait. A dokumentum a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) prioritásaihoz és intézkedéseihez illeszkedve jelöli ki a forrásfelhasználás kereteit. Az ITP célrendszere összhangban áll a megyei területfejlesztési programban meghatározott átfogó és specifikus célokkal, így Dombóvár számára is iránymutató stratégiai keretrendszert biztosít.

Az átfogó és specifikus célok megvalósítása érdekében az ITP öt fejlesztési prioritást határoz meg, amelyek kijelölik a forrásfelhasználás fő fókuszterületeit. Az alábbiakban bemutatásra kerül, hogy jelen dokumentum célrendszere milyen módon kapcsolódik az ITP prioritásaihoz, és miként járul hozzá azok megvalósításához:

- *P1 A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése*
  - T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása
  - T2 Megújuló energiára épülő gazdaság
  - T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet
  - T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
  - T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
  - T9 Városimázs és városmarketing
- *P2 A helyi közösségek és kultúra megerősítése, valamint a közösségi élet újraindítása*
  - T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése
  - T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok
  - T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése
  - T9 Városimázs és városmarketing
  - T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása
- *P3 Környezettudatos és fenntartható fejlesztések*
  - T2 Megújuló energiára épülő gazdaság
  - T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
  - T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
  - T13 Természeti területek fejlesztése
- *P4 A vidéki térségek felzárkóztatása és a közszolgáltatások színvonalának emelése*
  - T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
  - T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése
  - T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok
  - T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
  - T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok és alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
- *P5 A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztése*
  - T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása
  - T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet
  - T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
  - T9 Városimázs és városmarketing
  - T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása
  - T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
  - T13 Természeti területek fejlesztése

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (NTS2030 - Turizmus 2.0)

A Turizmus 2.0 stratégia a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (NTS 2030) továbbfejlesztett és felülvizsgált változata, amely a stratégiai irányok újragondolásával határozza meg a turizmusfejlesztés kereteit. A dokumentum 12 fő beavatkozási irány mentén épül fel, amelyek együttesen szolgálják a turizmus versenyképességének növelését, a kínálat minőségi fejlesztését, valamint a fenntartható és élményalapú turisztikai rendszer kialakítását. A stratégia középpontjában négy átfogó, horizontális cél áll:

- keresletközpontú megközelítés érvényesítése,
- együttműködésen alapuló turisztikai ökoszisztéma kialakítása,
- családbarát turisztikai kínálat fejlesztése,
- digitális megoldások és innovációk széles körű alkalmazása a turizmusban.

A stratégia kiemelt hangsúlyt helyez a turisztikai desztinációk komplex fejlesztésére, a térségi együttműködések erősítésére, valamint a helyi adottságokra épülő, differenciált turisztikai termékek kialakítására. Emellett hangsúlyos szerepet kap a szolgáltatásminőség javítása, a turisztikai infrastruktúra fejlesztése, valamint a látogatói élmény növelése, különös tekintettel az egészségturizmusra, az aktív és ökoturizmusra, valamint a kulturális örökség turisztikai hasznosítására.

A fenti célkitűzésekkel összhangban jelen stratégia célrendszere több ponton is illeszkedik a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia irányaihoz. A stratégiai célok szintjén elsősorban a gazdaságfejlesztési és társadalmi megújulást célzó irányokhoz kapcsolódik, míg a tematikus célok közül az alábbiak relevánsak:

- T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása
- T9 Városimázs és városmarketing
- T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása
- T13 Természeti területek fejlesztése

Kiegészítő jelleggel kapcsolódnak továbbá azok a tematikus célok, amelyek a turisztikai vonzerő és az élhetőség javításán keresztül erősítik a desztináció versenyképességét:

- T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
- T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése
- T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő színvonalas humán szolgáltatások, programok

Az illeszkedés a konkrét beavatkozások szintjén is megjelenik. A turizmusfejlesztési irányokhoz közvetlenül kapcsolódó fejlesztési elképzeléseket az alábbi beavatkozások tartalmaznak:

- Turisztikai szálláshely és szolgáltatásfejlesztés
- Turisztikai programcsomagok fejlesztése térségi összefogással
- Egészségturisztikai fejlesztések, innovációs tevékenységek
- Gunarasi gyermektábor infrastrukturális fejlesztése
- Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése
- Műemléki, védett ingatlanok turisztikai és közösségi célú hasznosítása

A turisztikai kínálat minőségi fejlesztését és a látogatói élmény erősítését közvetett módon az alábbi beavatkozások támogatják:

- Hunyadi téri sétány felújítása
- Új térségi piac kialakítása Dombóváron
- Szigeterdei közösségi tér fejlesztése

A fentiek alapján megállapítható, hogy jelen dokumentum komplex módon, a turisztikai infrastruktúra, a szolgáltatások és a térségi együttműködések fejlesztésén keresztül járul hozzá a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia céljainak megvalósításához, különös tekintettel az egészségturizmus, az ökoturizmus és a helyi identitásra épülő turisztikai kínálat erősítésére.

Tolna Megyei Klímastratégia (2017)

Dombóvár esetében Tolna Vármegye Klímastratégiája (2017) meghatározó szakpolitikai keretként értelmezhető, amely a település hosszú távú fejlődési irányait és alkalmazkodási lehetőségeit érdemben befolyásoló megállapításokat tartalmaz. A dokumentum rámutat arra, hogy a megye - agrárjellegéből és talajadottságaiból fakadóan - országos összehasonlításban is fokozottan kitett az éghajlatváltozás hatásainak, miközben a sérülékenység területi különbségei a megyén belül is jelentősek.

A klímastratégia központi üzenete, hogy a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás és a kibocsátások csökkentése közös felelősség, amelyben valamennyi területi szereplő - az önkormányzat, a gazdasági szféra, az intézményrendszer, a civil szervezetek és a lakosság - aktív részvétele szükséges. A dokumentum hangsúlyozza a klímatudatos szemléletformálás erősítésének, a természeti és épített környezet védelmének, valamint a szélsőséges időjárási eseményekből fakadó kockázatok megelőzésének fontosságát.

A Tolna Vármegyei Klímastratégia célrendszere három fő beavatkozási terület köré épül fel:

- kibocsátáscsökkentés és az energiahatékonyság javítása
- alkalmazkodás az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaihoz
- klímatudatos szemléletformálás és társadalmi együttműködés erősítése

Ezekkel összhangban Dombóvár Integrált Településfejlesztési Stratégiájában meghatározott tematikus célok közül elsősorban az energetikai és környezeti fókuszú célok kapcsolódnak közvetlenül a klímastratégiában kijelölt irányokhoz. Kiemelten relevánsak az alábbiak:

- T2 Megújuló energiára épülő gazdaság
- T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés

Közvetett, kiegészítő kapcsolódásként jelennek meg azok a tematikus célok, amelyek az alkalmazkodást, a környezeti állapot javítását és a lakossági szemléletformálást támogatják:

- T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása
- T13 Természeti területek fejlesztése
- T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése
- T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok
- T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése

A beavatkozások közül főként az energetikai és környezeti fenntarthatóságot szolgáló fejlesztések járulnak hozzá közvetlenül a klímastratégiában megfogalmazott célokhoz, különösen:

- Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése
- Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium energetikai fejlesztés
- Tolna Vármegyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium fejlesztése
- Szuhay Sportcentrum épületeinek energetikai korszerűsítése
- Szőlőhegy közösségi ház energetikai fejlesztése
- Dombóvári Szivárvány Óvoda, Zöld Liget Tagóvoda, Tündérkert Bölcsőde fejlesztése

- Tamási EGYMI Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése
- Művelődési ház épületének, környezetének fejlesztése
- Mária-lak fejlesztése közösségi funkció létrehozásával

Kiegészítő jelleggel, elsősorban az alkalmazkodási és környezeti állapotjavító célokhoz kapcsolódnak az alábbi beavatkozások:

- Csapadékvíz elvezetés fejlesztése (Garaÿ és Gárdonyi utca)
- Gunaras szennyvízhálózat fejlesztése
- Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése

A fentiek alapján megállapítható, hogy jelen stratégia elsősorban az energetikai fókuszú beavatkozásokon keresztül, valamint az azokat kiegészítő környezeti és klímaadaptációs intézkedések révén járul hozzá a Tolna Vármegyei Klímastratégiában meghatározott mitigációs és adaptációs célkitűzések megvalósításához.

Dombóvár város településfejlesztési és ágazati dokumentumaihoz való illeszkedés

Dombóvár Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája (FVS 2022-2027)

Dombóvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája az ITS felülvizsgálata során kiemelt, irányadó dokumentumként került figyelembevételre. Az FVS célja a város jövőképére építve olyan integrált fejlesztési keret biztosítása, amely összehangolja a különböző ágazati beavatkozásokat, elősegíti a fenntartható és kiegyensúlyozott fejlődést, valamint megalapozza a fejlesztési források célzott és hatékony felhasználását.

Az FVS és az ITS között közvetlen, rendszerszintű kapcsolat áll fenn: az FVS-ben meghatározott stratégiai irányok és fejlesztési logika egyértelműen megjelenik az ITS célrendszerében és beavatkozásaiban. A kapcsolat nemcsak a célok, hanem a konkrét intézkedések szintjén is kimutatható, amit a kapcsolódásokat bemutató táblázatok is alátámasztanak.

A két dokumentum közötti összhang az FVS módszertanában meghatározott öt tervezési dimenzió mentén értelmezhető (Prosperáló, Zöldülő, Digitális, Megtartó és Kiszolgáló város), amelyek az ITS-ben is megjelennek a tematikus célok és beavatkozások struktúrájában. Az ITS felülvizsgálata során a „Digitális város” dimenzió horizontális célként került azonosításra.

Az elmúlt években az FVS megvalósítását támogató további stratégiák és akciótervek is készültek (SECAP, DiA, ZÁF, SUMP, KHT, klímastratégia), amelyek tartalma az ITS módosítása során szintén figyelembevételre került.

Gazdasági Program

Dombóvár Város Önkormányzatának 2025-2029 közötti Gazdasági Programja a stratégia felülvizsgálata során irányadó dokumentumként került figyelembevételre. A gazdasági programban megfogalmazott fejlesztési prioritások - különösen a gazdaságélénkítés, a fenntartható működés és a versenyképesség erősítése - több ponton megjelennek a stratégia célrendszerében, így a két dokumentum jól illeszkedik egymáshoz. A gazdasági programban megfogalmazott irányok - különösen a vállalkozásbarát környezet kialakítása, a beruházásösztönzés, az infrastruktúra fejlesztése és a munkahelyteremtés - közvetlenül kapcsolódnak az ITS gazdaságfejlesztési fókuszú stratégiai és tematikus céljaihoz.

A kapcsolódás a tematikus célok szintjén elsősorban az alábbi területeken jelenik meg:

- T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet
- T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
- T2 Megújuló energiára épülő gazdaság
- T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés

Kiegészítő jelleggel megjelennek továbbá a humán és életminőségi célokhoz kapcsolódó elemek is, különösen:

- T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
- T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok
- T14 Lakhatás támogatása

A konkrét beavatkozásokat tekintve a gazdasági program céljai elsősorban a gazdaságfejlesztési, infrastruktúrafejlesztési és energetikai projektekben jelennek meg, amelyek hozzájárulnak a befektetői környezet javításához, a működési költségek csökkentéséhez és a város hosszú távú fenntarthatóságához. A gazdasági program és az ITS egymást erősítő módon határozzák meg Dombóvár fejlesztési irányait: míg a gazdasági program a működési és pénzügyi kereteket rögzíti, addig az ITS a konkrét fejlesztési beavatkozások révén biztosítja ezen célok gyakorlati megvalósítását.

Helyi Esélyegyenlőségi Program 2023-2028

Dombóvár Város Önkormányzatának hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Programja (HEP) a stratégia készítése során szintén meghatározó háttérdokumentumként került figyelembevételre. A program célja, hogy biztosítsa az egyenlő bánásmód érvényesülését és elősegítse az esélyegyenlőséget valamennyi társadalmi csoport számára, különös tekintettel a mélyszegénységben élők, a romák, a gyermekek, a nők, az idősek és a fogyatékossággal élők helyzetének javítására.

A HEP átfogó célkitűzései közé tartozik különösen:

- az egyenlő bánásmód és a diszkriminációmentesség biztosítása,
- a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés erősítése,
- a szegregációmentesség érvényesítése,
- a foglalkoztatás, az oktatás, az egészségügy, a szociális ellátás és a lakhatás területén jelentkező hátrányok komplex kezelése,
- valamint a társadalmi részvétel és közösségi integráció erősítése.

A HEP IT konkrét beavatkozásokat határoz meg a hátrányos helyzetű csoportok életkörülményeinek javítása érdekében, továbbá hangsúlyozza az intézményi és partnerségi együttműködések fontosságát, valamint a fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához kapcsolódó koordinált, nyomon követhető működési keretek szükségességét.

A fenti célok és beavatkozási irányok az ITS kidolgozása során figyelembevételre kerültek. Az összhang elsősorban a társadalmi kohéziót, az inkluzív fejlesztéseket és az életminőség javítását célzó tematikus célokban jelenik meg, különösen a szolidáris és befogadó társadalom erősítésére, a humán szolgáltatások fejlesztésére, valamint a lakhatási és közszolgáltatási feltételek javítására irányuló beavatkozások esetében. Ennek megfelelően az ITS - a településfejlesztési eszközrendszerén keresztül - hozzájárul a Helyi Esélyegyenlőségi Program célkitűzéseinek érvényesítéséhez, különös tekintettel a fejlesztések társadalmi megalapozottságára és hozzáférhetőségére.

Dombóvár Város Önkormányzat Sportfejlesztési Koncepciója 2023-2030

Dombóvár Város 2023-2030 közötti Sportfejlesztési Koncepciója az ITS készítése során figyelembevételre került, különösen a lakosság egészségi állapotának javítását, a sportolási lehetőségek bővítését és a sportlétesítmények fejlesztését érintő irányok tekintetében. A koncepció céljai elsősorban a szabadidősport erősítésén, a közösségi aktivitás növelésén és a meglévő sportinfrastruktúra fejlesztésén keresztül kapcsolódnak a stratégia célrendszeréhez.

A kapcsolódás a tematikus célok szintjén elsősorban az alábbi területeken jelenik meg:

- T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése
- T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok
- T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése

5.2. BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK

A megalapozó vizsgálat elkészítése során átfogó helyzetelemzés történt, amely feltárta Dombóvár belső adottságait és fejlődési sajátosságait, valamint SWOT-elemzés keretében azonosította a város erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és kockázatait. A stratégia célrendszere közvetlenül ezen megállapításokra épül, biztosítva, hogy a kijelölt fejlesztési irányok a valós helyi adottságokhoz és kihívásokhoz illeszkedjenek.

A tematikus célok kialakítását forrásoldali megközelítés is megalapozta, amely elsősorban a 2021-2027-es európai uniós fejlesztési ciklus - különösen a TOP Plusz program - kínálta lehetőségekre támaszkodik. A célrendszer ennek megfelelően úgy került meghatározásra, hogy figyelembe veszi a várható külső támogatási forrásokat, ugyanakkor számol az önkormányzati saját források bevonásának szükségességével is. Ezáltal a stratégia megvalósítása reális pénzügyi keretek között tervezhető, miközben nyitott marad további forrásbevonási lehetőségek irányába.

A stratégiai célrendszer kialakítása során hangsúlyos szempont volt a fejlesztések egymásra épülése és belső koherenciája. Az átfogó, tematikus és városrészi célok egymással összhangban kerültek meghatározásra, így kölcsönösen erősítik egymás hatását. A célrendszer nem eredményez funkcióvesztést az egyes városrészekben, ugyanakkor elősegíti a területi különbségek mérséklését és a kiegyensúlyozott városi fejlődést. A középtávú beavatkozások egyaránt szolgálják a tematikus célok teljesülését, amelyek összességében hozzájárulnak az átfogó cél és a város jövőképében megfogalmazott állapot eléréséhez.

25. táblázat A tematikus célok egymásra gyakorolt hatása

Jelmagyarázat: ++- erős pozitív hatás +- pozitív hatás 0- semleges hatás **DOMBÓVÁR ITS**	T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	T2 Megújuló energiára épülő gazdaság	T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet	T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok	T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	T9 Városimázs és városmarketing	T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása	T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása	T13 Természeti területek fejlesztése	T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok és alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása		0	+	+	+	++	++	++	+	0	+	+	+	+
T2 Megújuló energiára épülő gazdaság	+		+	+	0	0	+	0	+	0	++	+	+	0
T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet	+	+		++	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+
T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	+	+	++		++	+	+	+	+	+	+	+	+	+
T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	+	0	++	++		+	++	+	+	0	+	+	0	+
T6 Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	++	0	+	+	+		++	+	+	0	0	+	+	++
T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások és programok	++	+	+	+	++	++		+	+	0	+	+	+	0
T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	++	0	+	+	+	+	+		+	0	0	+	+	0
T9 Városimázs és városmarketing	+	+	+	+	+	+	+	+		++	+	++	+	+
T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása	0	0	+	+	0	0	0	0	++		+	+	+	+
T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	+	++	+	+	0	+	+	0	+	+		++	++	+
T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása	+	+	+	+	+	+	+	+	++	+	++		++	+
T13 Természeti területek fejlesztése	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	++	++		+
T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok és alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja	+	0	+	+	+	++	0	0	+	+	+	+	+	

6. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

A megvalósíthatósági kockázatok elemzése során elsődleges lépésként a releváns kockázati tényezők azonosítása szükséges, különös tekintettel azok bekövetkezési valószínűségére, valamint a város fejlődésére gyakorolt várható hatásuk mértékére. Ezt követően kerül sor a lehetséges válaszintézkedések, valamint a megelőző és korrekciós stratégiák meghatározására, amelyek értékelése során a beavatkozások pozitív és esetleges negatív következményeit egyaránt mérlegelni szükséges. A kockázatelemzés átlátható és strukturált bemutatását egy összegző táblázat segíti, amely egységes szerkezetben foglalja össze az értékelési folyamat főbb lépéseit.

A célrendszer megvalósításának biztosítása érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a fejlesztések eredményeinek hosszú távú fenntarthatóságára is. Jelen fejezet - amely a stratégia megvalósítását támogató kockázatelemzést tartalmazza - nem csupán a lehetséges kockázatok feltárására korlátozódik, hanem bemutatja azok várható hatásait, becslést ad bekövetkezésük valószínűségére, valamint részletesen ismerteti a kezelésükre irányuló intézkedéseket is.

26. táblázat A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

Kockázati tényezők	Bekövetkezés valószínűsége (1-10)	Kockázat hatása (1-10)	Kockázat kezelésének módja
Társadalmi tényezők			
A település fejlesztési irányait érintő lakossági érdekellentétek és lokális ellenállás	5	6	A fejlesztések társadalmi elfogadottságának erősítése érdekében szükséges a folyamatos és nyitott kommunikáció, a partnerségi egyeztetések biztosítása, valamint a lakossági igények és visszajelzések figyelembevétele a tervezési és megvalósítási folyamatok során.
A fiatal, képzett munkaerő elvándorlása	4	7	A helyi gazdaságfejlesztési és intézményfejlesztési beavatkozások hozzájárulhatnak a helyi munkalehetőségek bővítéséhez és a fiatalabb korosztály helyben maradásához.
A népességcsökkenés és a lakosság elöregedésének folytatódása	5	8	A város célja a népességmegtartó képesség erősítése, amelyet az életminőséget javító humán infrastruktúra-fejlesztések, közösségi szolgáltatások és a helyi foglalkoztatási lehetőségek bővítése támogat.
A társadalmi együttműködés és a lakossági aktivitás gyengülése	6	7	A közösségi, kulturális és sportprogramok támogatása, valamint a civil szervezetekkel és helyi közösségekkel való partnerségi együttműködés erősítése hozzájárulhat a helyi identitás és társadalmi kohézió fenntartásához.
A közbiztonság romlása	4	4	A közbiztonság fenntartása érdekében szükséges a rendvédelmi szervek és a polgárőrség együttműködésének erősítése, a közterületi megfigyelőrendszerek fejlesztése, valamint a prevenciós szemléletű közösségi programok támogatása.
Gazdasági tényezők			
A fejlesztési és pályázati források korlátozott rendelkezésre állása	7	9	A hazai és európai uniós források összehangolt felhasználása, a fejlesztések ütemezett előkészítése és a projektportfólió folyamatos aktualizálása szükséges.

Kockázati tényezők	Bekövetkezés valószínűsége (1-10)	Kockázat hatása (1-10)	Kockázat kezelésének módja
Az önkormányzati és intézményi fenntartási költségek növekedése	8	8	Az energetikai korszerűsítések, energiahatékonysági fejlesztések és fenntartható üzemeltetési megoldások alkalmazása szükséges az intézményi működés hosszú távú biztosítása érdekében.
A helyi gazdasági szereplők beruházási aktivitásának csökkenése	5	7	A vállalkozásbarát környezet erősítése, a gazdasági infrastruktúra fejlesztése, valamint a helyi foglalkoztatást támogató fejlesztések és együttműködések ösztönzése szükséges.
Az infláció és az építőipari költségek emelkedése	8	8	Reális költségtervezés, a projektek ütemezett megvalósítása, valamint költséghatékony műszaki és üzemeltetési megoldások alkalmazása szükséges.
Az országos és nemzetközi gazdasági folyamatok kedvezőtlen hatásai	6	8	A helyi adottságokra és a város térségi szerepkörére épülő gazdaságfejlesztési beavatkozások támogatása, a helyi vállalkozások megerősítése, valamint a foglalkoztatást és befektetésösztönzést elősegítő fejlesztések megvalósítása szükséges a külső gazdasági hatások mérséklése érdekében.
Előre nem látható gazdasági és pénzügyi események bekövetkezése	7	8	Rugalmas pénzügyi és projekttervezés, tartalékforrások biztosítása, valamint folyamatos pénzügyi monitoring és kockázatkezelési intézkedések alkalmazása szükséges.
Környezeti veszélyek			
A megújított közterületek és közösségi terek alacsony kihasználtsága	4	5	A közterületi fejlesztések társadalmi beágyazottságának erősítése közösségi, kulturális és sportprogramok szervezésével, valamint a közterületek folyamatos fenntartásával és karbantartásával.
A közterületi és településképi fejlesztések elmaradása	3	8	A városközponti és lakókörnyezeti fejlesztések ütemezett folytatása, a települési környezet minőségének javítását célzó projektek és pályázati források folyamatos előkészítése.
A közlekedési konfliktusok és terhelések növekedése	5	6	A közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a biztonságos közlekedési kapcsolatok javítása, valamint a forgalomszervezési intézkedések alkalmazása.
A lakóépület-állomány műszaki állapotromlása	5	7	Az energetikai korszerűsítések és lakókörnyezeti fejlesztések ösztönzése, valamint a gazdasági stabilitást támogató foglalkoztatási intézkedések erősítése.
Az energiaellátás bizonytalansága és az energiaárak növekedése	7	8	Energiahatékonysági és intézményi korszerűsítési projektek megvalósítása, valamint a megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzése.
Szabályozási környezet			
A jogszabályi környezet változása	6	7	A fejlesztések megvalósítása során szükséges a jogszabályi változások folyamatos nyomon követése, valamint az érintett szakhatóságokkal és intézményekkel történő rendszeres egyeztetés. Indokolt esetben a fejlesztési elképzelések és projektek ütemezésének felülvizsgálata szükséges.
A támogatási rendszer és a fejlesztéspolitikai prioritások változása	8	9	A fejlesztések megvalósítása érdekében szükséges a forrást biztosító szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartás, a pályázati lehetőségek nyomon követése, valamint a projektek több finanszírozási forrásra történő előkészítése. A város számára fontos a helyi gazdasági és civil szereplőkkel való együttműködés erősítése, valamint szükség esetén külső szakértők bevonása a pályázati és projekt-előkészítési folyamatokba.

Kockázati tényezők	Bekövetkezés valószínűsége (1-10)	Kockázat hatása (1-10)	Kockázat kezelésének módja
Közbeszerzési, engedélyezési és adózási környezetből eredő kockázatok	6	7	A kockázatok mérséklése érdekében szükséges a közbeszerzési eljárások megfelelő előkészítése, a piacfelmérésen alapuló tervezés, valamint a szakértői támogatás biztosítása. Emellett fontos a hatóságokkal történő folyamatos egyeztetés, az engedélyezési folyamatok nyomon követése és a pénzügyi tervezés rendszeres felülvizsgálata.
Az állami támogatások és normatív finanszírozások csökkenése	8	9	Az önkormányzati intézményrendszer fenntartható működtetése érdekében szükséges az intézményi kapacitások és feladatellátás folyamatos felülvizsgálata, valamint az energetikai korszerűsítések és költséghatékonyságot javító fejlesztések megvalósítása. Emellett fontos további külső finanszírozási lehetőségek és pályázati források bevonása.

7. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE

7.1. A CÉLOK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ FEJLESZTÉSI ÉS NEM BERUHÁZÁSI JELLEGŰ ÖNKORMÁNYZATI TEVÉKENYSÉGEK

A fejezet azon elsősorban nem beruházási jellegű önkormányzati eszközöket, működési mechanizmusokat és stratégiai beavatkozásokat foglalja össze, amelyek hozzájárulnak az Integrált Településfejlesztési Stratégiában, valamint a kapcsolódó ágazati és településfejlesztési dokumentumokban meghatározott célrendszer érvényesítéséhez. A fejlesztési célok megvalósítását a város egyrészt a megfelelő intézményi, szervezeti és működési keretek biztosításával, másrészt szabályozási és rendeletalkotási eszközeinek tudatos alkalmazásával támogatja.

A működtetési és szabályozási jellegű beavatkozások egymásra épülő, összehangolt alkalmazása hozzájárul a stratégiai célkitűzések hatékony, hosszú távon is fenntartható megvalósításához. A fejezetben bemutatott eszközrendszer elsődlegesen a 2.2.2. fejezetben meghatározott horizontális célok érvényesülését szolgálja, egyúttal erősítve a város alkalmazkodóképességét és fejlesztéspolitikai működésének integrált szemléletét.

Dombóvár fejlesztéspolitikai és intézményi működése szempontjából kiemelt jelentőséggel bír különösen:

- a környezeti fenntarthatóság és a klímaadaptációs szempontok érvényesítése,
- az esélyegyenlőség és a társadalmi kohézió erősítése,
- valamint a digitális átállás és az okos város szemlélethez kapcsolódó megoldások fokozatos alkalmazása.

7.1.1. KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG ÉS REZILIENCIA

Magyarország az éghajlatváltozás várható hatásainak való kitettség és sérülékenység szempontjából európai összehasonlításban is érzékeny térségnek tekinthető. A különböző vizsgálatok rámutatnak arra, hogy az országon belül jelentős területi eltérések figyelhetők meg a klímaváltozás hatásaival szembeni alkalmazkodóképesség és sérülékenység tekintetében. A klímaváltozás kiváltó okainak mérséklése elsősorban nemzetközi és országos szintű együttműködést igényel, ugyanakkor a várható kedvezőtlen hatásokhoz való alkalmazkodás helyi szinten valósítható meg hatékonyan. Ennek érdekében kiemelt jelentőségű a települési szintű klímastratégiák és alkalmazkodási programok kidolgozása, amelyek elősegítik a felkészülést, a környezeti kockázatok mérséklését, valamint a települések hosszú távú fenntarthatóságát.

Dombóvár Város Klímastratégiája 2022-ben készült el a Környezet és Energia Operatív Program KEHOP-5.4.1-16-2016-00131 kódszámú, „Energiatudatos Dombóvár” elnevezésű projekt keretében. A dokumentum meghatározza azokat a közép- és hosszú távú célkitűzéseket, amelyek a város klímaváltozáshoz való alkalmazkodását, valamint az üvegházhatású gázkibocsátás csökkentését szolgálják. A stratégia célrendszere összhangban áll a város egyéb fejlesztési dokumentumaival, különösen a Fenntartható Energia- és Klíma Akciótervvel (SECAP), valamint a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiával. A dokumentumban meghatározott célok illeszkednek a Tolna Vármegyei Klímastratégiában kijelölt irányokhoz is.

A Klímastratégia 2030-ig megfogalmazott középtávú céljai között kiemelt szerepet kap az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 30%-os csökkentése a 2021-es bázisévhez viszonyítva, az energiafelhasználás mérséklése, valamint a megújuló energiaforrások részarányának növelése. A stratégia hangsúlyosan kezeli az épületállomány energiahatékonyságának javítását, a megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzését, a fenntartható és klímatudatos vízgazdálkodás kialakítását, továbbá a bel- és külterületi zöldfelületek fejlesztését. Emellett kiemelt célként jelenik meg a lakosság, az intézmények és a gazdasági szereplők klímatudatos szemléletformálásának erősítése.

A Klímastratégia jövőképe szerint Dombóvár hosszú távon egy élhető, klímatudatos és fenntartható zöldvárossá válik, amely képes alkalmazkodni a klímaváltozás hatásaihoz. Ennek érdekében kiemelt szerepet kap a zöld infrastruktúra fejlesztése, a biodiverzitás megőrzése, az ökológiai szemléletű vízgazdálkodás erősítése, valamint az energiahatékonyság javítása és a helyben előállított megújuló energiaforrások alkalmazásának bővítése. A stratégia hangsúlyozza továbbá a fenntartható közlekedési formák fejlesztésének, a körforgásos gazdasági szemlélet erősítésének, valamint a klímatudatos városirányításnak és szemléletformálásnak a jelentőségét annak érdekében, hogy Dombóvár hosszú távon is versenyképes, alkalmazkodóképes és vonzó település maradjon.

A hatályos Klímastratégián túl Dombóvár klímapolitikai és energetikai célrendszere szempontjából meghatározó dokumentum a 2024-ben elkészített **Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv (SECAP)**, amely a stratégiai célkitűzések operatív szintű megalapozását szolgálja. A SECAP a kibocsátáscsökkentési és alkalmazkodási célokhoz kapcsolódó konkrét intézkedések, fejlesztési irányok és monitoring mechanizmusok meghatározásával járul hozzá a város klímavédelmi céljainak gyakorlati megvalósításához. A dokumentum a város meglévő stratégiai anyagaira - különösen a Klímastratégiára és a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiára - épülve, azokkal összehangolt módon készült el.

A SECAP kiemelt célja a karbonsemlegesség irányába történő elmozdulás elősegítése, különös tekintettel az energiafelhasználás csökkentésére, az energiahatékonyság javítására, valamint a megújuló energiaforrások alkalmazásának bővítésére. A dokumentum részletesen feltárja azokat a helyi adottságokat, kibocsátási forrásokat és alkalmazkodási kihívásokat, amelyek meghatározzák Dombóvár klímavédelmi beavatkozásainak kereteit.

A SECAP sajátossága, hogy a stratégiai célok mellett konkrét intézkedéseket, ütemezéseket és monitoring szemléletet is meghatároz, ezáltal a városi klímavédelmi és energetikai fejlesztések végrehajtásának gyakorlati alapdokumentumaként szolgál. A dokumentum kiemelten kezeli az önkormányzati intézmények energetikai korszerűsítését, a közlekedési kibocsátások mérséklését, az energiahatékony városüzemeltetést, valamint a fenntartható szemléletformálás erősítését.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégiában foglalt klímaváltozással és egyéb környezeti kihívásokkal kapcsolatos beavatkozások megvalósítására a város 2025-ben megalkotta a **Zöld átállás finanszírozási keretrendszer (ZÁF)** című dokumentumot, mely az Európai Unió 2050-re kitűzött nettó nulla üvegházhatásúgáz-kibocsátási céljához igazodva fogalmazza meg azokat a fejlesztési irányokat, amelyek elősegíthetik Dombóvár alkalmazkodóképesebb, energiahatékonyabb és környezeti szempontból fenntarthatóbb működését.

A ZÁF alapvetően a SECAP-ban meghatározott célrendszerre és intézkedésekre épül, ugyanakkor szélesebb településfejlesztési szemléletben kezeli a zöld átállás kérdéskörét.

Ennek megfelelően a dokumentum nem kizárólag energetikai és kibocsátáscsökkentési célokat fogalmaz meg, hanem hangsúlyt helyez a fenntartható városüzemeltetésre, a zöld infrastruktúra fejlesztésére, a klímaadaptációs szempontok érvényesítésére, valamint a települési rendszerek hosszú távú ellenállóképességének erősítésére is.

A dokumentum kiemeli, hogy a zöld átállás nem kizárólag műszaki vagy energetikai kérdés, hanem a város működését átfogó szemléletformálási és szervezési folyamat is egyben. Ennek eredményessége érdekében hangsúlyos szerepet kap a helyi szereplők - az önkormányzat, az intézmények, a gazdasági szereplők és a lakosság - együttműködése, továbbá a monitoring rendszerek, adatgyűjtési mechanizmusok és finanszírozási keretek fokozatos kialakítása. A menetrend egyben azt is rögzíti, hogy Dombóvár már rendelkezik azokkal a stratégiai alapdokumentumokkal és célrendszerekkel, amelyek megfelelő szakmai kiindulópontot biztosítanak a városi zöld átállás hosszú távú megvalósításához.

7.1.2. ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS MÉLTÁNYOSSÁG

A vonatkozó jogszabályi előírásokkal összhangban Dombóvár Város Önkormányzata **Helyi Esélyegyenlőségi Programban (HEP)** rögzíti az esélyegyenlőség biztosítása érdekében szükséges feladatokat és beavatkozási irányokat. A program az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, valamint a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet alapján került felülvizsgálatra és aktualizálásra. A jelenleg hatályos HEP 2028-ig határozza meg az önkormányzat esélyegyenlőségi célkitűzéseit és feladatait.

A program küldetése, hogy valamennyi társadalmi csoport - különösen a mélyszegénységben élők, a roma nemzetiséghez tartozók, a gyermekek, a nők, az idősek és a fogyatékkal élő személyek - számára biztosított legyen az esélyegyenlőség a társadalmi élet különböző területein. Ennek megfelelően a program kiemelten kezeli:

- az egyenlő bánásmód és a diszkriminációmentesség érvényesítését,
- a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítását,
- az oktatási és foglalkoztatási esélyek javítását,
- a lakhatási és közlekedési hátrányok mérséklését,
- a társadalmi integrációt és közösségi részvételt támogató intézkedések erősítését.

Dombóvár Város Önkormányzata a fejlesztési programok, beruházások és önkormányzati feladatellátás során egyaránt érvényesíti az esélyegyenlőségi szempontokat. A célkitűzések megvalósítása érdekében együttműködik az önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású intézményekkel, civil szervezetekkel, szakmai és társadalmi partnerekkel. Az intézkedési terv olyan beavatkozásokat foglal magába, amelyek hozzájárulnak az oktatáshoz, foglalkoztatáshoz, közszolgáltatásokhoz és közösségi élethez való hozzáférés javításához, valamint a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi részvételének erősítéséhez.

A HEP célrendszere kiterjed többek között az oktatási és képzési lehetőségekhez való egyenlő hozzáférés elősegítésére, a foglalkoztatási esélyek javítására, a lakhatási és közlekedési hátrányok mérséklésére, továbbá a közösségi kapcsolatok és a helyi közélet fejlesztésére. Emellett hangsúlyosan jelenik meg az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése az önkormányzati döntéshozatalban és az önkormányzat által fenntartott intézmények működésében is. Mindezek alapján megállapítható, hogy Dombóvár rendelkezik az esélyegyenlőségi szempontok érvényesítéséhez szükséges stratégiai és intézményi háttérrel, amely megfelelő alapot biztosít az ITS keretében megfogalmazott, társadalmi felzárkózást támogató fejlesztések összehangolt megvalósításához.

7.1.3. DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS, SMART CITY

A digitális átállás és az intelligens városi megoldások alkalmazása a város Integrált Településfejlesztési Stratégiájában elsősorban a fenntartható és hatékony városüzemeltetés támogatásának eszközeként jelenik meg. Az intelligens város fejlesztési szemlélet olyan településfejlesztési megközelítést jelent, amely a modern digitális technológiák alkalmazásával hozzájárul a városi szolgáltatások működésének javításához, az erőforrások hatékonyabb felhasználásához és a lakossági életminőség fejlesztéséhez. A digitális megoldások alkalmazása ugyanakkor nem önálló fejlesztési célként jelenik meg, hanem olyan támogató eszközként, amely a városüzemeltetés, az energiahatékonyság és a közszolgáltatások korszerűsítését segíti elő.

A stratégia keretében kiemelt szerepet kap az önkormányzati intézmények és szolgáltatások energiahatékony működtetése, a megújuló energiaforrások alkalmazásának ösztönzése, valamint a környezeti terhelés csökkentése. Ennek részeként a város célja az önkormányzati ingatlanállomány energetikai korszerűsítésének folytatása, továbbá olyan digitális és monitoring rendszerek alkalmazása, amelyek támogatják az energia- és fogyasztási adatok nyomon követését és optimalizálását.

Dombóvár digitális átállását támogatja a már elkészült **Digitális Akcióterv (DiA)**, amely feltárta a város digitális felkészültségének jelenlegi helyzetét, az alkalmazott megoldásokat, valamint kijelölte a további fejlesztési irányokat és beavatkozási lehetőségeket. A dokumentum kiemeli többek között:

- a digitális infrastruktúra fejlesztésének szükségességét,
- az energiahatékonyságot támogató intelligens rendszerek alkalmazását,
- az integrált városüzemeltetési és monitoring rendszerek kialakítását,
- a közszolgáltatások korszerűsítését,
- valamint a lakossági és vállalkozói együttműködés erősítését.

A stratégia fontos alapelve, hogy a digitális fejlesztések fokozatosan, a jelenlegi digitális felkészültségi szintből kiindulva, a helyi igényekhez és alkalmazkodóképességhez igazodva valósuljanak meg. Az okos város megoldások kizárólag olyan területeken kerülnek előtérbe, ahol azok valós városüzemeltetési vagy szolgáltatási problémákra képesek hatékony választ adni. Ennek megfelelően az ITS-ben megfogalmazott fejlesztések tervezése és megvalósítása során figyelemmel kell lenni a Digitális Akciótervben meghatározott célokra és beavatkozási irányokra, különös tekintettel a fenntartható városüzemeltetés és az energiahatékony működés támogatására.

7.2. AZ ITS MEGVALÓSÍTÁS SZERVEZETI KERETEINEK MEGHATÁROZÁSA

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósításának szervezeti kereteit Dombóvár esetében a megalapozó vizsgálatban bemutatott önkormányzati irányítási és működési modell, valamint a városfejlesztési feladatokban részt vevő intézményi, szakmai és partnerségi szereplők együttműködése biztosítja. A stratégia eredményes végrehajtása szempontjából meghatározó jelentőségű a város döntéshozatali struktúrája, a rendelkezésre álló szakmai és operatív kapacitások, továbbá a fejlesztések előkészítését, koordinációját és nyomon követését támogató szervezeti mechanizmusok működése.

Dombóvár Város Önkormányzatának működését a 17/2015. (IV. 30.) önkormányzati rendelet szabályozza, amely alapján a stratégia végrehajtásának legfőbb döntéshozó szerve a képviselő-testület.

A testület munkáját állandó bizottságként elsősorban:

- a Humán Bizottság,
- valamint a Pénzügyi és Gazdasági Bizottság

támogatja, amelyek közreműködnek a fejlesztésekkel kapcsolatos döntések szakmai előkészítésében és véleményezésében.

A stratégiai célok megvalósításában meghatározó szerepet tölt be a polgármester, aki részt vesz az önkormányzati döntések előkészítésében, a fejlesztési folyamatok operatív koordinációjában, valamint a helyi szereplőkkel való kapcsolattartásban. Munkáját a jegyző, a Polgármesteri Iroda, valamint a fejlesztési feladatok tekintetében a Projekt Csoport segíti. A fejlesztések előkészítése és végrehajtása során rendszeres együttműködés valósul meg különösen:

- a Projekt Csoport,
- a Városüzemeltetési Iroda,
- a Pénzügyi Iroda,
- a városi főépítész,
- valamint a jegyző

közreműködésével, amely biztosítja a pénzügyi, műszaki, településrendezési és üzemeltetési szempontok összehangolt érvényesítését.

A Polgármesteri Hivatal stabil működési alapot biztosít a kötelező önkormányzati feladatok ellátásához és a fejlesztések szakmai-adminisztratív támogatásához, ugyanakkor a humánerőforrás-kapacitások korlátozottak. Ez különösen az előkészítés, a komplex projektmenedzsment, a befektetésösztönzés és a városmarketing területén indokolja külső szakmai kapacitások bevonását. Ezt a szerepet Dombóváron jelentős részben a 2015-ben alapított Dombó-Land Térségfejlesztő Kft. tölti be, amely a városfejlesztési feladatok egyik meghatározó szakmai szereplője. Emellett további két 100%-os önkormányzati tulajdonú cég is részt vesz a pályázatok előkészítő tevékenységében: a Tinódi Ház Nonprofit Kft. és a Dombóvári Városfejlesztő Kft.

A Dombó-Land Kft. tevékenysége különösen az alábbi területekre terjed ki:

- európai uniós és hazai pályázatok előkészítése,
- projektmenedzsment és elszámolási feladatok ellátása,
- önkormányzati fejlesztések koordinációja,
- önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok fejlesztési feladatainak támogatása,
- befektetésösztönzési és városmarketing tevékenységek,
- valamint térségi együttműködések szakmai előkészítése.

A fejlesztési feladatok megvalósításába a Dombó-Land Kft. mellett a Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. is bevonható, elsősorban az üzemeltetési és végrehajtási feladatok területén. A társaság különösen a közterületi és infrastruktúra-fejlesztések fenntartásában, valamint a városi környezet működtetésében játszhat támogató szerepet.

Az önkormányzati működésben a partnerségi szemlélet is intézményesült formában jelenik meg. A helyi civil és sport szervezeteket a Dombóvári Civil Tanács, illetve a Dombóvári Sporttanács képviseli, amelyek elnökei tanácskozási joggal vehetnek részt a képviselő-testület ülésein. A munkaterv előkészítésébe és az önkormányzati működés egyes folyamataiba bevonhatók továbbá:

- az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok,
- a költségvetési szervek vezetői,
- a települési nemzetiségi önkormányzatok,
- valamint egyéb helyi közösségi és szakmai szereplők.

Ez a működési modell támogatja, hogy a városfejlesztési döntések a helyi szükségletekhez és társadalmi elvárásokhoz igazodjanak, miközben biztosított a fejlesztések szakmai megalapozottsága és koordinált végrehajtása is.

A stratégia megvalósításának szervezeti rendszere így több szintre épül: a stratégiai döntéshozatal a képviselő-testület feladata, az operatív koordinációt a polgármester, a hivatal szakmai egységei és a kapcsolódó önkormányzati szereplők biztosítják, míg a projekt-előkészítési és projektmenedzsment feladatokban a Dombó-Land Térségfejlesztő Kft. mellett a Tinódi Ház Nonprofit Kft. és a Dombóvári Városfejlesztő Kft. nyújt szakmai támogatást. A stratégiai menedzsment feladata a fejlesztések előrehaladásának folyamatos nyomon követése, az eredmények értékelése, valamint szükség esetén korrekciós javaslatok kidolgozása annak érdekében, hogy az ITS-ben meghatározott fejlesztések a város hosszú távú célrendszeréhez illeszkedően valósuljanak meg.

7.3. TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI, EGYÜTTMŰKÖDÉSI JAVASLATOK

A komplex társadalmi, gazdasági és környezeti kihívások kezelése Dombóvár esetében is megköveteli a helyi és térségi szereplők közötti együttműködés erősítését. A városvezetés törekszik arra, hogy a fejlesztési folyamatok során a lakosság, a civil szervezetek, a gazdasági szereplők és az intézmények közötti partnerség érvényesüljön, mivel ez hozzájárul a fejlesztések társadalmi elfogadottságához és hosszú távú fenntarthatóságához.

A partnerségi szemlélet a stratégiai tervezés és a megvalósítás teljes folyamatában megjelenik. A fejlesztési elképzelések kialakítása során az önkormányzat figyelembe veszi a helyi szereplők igényeit és javaslatait, valamint törekszik a releváns érintettekkel történő folyamatos egyeztetésre. A különböző intézményi és társadalmi szereplők bevonása elősegíti a fejlesztési irányok megalapozottságát, erősíti a helyi identitást, valamint támogatja a projektek sikeres megvalósítását.

A város település- és térségfejlesztési tevékenységében kiemelt jelentőséggel bír a térségi együttműködések erősítése. Ennek egyik legfontosabb szervezeti kerete a 2015-ben létrehozott Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulás, amely a járás 16 településének együttműködésével működik. A társulás célja a fejlesztések összehangolása, a térségi szintű tervezés támogatása, valamint a különböző fejlesztési források hatékony felhasználásának elősegítése.

Az együttműködés keretében a társulás többek között:

- koordinálja a települések fejlesztési elképzeléseit és igényeit,
- együttműködik a vármegyei önkormányzattal a fejlesztési programok előkészítésében és megvalósításában,
- támogatja a pályázati tevékenységet és projektmenedzsment feladatokat lát el,
- segíti a helyi gazdasági és társadalmi szereplők fejlesztési kezdeményezéseinek előkészítését,
- valamint hozzájárul a térségi szintű együttműködések és partnerségek erősítéséhez.

Az ITS módosítás partnerségi lépései a jogszabályi elvárások és keretek között valósulnak meg, elsősorban az E-TÉR felületen a véleményezési szakaszban, másrészt ezt megelőző egyeztetések, szakmai konzultációk és visszacsatolások formájában, biztosítva, hogy a stratégia illeszkedjen a helyi adottságokhoz és fejlesztési igényekhez.

A dokumentum készítése során az Önkormányzat törekedett arra, hogy a releváns intézményi és szakmai szereplők véleményei megjelenjenek, és a stratégiai célok kialakítása során figyelembevételre kerüljenek.

A partnerségi mechanizmusok a stratégia megvalósítási szakaszában is meghatározó szerepet töltenek be. A folyamatos kommunikáció, az érintettek bevonása és az együttműködések fenntartása hozzájárul ahhoz, hogy a fejlesztések a helyi közösségek támogatásával, a térségi összefüggéseket figyelembe véve valósuljanak meg.

7.4. MONITORING RENDSZER KIALAKÍTÁSA

A monitoring rendszer az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósításának egyik alapvető eszköze, amely biztosítja a kitűzött célok teljesülésének folyamatos nyomon követését és értékelését. A rendszer lehetővé teszi, hogy az önkormányzat naprakész információkkal rendelkezzen a fejlesztési folyamatok előrehaladásáról, valamint időben felismerje az esetleges eltéréseket vagy problémákat. A stratégiai beavatkozásokhoz rendelt indikátorok és az ezekhez kapcsolódó rendszeres adatgyűjtés megalapozott, objektív értékelést tesz lehetővé, egyben támogatja a döntéshozatalt is.

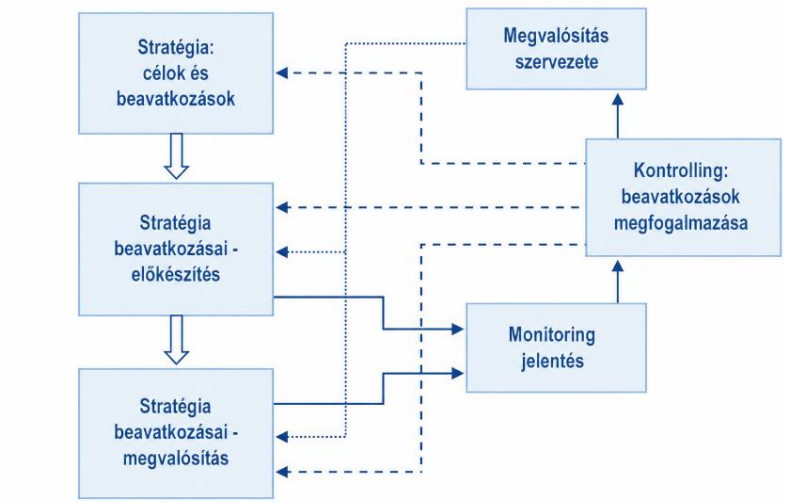
A monitoring tevékenység nemcsak a fejlesztések hatékonyságának és eredményességének vizsgálatát szolgálja, hanem hozzájárul az átlátható működés erősítéséhez is. A rendszer működtetése során biztosítható az eredmények visszacsatolása a döntéshozók, valamint a releváns intézményi és szakmai szereplők felé, amely elősegíti a szükséges beavatkozások időbeni megtételét és a stratégia rugalmas alkalmazását. A monitoring folyamatba történő - akár közvetett - partnerségi bevonás erősíti a fejlesztések társadalmi megalapozottságát, és hozzájárul a stratégiai célkitűzések szélesebb körű elfogadásához.

7.4.1. A MONITORING RENDSZER MŰKÖDTETÉSI MECHANIZMUSÁNAK MEGHATÁROZÁSA

A monitoring olyan folyamatos nyomon követési és visszacsatolási mechanizmus, amely a stratégia megvalósításának eredményességét vizsgálja, és egyben támogatja annak rugalmas, adaptív irányítását. Alapvető célja, hogy hozzájáruljon az Integrált Településfejlesztési Stratégia hatékony végrehajtásához, valamint biztosítsa, hogy a stratégiai beavatkozások megvalósítása során a változó belső és külső körülményekhez igazodva rendelkezésre álljanak a szükséges erőforrások és beavatkozási eszközök. A monitoring rendszer emellett lehetőséget teremt arra is, hogy indokolt esetben időben sor kerüljön a stratégia egészének vagy egyes elemeinek felülvizsgálatára.

A monitoring tevékenység elsődlegesen belső feladatként értelmezhető, amely a stratégia végrehajtásáért felelős szervezeti egység hatáskörébe tartozik. Ennek keretében indokolt egy kijelölt felelős személy vagy szervezeti egység meghatározása, amely koordinálja a monitoring rendszer működését, értékeli a beérkező adatokat, valamint biztosítja a szükséges visszacsatolási folyamatok működését. A nyomon követés szervezett és dokumentált működése elősegíti az átlátható értékelést, valamint megalapozott szakmai alapot nyújt a stratégiai döntéshozatalhoz és a szükséges korrekciók meghozatalához.

2. ábra A monitoring folyamatának összefoglalása

A monitoringtevékenység olyan strukturált folyamat, amely az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósításának eredményességét kíséri figyelemmel, és támogatja a célok teljesüléséhez szükséges irányítási és beavatkozási döntések meghozatalát. A folyamat célja annak biztosítása, hogy a stratégiai beavatkozások a tervezett ütemben és hatékony módon valósuljanak meg, valamint hogy a változó környezeti, gazdasági és társadalmi feltételekre időben megfelelő válaszok szülessenek.

A monitoringfolyamat főbb lépései a következők:

- a stratégia világos és egyértelmű célkitűzéseinek meghatározása
- az ITS kidolgozása, amely rögzíti a konkrét beavatkozásokat és azok finanszírozási kereteit
- a stratégiai célokhoz illeszkedő indikátorrendszer kialakítása
- az értékeléshez szükséges adatok folyamatos gyűjtése és rendszerezése;
- az indikátorok alakulásának rendszeres nyomon követése és értékelése.

A monitoringtevékenységhez kapcsolódó legfontosabb feladatok:

- éves monitoring munkaterv és részletes feladatterv készítése;
- naprakész, strukturált adatbázis kialakítása és fenntartása;
- az indikátorértékek rendszeres gyűjtése, rögzítése és elemzése;
- folyamatos kapcsolattartás a projektek megvalósításában érintett szereplőkkel;
- éves monitoring jelentés készítése, amely értékeli az előrehaladást és szükség esetén beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg.

A monitoringrendszer működése hozzájárul az ITS végrehajtásának átláthatóságához, megalapozza az értékelési folyamatokat, és támogatja a stratégia adaptív, rugalmas megvalósítását.

A monitoring folyamat szervezete

A monitoring folyamat szervezeti keretei az ITS megvalósításában részt vevő önkormányzati és szakmai szereplők együttműködésére épülnek. A monitoring tevékenység koordinálása a stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezeti egység feladata, amelynek keretében kijelölt felelős gondoskodik a nyomon követési feladatok ellátásáról és az éves monitoring jelentések elkészítéséről.

A monitoring folyamat az alábbi szereplők közreműködésével valósul meg:

- *Képviselő testület*: meghozza a stratégia végrehajtásával kapcsolatos döntéseket, valamint a monitoring eredményei alapján szükséges beavatkozásokról határoz.
- *Szakmai Bizottságok*: közreműködnek a monitoring eredmények értelmezésében, és javaslatot tesznek a stratégia megvalósítását érintő intézkedésekre.
- *Monitoring Bizottság*: Dombóvár esetében külön monitoring bizottság nem működik, azonban a feladatokat a városvezetés, a bizottsági struktúra, valamint a szakmai szereplők bevonásával, koordinált módon látják el. Ennek keretében:
  - a polgármester,
  - a bizottságok képviselői,
  - a városi főépítész,
  - valamint szükség esetén civil és szakmai partnerek

  közreműködnek a stratégia megvalósításának nyomon követésében és értékelésében.
- *Stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet:* felelős a monitoring rendszer működtetéséért, az adatok gyűjtéséért és feldolgozásáért, valamint az éves monitoring jelentés elkészítéséért. A kijelölt monitoring felelős az operatív vezetővel egyeztetve készíti el a jelentést, amely a döntéshozók számára biztosítja a szükséges információkat.

A fenti szervezeti keretek biztosítják, hogy a monitoring tevékenység beépüljön az önkormányzati döntéshozatali folyamatokba, és hozzájáruljon a stratégia megvalósításának folyamatos értékeléséhez, valamint a szükséges korrekciók időbeni meghozatalához.

A monitoring folyamatával kapcsolatos dokumentumok

Éves monitoring jelentés: Az éves monitoring jelentés elkészítéséért a stratégia operatív végrehajtásáért felelős szervezeti egység felel. A dokumentum szakmai tartalmának kialakítása az érintett szervezeti szereplők bevonásával történik, majd azt a szakmai bizottságok és a képviselő-testület megtárgyalja, jóváhagyja, és szükség esetén intézkedéseket határoz meg a feltárt problémák kezelése érdekében.

Az éves jelentés elsődleges célja a stratégia végrehajtásának nyomon követése, valamint az esetleges kisebb léptékű korrekciók megalapozása. A monitoring során feltárt megállapításokat dokumentálni és - a vonatkozó szabályok szerint - nyilvánossá tenni szükséges. Az ITS átfogó felülvizsgálatára - amely magában foglalja a helyzetelemzés, a célrendszer és a beavatkozási logika felülvizsgálatát is - jellemzően négyéves időtávon kerül sor. Ennek keretében a stratégiai indikátorok alakulását és az addig elért eredményeket részletes elemzésnek kell alávetni.

Az éves jelentés főbb tartalmi elemei az alábbiak:

- a fejlesztések előkészítésének aktuális állapota,
- a projektek megvalósításának előrehaladása,
- a stratégiai célkitűzések teljesülésének értékelése,
- a megvalósítást akadályozó tényezők és szűk keresztmetszetek azonosítása,
- javaslatok megfogalmazása a szükséges beavatkozásokra, felelősök és határidők kijelölésével,
- a végrehajtás szervezeti hátterének bemutatása,
- a fejlesztési tevékenységek eredményességének értékelése,

- a megvalósítás során alkalmazott korrekciós intézkedések és azok hatásainak bemutatása,
- az ITS-ben rögzített indikátorok teljesülésének bemutatása,
- a felhasznált pénzügyi források áttekintése,
- valamint szükség esetén javaslatok megfogalmazása a stratégia egyes elemeinek módosítására.

Adatbázis: A monitoring rendszer működésének alapját egy előzetesen kialakított, folyamatosan frissített és strukturált adatbázis képezi. Ez az adatbázis tartalmazza a stratégia végrehajtásához és a projektszintű indikátorok nyomon követéséhez szükséges adatokat, és az éves monitoring jelentés szerves mellékletét alkotja. Az adatbázis biztosítja a fejlesztések átláthatóságát, valamint megalapozza az értékelési és döntéshozatali folyamatokat.

7.4.2. A STRATÉGIA INDIKÁTORAINAK MEGHATÁROZÁSA

Az indikátorok értékeléséhez szükséges adatokat részben közhiteles adatforrások (KSH, TeIR), részben pedig önkormányzati és tulajdonosi adatszolgáltatás biztosítja. A bázis- és célértékek meghatározása számos esetben nehézségekbe ütközik, mivel a tervezett projektek előkészítettsége még nem teszi lehetővé az eredmények és hatások pontos számszerűsítését, ezért ezek pontosítása a monitoring folyamat keretében, a megvalósítás előrehaladtával történik meg.

A stratégia értékelése szempontjából az indikátorok három fő típusa különböztethető meg: kimeneti, eredmény- és hatásindikátorok. Stratégiai szinten a kimeneti indikátorok szerepe korlátozott, mivel ezek elsősorban az egyes fejlesztések közvetlen produktumait mérik. Ezzel szemben a stratégiai célok teljesülésének értékelésében az eredmény- és hatásindikátorok alkalmazása tekinthető meghatározónak.

A hatásindikátorok átfogó képet nyújtanak a stratégia hosszabb távú következményeiről, értékük alakulását több tényező befolyásolja, és változásuk jellemzően lassabb ütemben következik be. Az eredményindikátorok ezzel szemben köztes szintet képviselnek, és egy-egy fejlesztési terület előrehaladását magasabb aggregációs szinten képesek megragadni. A tematikus célokhoz mindkét indikátortípus hozzárendelhető, így az indikátorrendszer ezek mentén került kialakításra. Az indikátorok lehetnek egyszerű fajlagos mutatók, illetve összetett indikátorok is, amelyek több - például gazdasági, társadalmi és környezeti - tényezőt integrálnak egyetlen mérőszámba.

27. táblázat Dombóvár Integrált Településfejlesztési Stratégiájának indikátorrendszere

Tematikus célok	Javasolt indikátor	Indikátor típusa	Mérték-egység	Várható/ tervezett változás	Adatforrás	Mérés módszere, gyakorisága
S1 Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac						
T1 Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	A fejlesztés révén létrejövő/megújuló közszolgáltatások száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	A helyi társadalom általános egészségügyi állapota, életminősége	hatás/ eredmény	%	növekedés	lakossági kérdőívezés	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
	Szociális ellátás minősége	hatás/ eredmény	%	növekedés	lakossági és szervezeti kérdőívezés	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030

Tematikus célok	Javasolt indikátor	Indikátor típusa	Mérték-egység	Várható/ tervezett változás	Adatforrás	Mérés módszere, gyakorisága
T2 Megújuló energiára épülő gazdaság	Megújuló energia használatát célzó fejlesztések száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat, vállalkozások	Önkormányzati nyilvántartás vállalkozások, intézmények adatszolgáltatása alapján (kétévente)
	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátások	hatás/ eredmény	CO2/t	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
	Energiahatékonyságot növelő helyi energetikai beruházások száma a fejlesztési időszakban	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
T3 Diverzifikált gazdasági szerkezet	Újonnan betelepült vállalkozások száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat, vállalkozások	Önkormányzati nyilvántartás vállalkozások, intézmények adatszolgáltatása alapján (kétévente)
	Újonnan kialakított/fejlesztett iparterület nagysága	hatás/ eredmény	ha	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, kétévente
T4 Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	Újonnan kialakított/fejlesztett iparterület nagysága	hatás/ eredmény	ha	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, kétévente
	Nyilvántartott álláskeresők száma	hatás/ eredmény	fő	csökkenés	KSH, TeIR, önkormányzat	KSH, önkormányzati adatszolgáltatás, évente
	Helyi iparűzési adóból származó bevétel változása	hatás/ eredmény	%	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
T5 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	Korszerűsített köznevelési intézmények száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	intézmény	intézményi adatszolgáltatás, kétévente
	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	hatás/ eredmény	fő	növekedés	intézmény	intézményi adatszolgáltatás, kétévente
S2 Társadalmi megújulás						
T6 Szolidaritás és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	A fejlesztéssel érintett akcióterületek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	hatás/ eredmény	fő	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, kétévente
	Újonnan kialakított/felújított bérlakások száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	A közösségi, szabadidős, közszolgáltatást nyújtó terekkel és létesítményekkel való elégedettség	hatás/ eredmény	%	növekedés	lakossági és szervezeti kérdőívezés	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Fejlesztéssel érintett, vagy újonnan kialakított közösségi terek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente

Tematikus célok	Javasolt indikátor	Indikátor típusa	Mérték-egység	Várható/ tervezett változás	Adatforrás	Mérés módszere, gyakorisága
T7 A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok	Fejlesztéssel érintett humánszolgáltatást nyújtó intézmények/ létesítmények száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	A fejlesztéssel érintett akcióterületek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	hatás/ eredmény	fő	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, kétévente
T8 Egészségtudatosság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	Jobb energiahatékonyságú középületek	hatás/ eredmény	m2	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, energetikai tanúsítvány alapján (kétévente)
	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	hatás/ eredmény	m2	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
T9 Városimázs és városmarketing	Támogatott kulturális és idegenforgalmi helyszínek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	Településmarketingre fordított költségek aránya	hatás/ eredmény	%	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
	Fejlesztéssel érintett, vagy újonnan kialakított közösségi terek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
S3 Az építészet és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése						
T10 A műemléki és védett épületek hasznosítása	Vendégek tartózkodási idejének emelkedése	hatás/ eredmény	%	növekedés	KSH, önkormányzat	KSH önkormányzati adatszolgáltatás, évente
	Településmarketingre fordított költségek aránya	hatás/ eredmény	%	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
	Fejlesztéssel érintett, vagy újonnan kialakított közösségi terek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
T11 Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	Megújuló energia használatát célzó fejlesztések száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat, vállalkozások	Önkormányzati nyilvántartás vállalkozások, intézmények adatszolgáltatása alapján (kétévente)
	Jobb energiahatékonyságú középületek	hatás/ eredmény	m2	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, energetikai tanúsítvány alapján (kétévente)
	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátások	hatás/ eredmény	CO2/t	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
T12 Közterületek fejlesztése, humanizálása	A fejlesztés révén létrejövő/megújuló közszolgáltatások száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)

Tematikus célok	Javasolt indikátor	Indikátor típusa	Mérték-egység	Várható/ tervezett változás	Adatforrás	Mérés módszere, gyakorisága
	A felújított vagy korszerűsített utak hossza	hatás/ eredmény	km	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Felújítással érintett/újonnan kialakított parkolók száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Felújított vagy újonnan kialakított utak, járdák hossza	hatás/ eredmény	m	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Javuló közúti infrastruktúra	hatás/ eredmény	%	növekedés	lakossági és szervezeti kérdőívezés	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
T13 Természeti területek fejlesztése	A közösségi, szabadidős, közszolgáltatást nyújtó terekkel és létesítményekkel való elégedettség	hatás/ eredmény	%	növekedés	lakossági és szervezeti kérdőívezés	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Lakossági elégedettség a települési környezet minőségével	hatás/ eredmény	%	növekedés	lakossági és szervezeti kérdőívezés	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Bel-, és csapadékvízvédelmi létesítmények hossza	hatás/ eredmény	m	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, 2030
	Fejlesztéssel érintett, vagy újonnan kialakított közösségi terek száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, évente
T14 Lakhatás támogatása, ezen belül a szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	hatás/ eredmény	fő	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás, kétévente
	A program eredményeként integrált területre költözők száma	hatás/ eredmény	fő	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	Újonnan kialakított/felújított bérlakások száma	hatás/ eredmény	db	növekedés	önkormányzat	önkormányzati adatszolgáltatás alapján (évente)
	Nyilvántartott álláskeresők a munkaképes korú lakosság arányában	hatás/ eredmény	%	csökkenés	KSH, TeIR, önkormányzat	KSH, önkormányzati adatszolgáltatás, 2030

8. MELLÉKLETEK

V1 – AKCIÓTERÜLETEK ÉS BEAVATKOZÁSOK

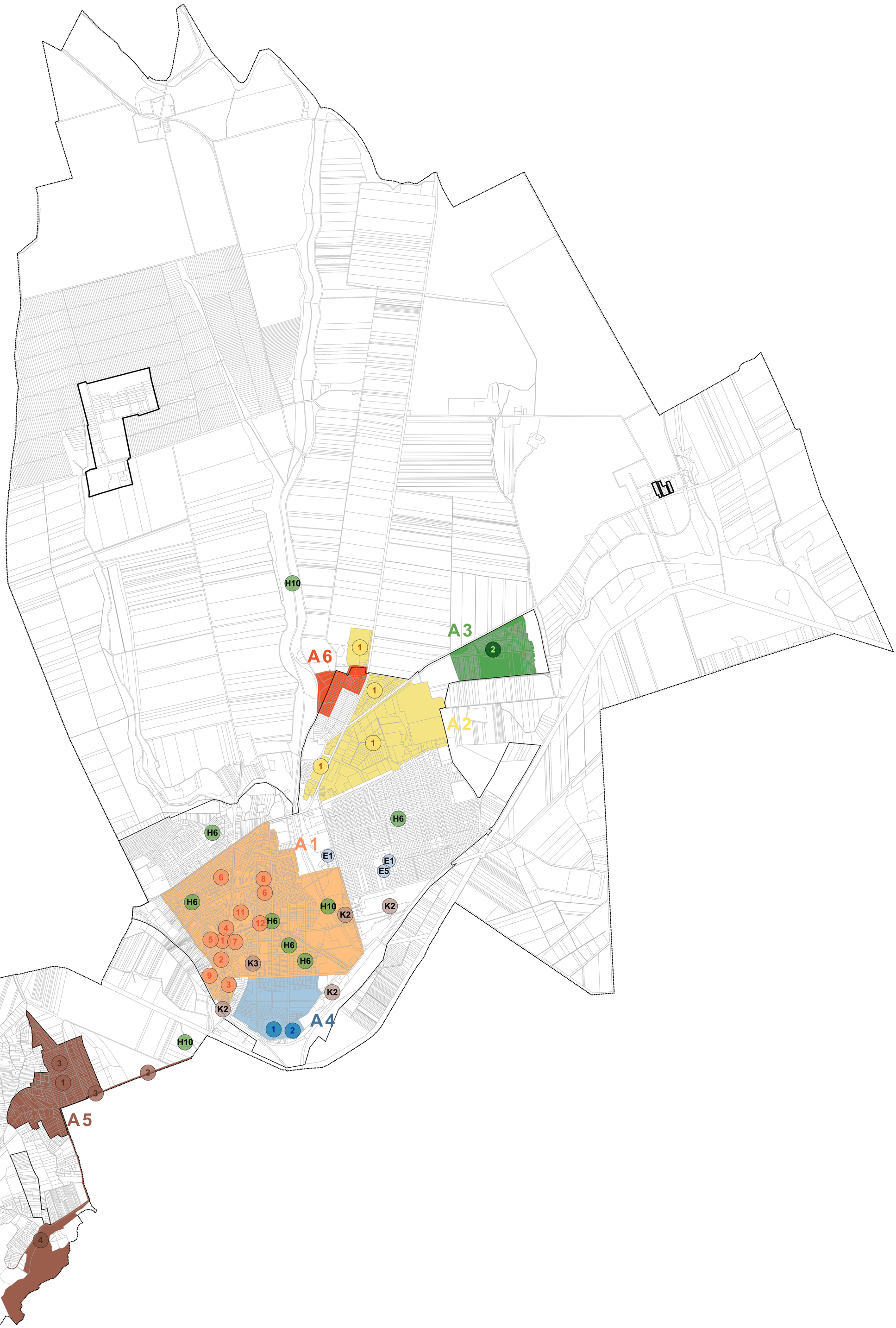
Az Akcióterületek és beavatkozások tervlap – a településrendezési terv megalapozásához, a teljes közigazgatási területre – az általános használatú területek figyelembevételével meghatározza a stratégia és a cselekvési program, kiemelten a céladatok és a fejlesztési akcióterületek térbeli összefüggéseit, azok rendszerét.

A melléklet szerinti tervlap mutatja be egyrészt az ábrázolható beavatkozások helyszínét, másrészt a fejlesztési akcióterületeket. A rajzi ábrázolás értelmezését jelmagyarázó táblázatok segítik.

10. térkép: Dombóvár ITS akcióterületek és beavatkozások

DOMBÓVÁR VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

M=1:15 000

Jelölés	Beavatkozás
AKCIÓTERÜLETI BEAVATKOZÁSOK	
	A1 - Belvárosi AT
1	Belváros - Közösségi tér kialakítása (Szabadság u. 14-16-18. épületek körüli tér rendezése), továbbá a helyi értékvédelem alatt álló helytörténeti gyűjtemény és raktárépületének fejlesztése
2	Szabadság u. 8. szám alatti, szociális alapszolgáltatásokat nyújtó épületegyüttes fejlesztése
3	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Aranysziget Idősek Otthona bentlakásos intézmény fejlesztése és férőhely bővítése
4	Hunyadi téri sétány felújítása
5	Új térségi piac kialakítása Dombóváron
6	Dombóvári Szivárvány Óvoda, Zöld Liget Tagóvoda fejlesztése
7	Tamási Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése
8	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium energetikai fejlesztése
9	Tolna Vármegyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium fejlesztése
11	Művelődési ház épületének, környezetének fejlesztése
12	Mária-lak fejlesztése közösségi funkció létrehozásával
	A2 - Ipari-logisztikai / gazdasági AT
1	A Tüskei Ipari Park területén infrastrukturális fejlesztések megvalósítása
2	Aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési tevékenység folytatása a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében
	A3 - Gunaras üdülőövezet AT
1	Turisztikai szálláshely és szolgáltatásfejlesztés Magántulajdonban lévő szálláshely- és szolgáltatásfejlesztés
2	Gunarasi gyermektábor infrastrukturális fejlesztése
3	A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása, tematikus turisztikai programcsomagok fejlesztése térségi összefogással
4	Egészségturisztikai szolgáltatásfejlesztés Egészségturisztikai fejlesztések, innovációs tevékenységek
5	Gunaras szennyvízhálózat fejlesztése A településrész üdülőházas övezeteiben a szennyvízhálózat kiépítése
	A4 - Szuhay-dob - Szigeterdő AT
1	Szigeterdei közösségi tér fejlesztése
2	A Szuhay Sportcentrum épületének energetikai korszerűsítése (szigetelés, nyílászárók cseréje, napelem telepítése, stb.)
3	Helyi humán fejlesztések megvalósítása, szegregációval veszélyeztetett területen élők felzárkóztatása, szociális és lakhatást támogató programok, intézkedések
	A5 - Szőlőhegy AT
1	Szőlőhegy közösségi ház energetikai fejlesztése
2	Dombóvárt és Szőlőhegy településrészt összekötő kerékpárút II. ütemének megépítése
3	Csapadékvíz elvezetés fejlesztése (Garay és Gárdonyi utca)
4	Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése
	A6 - Tüske AT
1	Szociális célú városrehabilitáció (ERFA)
2	Szociális célú városrehabilitáció (ESZA)
KULCSPROJEKTEK	
K1	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése
K2	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása Kakasdomb volt tejüzem, Kandó Kálmán utcai MÁV-tömb, Újdombóvár egyes részei (volt téglagyár, MÁV-fatelítő területek)
K3	Térségi Sport- és Szabadidőcentrum létrehozása Belváros, Ivanich Antal u. és Katona József u. közötti ingatlan

HÁLÓZATOS BEAVATKOZÁSOK	
H1	Idősbarát és gondoskodó közösségek programja
H2	Településkép javítását célzó programcsomag
H3	Digitális akcióterv (DiA) tartalmi megvalósítása (I. ütem)
H4	Bérlakásprogram
H5	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése (részben becsülhető)
H6	Városi közmű rendszerek fejlesztése Belváros (Zöldfa utca) Kertváros (Dália, Viola u.) Újdombóvár (Horvay u.) Szuhay (Tompa M. és Táncsics M. és Báthori u.)
H7	Fenntartható humán fejlesztések - hátrányos helyzetű csoportok támogatása pillér
H8	Fenntartható humán fejlesztések - munkaerőpiaci pillér
H9	Fenntartható humán fejlesztések - településmarketing pillér
H10	Műemléki, védett ingatlanok, területek turisztikai, közösségi célú hasznosítása Gölyavár és Kiskonda patak völgye
H11	Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése

EGYÉB BEAVATKOZÁSOK	
E1	Dombóvári Százszorszép Óvoda és Tüntérkert Bölcsőde infrastrukturális fejlesztése
E2	Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron
E3	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
E4	Ökológiai komplex tájhasználat kialakítása a mezőgazdaságban és vízigény csökkentési-, valamint aszálykezelési terv kidolgozása
E5	Támasz Otthon infrastrukturális felújítása, fejlesztése

Szürke betűszínnel írt beavatkozásoknak jelenleg nincs konkrét megvalósítási helyszíne, vagy általános, több helyszínt érintő beavatkozást jelent.

MEGBÍZÓ:
DOMBÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
7200 Dombóvár, Szabadság u. 18.

Állami alapadatok felhasználásával készült.

KÉSZÍTŐ:
MSB 5T ÉPÍTÉSZETI ÉS VÁROSFEJLESZTÉSI KFT.
7635 PÉCS, DONÁTUSI ÚT 61. TEL.: 30-271-5010.
EMAIL: IRODA@5TERVKFT.HU

ÜGYVEZETŐ	Kovács Péter	TT-02-0656
TELEPÜLÉSTERVEZÉS	Kovács Péter	TT-02-0656
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS	Vadász Krisztina	
TÁJRENDEZÉS, ZÖLDINFRASTRUKTÚRA	Bodnárné Tóth Réka	K-02-0608
KÖRNYEZETVÉDELEM	Papp Gábor	SZKV 1.1;1.2;1.3- 02-1250
	Bartos Sándor	KB-T, SZKV, SZÉM3 - 02-0067
	Deák Nikolett	
KÖZLEKEDÉS	Borbás László	Tkö-02-0629, Tkö-02-51288
VÍZIKÖZMŰVEK	Méhes Zsolt	VZ-TEL; TER: 02-0343, 02-50675
ENERGIAKÖZMŰVEK	Baranyai Péter	TE, TH-19-0762

MUNKA MEGNEVEZÉSE:
DOMBÓVÁR VÁROS
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

TERVFAJTA:
AKCIÓTERÜLETEK ÉS BEAVATKOZÁSOK TERVLAP

1. melléklet a Dombóvár Város Önkormányzat Képviselő-testületének Dombóvár Integrált Településfejlesztési Stratégiájáról szóló .../2026. (...) határozatához

LÉPTÉK: M = 1:15 000	RAJZSZÁM: V - 1
DÁTUM: 2026. szeptember	